

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

VESNA ZIDAR

**mentor: red. prof. dr. RADO BOHINC
somentorica: asist. mag. BARBARA RAJGELJ**

**PRIPAJANJE DELNIŠKIH DRUŽB NA PRIMERU
NOVE LJUBLJANSKE BANKE d.d.**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2004

KAZALO

UVOD	4
1. POGLAVJE: UMESTITEV BANK V SISTEM GOSPODARSKIH DRUŽB	7
1. 1. GOSPODARSKE DRUŽBE	7
1. 2. DELNIŠKE DRUŽBE	7
1. 2. 1. OSNOVNI KAPITAL IN DELNICE	7
1. 2. 2. ORGANI DELNIŠKE DRUŽBE	8
1. 2. 2. 1. UPRAVA DELNIŠKE DRUŽBE	8
1. 2. 2. 2. NADZORNI SVET DELNIŠKE DRUŽBE	8
1. 2. 2. 3. SKUPŠČINA DELNIŠKE DRUŽBE	9
1. 3. BANKE	10
1. 3. 1. OSNOVNI KAPITAL IN DELNICE	10
1. 3. 2. ORGANI BANKE	10
1. 3. 2. 1. UPRAVA BANKE	10
1. 3. 2. 2. NADZORNI SVET BANKE	11
1. 3. 3. BANČNA SKUPINA	12
1. 3. 4. BANKA SLOVENIJE	12
2. POGLAVJE: PROBLEM DEFINICIJE POJMOV	13
2. 1. TAKEOVER – PREVZEM	13
2. 2. MERGER – ZDRUŽITEV	14
2. 3. ACQUISITION – PRIPOJITEV	15
3. POGLAVJE: PRIPAJANJE DELNIŠKIH DRUŽB PO EVROPSKI IN SLOVENSKI ZAKONODAJI	16
3. 1. ZDRUŽEVANJE V PRAVU EVROPSKE UNIJE	16
3. 1. 1. VRSTE ZDRUŽEVANJA – THIRD COUNCIL DIRECTIVE št. 78/855	16
3. 1. 2. KONTROLA ZDRUŽEVANJA – COUNCIL REGULATION št. 4064/89	18
3. 1. 3. POSEBNOSTI PRI PRESOJI KONCENTRACIJ ZA BANKE	20
3. 1. 4. POLOŽAJ ZAPOSLENIH PO SPREMEMBI DELODAJALCA ZARADI ZDRUŽEVANJA – COUNCIL DIRECTIVE št. 2001/23/EC	21
3. 2. PRIPAJANJE DELNIŠKIH DRUŽB PO SLOVENSKEM PRAVU	22
3. 2. 1. ZAKON O GOSPODARSKIH DRUŽBAH – ZGD	22
3. 2. 1. 1. POJEM PRIPOJITVE	22
3. 2. 1. 2. POGODBA O PRIPOJITVI	23
3. 2. 1. 3. POVEČANJE OSNOVNEGA KAPITALA ZARADI IZVEDBE PRIPOJITVE	24
3. 2. 1. 4. VPIS PRIPOJITVE V REGISTER	27
3. 2. 1. 5. VARSTVO UPNIKOV IN IMETNIKOV POSEBNIH PRAVIC TER ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST UPRAVE IN NADZORNEGA SVETA	28

3. 2. 2. ZAKON O PREPREČEVANJU OMEJEVANJA KONKURENCE – ZPOmK	28
3. 2. 2. 1. POJEM KONCENTRACIJE PODJETIJ	29
3. 2. 2. 2. POSTOPEK PRED URADOM ZA VARSTVO KONKURENCE	31
3. 2. 3. ZAKON O PREVZEMIH – ZPre	34
3. 2. 4. ZAKON O NEMATERIALIZIRANIH VREDNOSTNIH PAPIRJIH – ZNVP	35
3. 2. 5. ZAKON O BANČNIŠTVU – ZBan	36
3. 2. 6. ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH – ZDR	37
4. POGLAVJE: MOTIVI IN POSLEDICE PRIPAJANJA DELNIŠKIH DRUŽB	39
4. 1. VRSTE PRIPOJITEV	39
4. 2. VRSTE MOTIVOV ZA PRIPAJANJE	39
4. 3. IZBIRA CILJNE DRUŽBE	41
4. 4. MOTIVI ZA ZDRUŽEVANJE DRUŽB V EU – REZULTATI RAZISKAV	42
4. 5. MOTIVI ZA DRUŽEVANJE DRUŽB V SLOVENIJI – REZULTATI RAZISKAV	43
4. 6. POSLEDICE PRIPOJITEV	46
5. POGLAVJE: PREDSTAVITEV IN ZGODOVINA NLB TER OZADJE BANČNIH ZDRUŽEVANJ V SLOVENIJI	49
5. 1. POSLANSTVO BANKE IN SKUPINE	49
5. 2. VIZIJA BANKE IN SKUPINE	49
5. 3. DEJAVNOST BANKE	49
5. 4. SHEMA SKUPINE NLB	51
5. 5. KRATKA ZGODOVINA BANKE	52
5. 6. (POLITIČNO) OZADJE BANČNIH ZDRUŽEVANJ PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	55
6. POGLAVJE: NUJNOST KONSOLIDACIJE BANČNEGA SEKTORJA IN SKUPINE NLB	57
6. 1. (PRE)MAJHNE SLOVENSKE BANKE	57
6. 2. KONSOLIDACIJA ZARADI VSTOPA V EU	58
6. 3. TUJE IZKUŠNJE	59
6. 4. ZDRUŽEVANJA SLOVENSКИH BANK OD LETA 1991 DO LETA 1999	60
6. 5. KRITERIJI ZA PRIPAJANJE BANK V SLOVENIJI PO LETU 1999	61
6. 6. IZHODIŠČA ZA PREOBLIKOVANJE BANK	63
6. 7. NAČRT KONSOLIDACIJE BANČNEGA SEKTORJA	65
6. 8. EVROPSKO FINANČNO POVEZOVANJE IN REGIONALIZMI	66

7. POGLAVJE: PRIPOJITEV DOLENJSKE BANKE, POMURSKE BANKE IN BANKE VELENJE NOVI LJUBLJANSKI BANKI	67
7. 1. CILJI IN MOTIVI	67
7. 2. POTEK PRIPAJANJA BANK	68
7. 3. OBVEŠČANJE JAVNOSTI	72
7. 4. POSLEDICE ZA ZAPOSLENE, DELNIČARJE IN BANKO	73
7. 4. 1. ORGANIZACIJSKE SPREMEMBE	73
7. 4. 2. KADROVSKE REŠITVE	77
7. 4. 3. POSLEDICE ZA DELNIČARJE	77
7. 5. POGLED V PRIHODNOST	78
SKLEP	79
VIRI IN LITERATURA	

UVOD

Globalne gospodarske razmere se v svetu spreminjajo in s tem tudi pogoji poslovanja za slovensko gospodarstvo. Globalizacija gospodarstva zahteva od malih držav vse močnejše vključevanje v svetovne tokove, če želijo izkoristiti prednosti globalne ekonomije. Integracije, ki potekajo v svetu, so seveda zajele tudi našo državo in zahtevajo njen odziv, saj je Slovenija v Evropski uniji odprta za konkurenco na njenem enotnem trgu. Če se Slovenija torej želi vključiti v tokove na trgu EU, lahko to stori le z močnimi, sposobnimi in prodornimi gospodarskimi družbami. Eden od načinov, da postanejo take, je tudi njihovo kapitalsko združevanje in povezovanje.

Tudi struktura bančništva se v nekaterih evropskih državah že nekaj časa spreminja. Številne integracije, kooperacije in nove usmeritve institucij kažejo rešitve, ki jih uvajajo, da bi zagotovili obstoj evropskih finančnih trgov. Vse večja liberalizacija kapitalskih tokov, razvoj novih finančnih instrumentov in informacijskih procesov, so samo nekateri dejavniki, ki spodbujajo združevanje.

Namen mojega diplomskega dela je preučiti pripajanje bank, in sicer institucionalne okvire in analizirati primer. Tako je v grobem naloga sestavljena iz splošnega dela in posebnega dela. V splošnem delu me najprej zanima zakonodaja EU, ki se nanaša na združevanje in primerjalno tudi slovenska zakonodaja, ter ali je le-ta usklajena z evropsko. Kasneje me v tem delu zanimajo še motivi delniških družb tako v EU, kot tudi slovenskih, ki vodijo v združevanje. V posebnem delu pa se osredotočim na banke in posebej Skupino NLB. Najprej predstavim problem prevelikega števila bank v majhni Sloveniji in preko tega glavni motiv za pripajanje bank v Skupini NLB. Kasneje me je podrobno zanimala konkretna pripojitev Dolenjske banke, Pomurske banke in Banke Velenje Novi ljubljanski banki.

V prvem poglavju na kratko predstavim statusnopravno ureditev gospodarskih družb in v okviru teh delniške družbe in banke. Ker kasneje obravnavam pripajanje bank in je del moje naloge tudi praktična analiza primera pripojitve, se mi zdi smiselno uvodoma predstaviti tudi razlike med splošno delniško družbo in banko.

Med procesom raziskovanja pripajanja sem ugotovila, da se v literaturi pri obravnavi te tematike pojavljajo različni izrazi in pojmi. Prevodi angleških izrazov niso enotni in včasih tudi ne natančni. Nejasna terminologija je morda posledica interdisciplinarnega proučevanja in mešanja pravnih in ekonomskih kriterijev. V drugem poglavju tako opišem zadrege glede terminologije in natančneje opredelim pojem pripojitve, ki ga obravnavam.

V tretjem poglavju primerjam evropsko in slovensko zakonodajo na področju pripojitev. Čeprav se izrazi v pravu EU razlikujejo od tistih v naši pravni teoriji, je primerjava mogoča. Pripajanje ureja statusno pravo (s tega vidika obravnavam 3. direktivo Sveta EU št. 78/855¹ in primerjalno naš Zakon o gospodarskih družbah (ZGD)) in konkurenčno pravo (kjer primerjam Uredbo sveta ministrov EU št. 4064/89²

¹ v nadaljevanju Direktiva št. 78/855

² v nadaljevanju Uredba št. 4064/89

in naš Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK)). Poleg teh zakonov pri nas pripajanje delniških družb urejata še Zakon o prevzemih (ZPre) in Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih (ZNVP). Skladno z mojo namero preučiti pripajanje bank temu poglavju dodam še posebnosti, ki izhajajo iz dejstva, da gre za pripajanje bank iz Zakona o bančništvu (ZBan). Dotaknem se tudi vprašanja o položaju zaposlenih ob in po pripojitvi, ki ga ureja novi Zakn o delovnih razmerjih (ZDR).

V četrtem poglavju me zanimajo motivi, razlogi in dejavniki, ki vodijo v pripajanje in združevanje delniških družb. Najbolj pogost motiv, ki vodi k združevanju, je postati dovolj velik za doseganje boljšega rezultata na globalnem trgu. Velikost je v mnogih primerih postala sinonim za uspešnost in se ne meri več po nacionalnih, pač pa po globalnih merilih. Izhajam iz dveh raziskav za področje EU in iz dveh za področje Slovenije, ter iz strokovne literature, torej iz teorije in prakse.

Peto poglavje pomeni prehod od splošnega k posebnemu delu moje naloge. Ker se v posebnem delu ukvarjam z NLB in Skupino NLB, ju na tem mestu na kratko predstavim (tudi zgodovinsko).

V šestem poglavju predstavim problem bančništva v Sloveniji. Glavni problem je veliko število majhnih bank v majhnem prostoru in povsem jasno je, da glede na prostor, ki ga pokrivajo, dolgoročno vse ne bodo mogle biti tako uspešne, da bi preživele. To je tudi glavni motiv za pripajanje. V preteklosti je valu združevanja sledilo razdruževanje bank. V prihodnosti pa bo spet potrebno združevanje, saj bodo banke, majhne kot so, težje konkurirale velikim tujim bančnim konglomeratom. Vprašam se tudi, ali zakonodaja ovira konsolidacijo. V evropskem in svetovnem merilu so slovenske banke tako premajhne, da bi ostalim lahko resneje konkurirale – relevantni trg pri presoji koncentracij bank bi moral biti širši (npr. celotno področje EU oz. ker so slovenske banke našle nišo v bivši Jugoslaviji morda južnoevropski).

V sedmem poglavju se osredotočim na zadnjo pripojitev, ki se je zgodila v NLB, in sicer pripojitev Dolenjske banke, Pomurske banke in Banke Velenje. Na tem primeru ugotovim, ali se potrjujejo moje domneve iz prejšnjega poglavja. Zanima me tudi, v kakšno smer gredo ti procesi – ali je to zadnja pripojitev, ali imajo v načrtu postati toliko močni, kolikor bo še dopuščala zakonodaja. Poleg vseh ekonomskih vzrokov in posledic te pripojitve, me zanima tudi, kakšne so bile posledice za zaposlene – reorganizacije, odpuščanja etc.

Tako izpostavim naslednje hipoteze:

1. Slovenska statusnopravna in konkurenčnopravna zakonodaja sta usklajeni z zakonodajo EU.
2. Vpliv države in zakonodaje na konkurenco je velik, ker država in zakonodaja po mojem mnenju ovirata konsolidacijo, saj je relevantni trg je postavljen preozko oz. pretogo.
3. Motivi za združevanje in pripajanje družb so navidezno zelo raznoliki, vendar vedno sekundarni, saj je edini pravi motiv maksimiziranje vrednosti prevzemne družbe. Glavni motiv za povečanje združevanja tako v svetu kot pri nas je v tem, da velikost daje podjetjem boljši položaj v negotovem in hitro

razvijajočem se okolju, kar je ključna zahteva nove ekonomije, ki temelji na znanju.

4. Konsolidacija bančnega sektorja v Sloveniji je zaradi majhnosti Slovenije/bank nujna.
5. Najboljši kriterij za povezovanje bank je ekonomski.

Pri tem sem uporabila naslednjo metodologijo:

- teoretična analiza: analiza pojma združitvev oz. pripojitev v pravni ureditvi
- analiza podatkov iz raziskav: štiri raziskave o motivih za združevanje
- deskriptivna metoda: analiza primera – pripojitev Dolenjske banke, Pomurske banke in Banke Velenje; uporabljena literatura so interni akti NLB, Letna poročila NLB, Pogodba o pripojitvi
- primerjalna metoda: primerjava motivov za pripojitev teh bank med seboj, primerjanje pravne ureditve med Slovenijo in EU na tem področju.

1. POGLAVJE: UMESTITEV BANK V SISTEM GOSPODARSKIH DRUŽB

1. 1. GOSPODARSKE DRUŽBE

Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) ureja pravni položaj gospodarskih subjektov, i.e. gospodarskih družb in podjetnika posameznika. Ureja pravno-organizacijske oblike, ustanovitve, prenehanje, preoblikovanje in drugo.

Gospodarska družba je po 1.čl. ZGD pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost. Organizirajo se v eni izmed naslednjih oblik:

- kot osebne družbe: družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba in tiha družba;
- kot kapitalske družbe: družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba in komanditna delniška družba.

Te družbe se štejejo za gospodarske tudi, če v skladu z zakonom v celoti ali deloma opravljajo dejavnost, ki ni pridobitna.

Način upravljanja je pri posameznih družbah različen. Za delniško družbo je značilno, da je struktura upravljanja z določitvijo organov in njihovih pristojnosti z zakonom najbolj natančno določena.

1. 2. DELNIŠKE DRUŽBE

1. 2. 1. OSNOVNI KAPITAL IN DELNICE

Delniška družba je družba, ki ima osnovni kapital razdeljen na delnice in svojim upnikom za svoje obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem. Najnižji znesek osnovnega kapitala je 6.000.000 tolarjev, najnižji nominalni znesek delnic je 1.000 tolarjev, višji nominalni zneski pa se morajo glasiti na večkratnik 1.000 tolarjev (169.čl., 172.čl. in 173.čl. ZGD).

177.čl. ZGD pravi, da glede na pravice iz delnic so delnice navadne (redne) in prednostne (ugodnostne).

Navadne delnice so delnice, ki dajejo njihovim imetnikom:

- pravico do udeležbe pri upravljanju družbe
- pravico do dela dobička (dividenda)
- pravico do ustreznega dela preostalega premoženja po likvidaciji ali stečaju družbe

Prednostne delnice so delnice, ki zagotavljajo njihovim imetnikom poleg pravic iz prejšnjega odstavka še določene prednostne pravice, npr. prednost pri izplačilu vnaprej določenih zneskov ali odstotkov od nominalne vrednosti delnic ali od dobička, prednost pri izplačilu ob likvidaciji družbe in druge pravice, določene s statutom družbe. Zakon pozna še zbirno (kumulativno) prednostno delnico in udeležbeno (participativno) delnico.

1. 2. 2. ORGANI DELNIŠKE DRUŽBE

1. 2. 2. 1. UPRAVA DELNIŠKE DRUŽBE

Delniško družbo **vodi** uprava v dobro družbe, samostojno in na lastno odgovornost. Uprava ima lahko enega ali več članov. Če ima uprava več članov, se eden izmed njih imenuje za predsednika (246.čl. ZGD). K vodenju družbe spadajo vsi ukrepi, dejanske in pravne narave, s katerimi se skuša doseči namen delniške družbe (Brus, Prek 2002: 43).

Uprava **zastopa in predstavlja** družbo. Če ima uprava več članov, zastopajo družbo skupno, če statut družbe ne določa drugače (248.čl. ZGD).

Pristojnosti in odgovornosti uprave do skupščine so:

- na zahtevo skupščine pripravlja ukrepe iz pristojnosti skupščine
- pripravlja pogodbe in druge akte, za veljavnost katerih je potrebno soglasje skupščine
- izvršuje sklepe, ki jih sprejme skupščina (249.čl. ZGD).

Uprava poroča nadzornemu svetu o:

- načrtovani poslovni politiki in drugih načelnih vprašanjih poslovanja
- donosnosti družbe, še posebej o donosnosti lastnega kapitala
- poteku poslov, še posebej o prometu in finančnem stanju družbe
- poslih, ki lahko pomembno vplivajo na donosnost ali plačilno sposobnost družbe (256.čl. ZGD)

Nadzorni svet lahko od uprave kadarkoli zahteva poročilo o vprašanjih, ki so povezana s poslovanjem družbe in ki pomembneje vplivajo ali je zanje razumno pričakovati, da bodo pomembneje vplivala na položaj družbe (256.čl. ZGD).

1. 2. 2. 2. NADZORNI SVET DELNIŠKE DRUŽBE

Statut družbe določi, ali ima družba nadzorni svet. Družba mora imeti nadzorni svet:

- če dosega njen osnovni kapital 410.000.000 tolarjev, ali
- če je povprečno letno število zaposlenih večje od 500, ali
- če je bila družba ustanovljena sukcesivno, ali
- če so njene delnice uvrščene na borzi, ali
- če je število delničarjev družbe večje od 100 (261.čl. ZGD).

Če družba nima nadzornega sveta, se s statutom določi, katere pristojnosti nadzornega sveta izvršuje skupščina oz. drugi organi družbe (261.čl. ZGD).

Nadzorni svet **nadzoruje vodenje poslov** družbe. Nadzorni svet lahko pregleduje in preverja knjige in dokumentacijo družbe, njeno blagajno, shranjene vrednostne papirje in zaloge blaga ter druge stvari. Nadzorni svet lahko skliče skupščino. Vodenje poslov se ne more prenesti na nadzorni svet. Statut ali nadzorni svet pa lahko določita, da se smejo določene vrste poslov opravljati le z njegovim soglasjem. Če nadzorni svet zavrne soglasje, lahko uprava zahteva, da o soglasju odloči skupščina. Za sklep, s katerim skupščina da soglasje, je potrebna večina najmanj treh četrtin oddanih glasov (274.čl. ZGD).

Člane uprave in predsednika **imenuje** nadzorni svet za dobo največ petih let z možnostjo neomejenega ponovnega imenovanja. Ponovno imenovanje se ne sme opraviti prej, kot eno leto pred iztekom mandata (250.čl. ZGD)

Nadzorni svet lahko **odpokliče** posameznega člana uprave oz. predsednika:

- če huje krši obveznosti, ali
- če ni sposoben voditi poslov, ali
- če mu skupščina izreče nezaupnico, razen če je nezaupnico izrekla iz očitno neutemeljenih razlogov, ali
- iz drugih ekonomsko-poslovnih razlogov (pomembnejše spremembe v strukturi delničarjev, reorganizacija, uvajanje novih proizvodov, večja sprememba dejavnosti in podobno) (250.čl. ZGD).

1. 2. 2. 3. SKUPŠČINA DELNIŠKE DRUŽBE

Delničarji **uresničujejo svoje pravice** v zadevah družbe na skupščini (281.čl. ZGD).

Skupščina je pristojna za naslednje štiri skupine odločitev:

- temeljne odločitve (*tudi pripojitev*)
- imenovanje in odpoklic članov nadzornega sveta-predstavnikov delničarjev in za podelitev razrešnice
- odločanje o uporabi bilančnega dobička
- odločanje o uveljavljanju odškodninskih zahtevkov zoper člane uprave kot tudi za opravo posebne revizije (Brus, Prek 2002: 49).

Skupščina odloča o:

- sprejemu letnega poročila
- uporabi bilančnega dobička
- imenovanju in odpoklicu članov nadzornega sveta
- spremembah statuta
- ukrepih za povečanje in zmanjšanje kapitala
- prenehanju družbe in statusnemu preoblikovanju
- imenovanju revizorja

- drugih zadevah, če tako v skladu z zakonom določa statut, oz. v drugih zadevah, ki jih določa zakon (282.čl. ZGD).

Skupščina ne more odločati o vprašanih vodenja poslov, razen če to zahteva uprava (282.čl. ZGD).

1. 3. BANKE

Poslovanje slovenskih bank opredeljujeta dva zakonodajna okvira: smernice EU in domača zakonodaja. Na področju domače zakonodaje sta za banke poleg ZGD pomembna še Zakon o bančništvu (ZBan) in Zakon o Banki Slovenije (ZBS). ZBan usklajuje slovensko bančno zakonodajo z evropsko zakonodajo in predstavlja vsebinsko zaokroženo celoto določil, ki urejajo področje poslovanja bank in hranilnic. Z novim ZBan tako Slovenija uveljavlja načela bančnih smernic EU³(Dimovski, Gregorič 2000:30-32).

Za banke se torej uporabljajo določbe ZGD, ki veljajo za delniško družbo, če ni z ZBan določeno drugače (14.čl. ZBan), kajti ZBan določbe v določeni meri nadgrajuje. V nadaljevanju tako omenjam samo te nadgradnje.

1. 3. 1. OSNOVNI KAPITAL IN DELNICE

Banka se lahko ustanovi samo kot delniška družba z najnižjim zneskom osnovnega kapitala 1.000.000.000 tolarjev, kar je precej več, kot pri delniških družbah. Delnice banke se lahko glasijo le na ime, v celoti morajo biti vplačane v denarju in sicer pred vpisom ustanovitve oziroma povečanja osnovnega kapitala v sodni register. Izdane morajo biti v nematerializirani obliki, poleg tega velja omejitev izdaje prednostnih delnic, in sicer ne več, kot 1/3 osnovnega kapitala (15.-17.čl. ZBan).

Pred vpisom v sodni register mora banka tudi pridobiti dovoljenje BS za opravljanje bančnih storitev oz. drugih finančnih storitev. Dovoljenje BS je potrebno tudi v primeru pripojitve ali spojitve pri prevzemni banki in v primeru ustanavljanja podružnic v tujini (Dimovski, Gregorič 2000:35).

1. 3. 2. ORGANI BANKE

1. 3. 2. 1. UPRAVA BANKE

Za razliko od delniške družbe mora imeti uprava banke vsaj dva člana, ki sta v delovnem razmerju za nedoločen čas in s polnim delovnim časom. ZBan poleg splošnih zahtev, ki jih določa ZGD, za člana uprave zahteva ustrezno strokovno

³ prva bančna smernica 77/780/EEC, druga bančna smernica 89/646/EEC, smernica o solventnosti kreditnih institucij 89/647/EEC, smernica o lastnih sredstvih kreditnih institucij 89/299/EEC, smernica o razpršitvi tveganj 92/121/EEC, smernica o nadzoru kreditnih institucij na konsolidirani osnovi 83/350/EEC in 92/30/EEC, smernica o računovodskih izkazih bank in konsolidiranih računovodskih izkazih 86/635/EEC, smernica o zavarovanju bančnih vlog 94/19/EEC

usposobljenost in lastnosti in izkušnje, potrebne za vodenje banke, kar pomeni zadostna teoretična in praktična znanja za vodenje bančnih poslov, ter najmanj petletne izkušnje pri vodenju poslov podjetja primerljive velikosti in dejavnosti kot banka. Uprava mora voditi posle banke v RS.

V skladu z direktivo je posebej izpostavljena tudi odgovornost članov uprave za zakonito poslovanje, pri čemer so decidirano zapisane dolžnosti članov uprave. Predvsem velja poudariti zakonsko vezanost uprav na predhodno pridobitev soglasja nadzornega sveta in nekatere dodatne omejitve glede imenovanja članov (Komar Jadek 1999:27).

Uprava banke mora:

- zagotoviti poslovanje v skladu s pravili o obvladovanju bančnih tveganj in drugimi pravili o bančnem poslovanju in drugih finančnih storitvah, ki jih opravlja banka
- spremljati bančno izpostavljenost tveganjem in sprejeti pravočasne ukrepe za obvladovanje tveganj
- zagotoviti organizacijo sistema notranjih kontrol in notranjo revizijo ter zagotoviti njihovo delovanje v skladu z ZBan in na njegovi podlagi izdanimi predpisi
- zagotoviti, da banka sestavlja svoje poslovne izkaze, računovodska in druga poročila in obvešča BS v skladu s predpisi
- nemudoma pisno obvestiti NS banke v primeru, da je ogrožena likvidnost ali solventnost banke, da nastopijo razlogi za prenehanje ali odvzem dovoljenja za opravljanje bančnih in drugih finančnih storitev, da banka ne dosega minimalnega kapitala in v primeru nastanka velikih izpostavljenosti ali izpostavljenosti banke do povezanih oseb (Dimovski, Gregorič 2000:34).

1. 3. 2. 2. NADZORNI SVET BANKE

Člani nadzornega sveta (NS) ne morejo biti delavci banke, osebe, ki so povezane s pravnimi osebami, v katerih ima banka več kot 5% kapitalski delež ali delež glasovalnih pravic, osebe, ki so že člani NS ali uprave v drugi banki ali borzno posredniški hiši, osebe, katerih obveznosti do banke so večje od njihovih naložb v banki oz. so povezane s takimi osebami (Dimovski, Gregorič 2000:34).

NS daje soglasje upravi k določitvi poslovne politike, finančnega načrta banke, organizacije sistema notranjih kontrol in letnega programa notranje revizije. Člani NS morajo:

- nadzirati primernost postopkov in učinkovitost delovanja notranje revizije
- obravnavati ugotovitve BS, davčne inšpekcije in drugih nadzornih organov v postopkih nadzora nad banko
- preveriti letna in druga finančna poročila banke in o tem izdelati obrazloženo mnenje
- obrazložiti skupščini delničarjev svoje mnenje k letnem poročilu notranje revizije in mnenje k letnemu poročilu uprave (Dimovski, Gregorič 2000:34).

1. 3. 3. BANČNA SKUPINA

Bančna skupina je definirana v 95.čl. ZBan in zajema banke, ter tudi druge finančne organizacije, finančne holdinge in družbe, ki opravljajo pomožne bančne storitve.

Bančna skupina po tem zakonu obstoji, kadar je banka ali finančni holding s sedežem v Republiki Sloveniji nadrejena družba eni ali več bankam oziroma drugim finančnim organizacijam ali družbi za pomožne bančne storitve, s sedežem v Republiki Sloveniji ali izven nje (v nadaljnjem besedilu: podrejene družbe).

Šteje se, da je banka ali finančni holding nadrejena, če je v podrejenih družbah:

- večinsko posredno ali neposredno udeležena
- ima posredno ali neposredno večino glasovalnih pravic
- ima pravico imenovati večino članov uprave ali nadzornega sveta
- ima pravico izvrševati prevladujoč vpliv
- dejansko izvršuje prevladujoč vpliv
- ima na podlagi pogodbe z enim ali več drugimi delničarji oziroma družbeniki odvisne družbe pravico izvrševati njihove glasovalne pravice, tako da ima skupaj z lastnimi glasovalnimi pravicami večino, potrebno za imenovanje večine članov uprave oziroma nadzornega sveta, ali
- ima posredno ali neposredno najmanj 20% glasovalnih pravic oziroma udeležbe v kapitalu podrejene družbe, in izvršuje to udeležbo skupaj z eno ali več pravnimi osebami, ki niso člani bančne skupine.

Za posredno udeležbo se šteje udeležba preko neposrednega imetnika kapitalskega deleža oziroma glasovalnih pravic, pri katerem je nadrejena družba udeležena z najmanj 20% deležem v kapitalu oziroma glasovalnih pravicah.

1. 3. 4. BANKA SLOVENIJE

Banka Slovenije (BS) opravlja nadzor nad bankami z namenom preverjanja, ali banke spoštujejo vsa pravila poslovanja, ki so določena s predpisi in zakoni. BS opravlja nadzor s spremljanjem, zbiranjem in preverjanjem poročil in obvestil bank, opravljanjem pregledov poslovanja bank in izrekanjem ukrepov nadzora, določenih z ZBan. Skrajni ukrepi so lahko tudi odvzem dovoljenja za opravljanje bančnih storitev, odločba o izredni upravi ali o začetku prisilne likvidacije. BS izdaja soglasja za poslovanje bank, lahko pa tudi zavrne izdajo dovoljenja za poslovanje bank, če pogoji niso izpolnjeni.

2. POGLAVJE: PROBLEM DEFINICIJE POJMOV

Pri obravnavi pripajanja družb se v tuji in domači literaturi pojavljajo različni izrazi in pojmi, ki jih različni strokovnjaki prevajajo in razlagajo na različne načine. V angleški literaturi so najpogostejši izrazi: takeovers, mergers in acquisitions. Vsi ti termini so mednarodno uveljavljeni pojmi, ki so v zadnjih desetih letih ena izmed osrednjih obravnavanih tem tako v pravni literaturi in predmet mednarodnih raziskav in konferenc, kakor tudi normativnega urejanja na ravni zakonodaj posameznih držav in na ravni meddržavnega urejanja.

Osnovni problem pri uporabi različnih terminov v tuji literaturi je po mnenju Žagarjeve mešanje pravnih in ekonomskih kriterijev razmejitve. Ekonomisti praviloma uporabljajo izraz »mergers« in s tem mislijo na vse pravne oblike povezovanja družb. Za prijazne prevzeme pa uporabljajo izraz »združitev«, medtem ko izraz »tender offer« ali »ponudbo za prevzem« uporabljajo pri sovražnem prevzemu. Pravniki pa ločijo prevzeme glede na število pravnih oseb, ki ostanejo po prevzemu. Ko iz več pravnih oseb nastane le ena ali pa nastane nova družba, pravniki praviloma govorijo o združitvi ne glede na način izvedbe le-te. Kakorkoli »merger«, »takeover«, »amalgamation«, »absorption« in »fusion« se v praksi po mnenju Žagarjeve uporabljajo večinoma kot sinonimi enakega dejanja (Žagar 1996:47).

2. 1. TAKEOVER – PREVZEM

S prevzemom družbe običajno označujemo pridobitev oz. nakup takšnega deleža delnic v prevzeti družbi, da lahko prevzemna družba preko skupščine delničarjev preglasuje ostale delničarje in tako odločilno vpliva na vodenje in poslovanje prevzete družbe. Višina tega deleža, ki ga imenujemo kontrolni delež, je odvisna od razpršenosti lastništva. Prevzemna družba lahko tudi, ni pa nujno, prevzeto družbo pripoji prevzemni družbi ali družbi v lasti prevzemnika (Kocbek 1999:209, Tajnikar 2000:25, Žagar 1996:48).

Plavšakova loči dve temeljni obliki prevzemov, in sicer prevzem sredstev in prevzem družbe. Meni, da je pravna oblika prevzema praviloma nakup sredstev. Združitev pa opredeli kot posebno obliko prevzema sredstev prevzete družbe s strani prevzemne družbe. Sočasno lahko združitev pomeni tudi prevzem družbe, če zaradi združitve posamezna oseba pridobi kontrolni delež v prevzemni (v primeru pripojitve) oz. novo nastali (v primeru spojitve) družbi (Plavšak 1997:92).

Bešter pa prevzeme oz. spremembe nadzornega lastnika loči na tri oblike: poimenuje jih prevzemi z odkupom delnic, prevzemi z odkupom premoženja in združitve podjetij. Prevzemi z odkupom delnic so, kadar prevzemnik neposredno od delničarjev ciljnega podjetja odkupi potreben delež (ki mu omogoča uresničevanje nadzorne funkcije v tem podjetju) ali celo vse delnice z glasovalno pravico. Podobno je mogoče pridobiti nadzor nad drugim podjetjem tudi z odkupom dela ali celote njegovega premoženja – to so prevzemi z odkupom premoženja. O združitvah kot tretji različici prevzemov, ki lahko sledi tudi eni izmed prej omenjenih oblik prevzemov, pa govorimo takrat, ko iz dveh ali več podjetij nastane eno samo. To je možno spet na dva načina. Kadar se

podjetja združijo v neko popolnoma novo podjetje govorimo o spojitvah, kadar pa od vseh podjetij, ki se združujejo, pravno »preživi« eno samo – nanj vsa ostala podjetja prenesejo vse svoje obveznosti in premoženje – govorimo o pripojitvah (Bešter 1996b:12).

V primerih, ko management ciljnega podjetja želi ohraniti samostojnost (bodisi iz osebnih razlogov bodisi zato, ker meni, da je takšna odločitev v interesu njegovih delničarjev), takšni prevzemi dobijo predznak sovražni (Bešter 1996b:13).

2. 2. MERGER – ZDRUŽITEV

Prevzemi (takeovers) in združitve (mergers) so v mednarodni korporacijski praksi tesno povezani. Tudi nekatere države s svojimi predpisi enotno oz. skupaj urejajo prevzeme in združitve. V mednarodni poslovni praksi so prevzemi podjetij dejansko tesno povezani z združitvami, vendar združitev prevzetega podjetja s prevzemnikom, bodisi s prevzemno družbo ali družbo v lasti prevzemnika, ni vedno bistveni element samega prevzema. Vendar je pravnosistemsko treba ločiti med prevzemi podjetij in med združitvami, ki sodijo tudi v različni pravni panogi. Tako so združitve podjetij praviloma urejene v statusnih korporacijskih zakonodajah. Problematika prevzemov podjetij pa sodi predvsem v pravo vrednostnih papirjev, čeprav je problematika interdisciplinarna, predvsem pa seveda povezana z delniškim pravom oz. statusnim korporacijskim pravom (Kocbek 1999:209).

Kocbek izraz »merger« prevaja kot združevanje gospodarskih subjektov, bodisi spojitve ali pripojitve (Kocbek 1999:208).

Po slovenski zakonodaji je združitev možna kot pripojitev ali spojitev. Pri tem je spojitev definirana kot vsaka transakcija, ki vodi do oblikovanja ene ekonomske ali lastninske enote iz obstoječih dveh ali več enot, v zamenjavo za zagotovitev delnic nove delniške družbe. Pripojitev pa je opredeljena kot transakcija, kjer ena ali več enot (prevzeta družba) prenese svoje premoženje v obstoječo ekonomsko ali lastninsko enoto (prevzemna družba), v zamenjavo za zagotovitev delnic prevzemne družbe (Malačič 1997:44).

Izraz »merger« Žagarjeva opredeli kot združevanje dveh ali več samostojnih družb v eno. V običajni uporabi je združevanje primer, kjer se obe združujoči družbi želita združiti in to urediti po približno enakih ali enakovrednih pogojih. Združitev ali spojitev v pravem pomenu besede pomeni združitev dveh enakopravnih družb. Kakorkoli »merger«, »takeover«, »amalgamation«, »absorption« in »fusion« se v praksi uporabljajo večinoma kot sinonimi enakega dejanja (Žagar 1996:47). Menim, da ni primerno, da se ti izrazi enačijo, saj imajo različne pomene in na tej točki se z njo ne bi strinjala iz dveh razlogov:

- ti izrazi naj se ne bi in se tudi ne uporabljajo kot sinonimi istega/enakega dejanja niti v tuji literaturi niti v malomarnih prevodih
- menim, da bi stroka morala težiti k jasnosti pojmov in poenostavljati razumevanje teh vedno aktualnih procesov

Fatur je v svojem članku »Nadzor nad združevanjem podjetij v Evropski skupnosti« uporabljal izraz združevanje podjetij tako za povezovanje med dvema ali več podjetji, kot tudi za sovražne prevzeme, ko eno ali več podjetij uspešno pridobi nadzor nad tretjim (Fatur 1999:5).

2. 3. ACQUISITION – PRIPOJITEV

Enotne definicije združitvev in pripojitvev v tuji strokovni literaturi ni, meni Malačič. Prevladuje razlaga, da gre pri združitvah (merger) za druženje dveh ali več samostojnih podjetij v eno, pri tem eno podjetje preneha obstajati kot pravna oseba, medtem ko je pripojitev (acquisition) zgolj nakup nadzornega lastniškega deleža enega ali več podjetij (Malačič 1997:44). Tu Malačič po mojem mnenju pripojitve ne opredeli pravilno, saj navedena definicija velja za prevzem.

Menim, da Tajnikar še najbolje opredeli pripojitev, ko pravi, da gre pri pripojitvi za obliko povezovanja podjetij, pri kateri eno podjetje pripoji drugo, pri tem pa običajno pripojeno podjetje preneha obstajati, ali pa deluje naprej kot podrejeno hčerinsko podjetje prevzemnega podjetja (Tajnikar 2000:25).

Naj na tem mestu iz vseh definicij opredelim bistvo mojega proučevanja.

ZGD pravi, da je združitev možna kot pripojitev ali spojitev. Tako lahko rečem, da pripojitev je združitev, ni pa nujno tudi obratno. Vsaka pripojitev je tudi prevzem in vsak prevzem še ne pomeni pripojitve.

Ugotovim tudi, da je ekonomistom bližje izraz prevzem, ki ga pogosto uporabljajo v povezavi z združitvijo (»mergers and acquisitions«), pravniki pa bolj eksaktno uporabljajo izraz združitev, ki jo potem (skladno z ZGD) delijo na pripojitev in spojitev.

Pripojitev torej, ki je tema mojega diplomskega dela, lahko še najbolj natančno prevedem kot »merger by acquisition«.

3. POGLAVJE: PRIPAJANJE DELNIŠKIH DRUŽB PO EVROPSKI IN SLOVENSKI ZAKONODAJI

Odnos države do združitve je možno opredeliti kot odraz realnega poznavanja globalne ekonomske situacije. Država ima pri tem pomembno vlogo. S svojimi ukrepi (zakoni) lahko konkurenco vzpodbuja, lahko pa jo tudi nesmotrno omejuje. Z nepravilnim pristopom, ki kratkoročno sicer lahko prinaša nekatere pozitivne učinke, lahko dolgoročno škodljivo vpliva na posamezno podjetje, panogo in posledično celotno državo.

3. 1. ZDRUŽEVANJE V PRAVU EVROPSKE UNIJE

3. 1. 1. VRSTE ZDRUŽEVANJ – THIRD COUNCIL DIRECTIVE št. 78/855

Združitve delniških družb ureja 3. Direktiva sveta EU št. 78/855 z dne 9. oktobra 1978. Direktiva namesto izrazov pripojitev in spojitev uporablja pojma združitve s prevzemom in združitve z ustanovitvijo nove družbe. Postopek preoblikovanja podjetij, kakršnega pozna torej naša teorija pod pojmom pripojitev, ureja kot eno od oblik splošnega pojma združitve.

Direktiva ureja postopek in pravice ter obveznosti v združitvi udeleženih družb. Izhodišče ureditve je zavarovati tako interese delničarjev in tretjih (upnikov, imetnikov obveznic ter drugih upravičencev), kot tudi pravice zaposlenih v teh družbah. Cilj direktive je, da bi bilo pravo članic skupnosti, ki ureja vprašanja različnih možnih oblik združitve delniških družb, usklajeno. Uskladitev prava na tem področju je posebej pomembno tako za ustrezno obveščenost delničarjev družb, ki so vključene v tovrstne statusne spremembe, za zavarovanje njihovih pravic, kot tudi za zavarovanje pravic zaposlenih v tovrstne operacije vključenih družb, kar pa je posebej urejeno v Direktivi št. 77/187 z dne 14.2.1977. Tako naj združitve ne bi v ničemer škodovalle njihovim interesom (Bohinc 1996:I in Bohinc 1998:5 in Bohinc 1999a:285 in Bohinc 1999b:175).

Ta direktiva loči dve vrsti združitve:

- **Združitev s prevzemom** ene ali več družb s strani neke druge družbe (**merger by acquisition** = pripojitev): ena ali več družb, ki prenehajo obstajati, ne da bi šle v likvidacijo, prenesejo na drugo (prevzemno) družbo vsa svoja sredstva in obveznosti v zameno za delnice prevzemne družbe, ki jih prejmejo delničarji družb, ki so prenehale obstajati, z možnostjo plačila v denarju, ki pa ne sme presegati 10 % nominalne vrednosti tako izdanih delnic. Gre za pripojitev ene ali več družb k že obstoječi družbi.
- **Združitev z ustanovitvijo nove družbe** (**merger by forming a new company** = spojitev): gre za prenehanje ene ali več družb, ki ne gredo v likvidacijo, ampak prenesejo svoje premoženje na novo (prevzemno) družbo, ki jo ustanovijo v ta namen. Prenos premoženja je opravljen v zameno za delnice te nove družbe. Delničarjem družb, ki so na podlagi

združitve prenehale obstajati, se v zameno lahko izvede tudi plačilo v denarju, vendar v višini, ki ne presega 10 % nominalne vrednosti delnic, ki se izdajo v ta namen.

V obeh primerih, tako pri združitvi s prevzemom kot pri združitvi z ustanovitvijo nove družbe, se opravi univerzalen prenos premoženja (sredstva in obveznosti) na drugo družbo na podlagi sklepa o prenehanju družb, ki premoženje prenašajo. Kljub prenehanju teh družb pa se ne opravi likvidacijski postopek. Z drugimi besedami – kljub prenehanju se premoženje po poplačilu upnikom ne razdeli med delničarje. Pride do prenehanja družb, do odprave njene pravne osebnosti, izbrisa iz registra, ne opravi pa se likvidacijski postopek, v katerem bi se razdeljevalo premoženje, ker se prenaša na drugo ali na novo, posebej za to ustanovljeno družbo. Iz tega razloga v združitvah ne morejo biti vključene družbe, ki so že v likvidacijskem postopku ali stečajnem postopku⁴. (Bohinc 1998:6 in Bohinc 1999a:286 in Bohinc 1999b:176 in Bohinc 1999d:1092)

Postopek združevanja se začne tako, da vodstva družb pripravijo predlog pogojev združitve v pisni obliki. Vsebina tega dokumenta je podrobno določena. Eno od osrednjih vprašanj je menjalno razmerje delnic, ki mora temeljiti na predhodni oceni vrednosti podjetij, ki se združujejo. Neodvisni strokovnjaki, ki morajo pregledati dokument o združitvi, morajo izdelati poročilo o menjalnem razmerju, predvsem z vidika ali so bile uporabljene prave metode vrednotenja premoženja, ali so te metode v danem primeru primerne ter ali je menjalno razmerje na podlagi uporabljene metodologije pravilno določeno. Tako metodologija vrednotenja, kot tudi status strokovnjakov za vrednotenje in revizorjev naj bi bila podrobno predpisana (Bohinc 1996:II in Bohinc 1998:6 in Bohinc 1999a:286 in Bohinc 1999b:176 in Bohinc 1999d:1094).

Prav tako naj bi bilo po določbah direktive z zakonodajo poenoteno urejen način odločanja, ter predpisana (dvotretjinska) večina skupščine vseh delničarjev z ločenim glasovanjem delničarjev vsakega razreda posebej. Na predpisani način morata biti sprejeta dokument o združitvi in morebitne spremembe ustanovnega akta, ki bi jih terjala združitve. (Bohinc 1996:II in Bohinc 1998:6 in Bohinc 1999a:286 in Bohinc 1999b:176 in Bohinc 1999d:1093)

Poleg združitve obravnavana direktiva ureja posebno obliko prevzema družbe s strani druge družbe, ki ima v rokah 90% ali več njenih delnic, vendar pa se v to tematiko ne bom poglobljala, ker je v diplomskem delu ne obravnavam.

Posebej naj bi zakonodaja varovala tudi **položaj delničarjev** z vidika njihove pravice do njihove obveščenosti in nadzora nad postopki in dokumentacijo, vezano na združitve.

Položaj upnikov, imetnikov obveznic ter drugih vrednostnih papirjev se v načelu ne bi smel poslabšati kar zadeva njihovo varnost, kot tudi pravic, ki izhajajo iz vrednostnih papirjev, katerih imetniki so. Nacionalne zakonodaje lahko predvidijo, da imetniki obveznic ali imetniki drugih vrednostnih papirjev na svojih skupščinah posebej odločajo (podobno kot vsak razred delničarjev) o združitvi. Sicer morajo imetniki

⁴ Izjema so družbe, ki so v likvidaciji, pa se postopek za razdelitev premoženja še ni začel.

vrednostnih papirjev v načelu pridobiti pravice v družbi, na katero je bilo prenešeno premoženje, torej postane njihov zavezanec prevzemna družba. (Bohinc 1996:II in Bohinc 1998:6 in Bohinc 1999a:287 in Bohinc1999b:176 in Bohinc 1999d:1094)

3. 1. 2. KONTROLA ZDRUŽEVANJA – COUNCIL REGULATION št. 4064/89

Združitve, pripojitve ter skupna vlaganja v Evropi urejajo tako združitvena pravila EU kot zakoni posameznih držav. Leta 1990 je bil sprejet sistem kontrole združitev pod EC Treaty kot Uredba sveta ministrov št. 4064/89, ki je bil dopolnjen z Uredbo sveta ministrov št. 1310/97. Po teh predpisih (1. in 21.čl.) ima Evropska komisija posebne kompetence glede koncentracije z dimenzijo skupnosti. Države članice morajo imeti svojo zakonodajo usklajeno s temi predpisi, oz. ne smejo sprejemati zakonodaje, ki bi bila v neskladju s temi predpisi. Na ravni EU torej problematiko združitev ureja Uredba št. 4064/89.

Urad, ki je v okviru Evropske komisije zadolžen za kontrolo konkurence, je DG IV (Directorate General for Competition Matters), ki obravnava vse tiste združitve, ki imajo po določilih Merger Regulation-a iz leta 1994 naravo evropske združitve. To velja tudi, če gre za združitev v okviru posamezne države članice, vendar so izpolnjeni pogoji, ki jih določa evropska regulativa.⁵ Nadzor nad združitvami družb vodi Merger Task Force (MTF), ki je poseben organ v okviru generalnega direktorata IV (DGIV – varstvo konkurence), ki pa ima svoj lasten register, notranjo organizacijo, upravljalni sistem in delovne metode. Na njegove odločitve se je možno pritožiti na Sodišče prve stopnje (Court of First Instance) (Fatur 1999:9).

Uredba v 4.čl. ureja, da morajo biti vse združitve podjetij, pomembne z vidika Skupnosti, notificirane MTF v enem tednu po sprejetju sporazuma o združitvi. MTF je za predhodno notifikacijo razvil poseben formular t.i. Form CO, ki zahteva od udeleženih podjetij vse potrebe informacije za odločitev v ozkih časovnih okvirih. Za učinkovit nadzor je potrebno tudi, da ta združitev stopi v veljavo šele, ko Komisija opravi preiskavo, zato uredba v 7.čl. ureja suspenz združitve pred notifikacijo in tri tedne po njej. Ko je Komisija obveščena o nameravani združitvi, lahko začne s preiskavo, ki poteka v dveh fazah. V prvi fazi, ki običajno traja en mesec, odločajo o tem, ali je združitev sploh problematična z vidika uredbe. V drugi fazi pa komisija nadaljuje s preiskavo pri tistih združitvah, kjer se pojavi resen dvom o kompatibilnosti s Skupnim trgovim (Fatur 1999:9).

Skladno z 8.čl. Uredbe ima komisija različne možnosti presojanja o naravi združitve (tako pozitivne kot negativne). Odločitev mora biti sprejeta v štirih mesecih po začetku postopka. Če MTF ne uspe spoštovati časovnih omejitev, se šteje, da je združitev v skladu s Skupnim trgovim. Komisija mora, preden sprejme končno odločitev, pridobiti tudi mnenje posebnega posvetovalnega organa, sestavljenega iz predstavnikov držav članic (Advisory Committee on Restrictive Practice and Dominant Position) (Fatur 1999:9).

⁵ Evropska komisija je v obdobju od leta 1990 do oktobra 1998 obravnavala več kot 750 združitev in v 10 primerih izrekla prepoved združitve, v 45 primerih pa je združitev odobrila ob izpolnitvi dodatnih pogojev. (Plahutnik 1999b:76)

Da bi bilo MTF omogočeno učinkovito delovanje pri nadzorovanju združitve, mu Uredba v 11.čl. daje široke kompetence, da pridobi vse potrebne informacije od vlad in agencij držav ter podjetij. Lahko vstopi tudi v poslovne prostore problematičnih podjetij in opravi pregled poslovanja, po potrebi pa opravi tudi ustno obravnavo. Podjetja morajo sodelovati v tej preiskavi, sicer jim lahko Komisija izreče denarne kazni. Te kazni so precej visoke, saj so lahko podjetja, ki so izpeljala združitev brez predhodnega sporočila, za katero kasneje Komisija oceni, da ni v skladu s Skupnim trgom, kaznovana s kaznijo do 10 % njihovega agregatnega prometa v tekočem finančnem letu. Komisija pri tem upošteva kriterije, navedene v Uredbi (Fatur 1999:9).

Sodno varstvo je urejeno v 16.čl. Uredbe, kjer je sodišču ES dana neomejena jurisdikcija glede revizije odločitev o višini denarnih kazni in drugih sankcij (Fatur 1999:9).

Po 22.čl. Merger Regulation-a lahko država članica zahteva od Evropske komisije (DG IV), da odloča o koncentraciji, ki ni evropske dimenzije, kadar gre za povečevanje dominantnega položaja, in bi to pomembneje oviralo konkurenco v državi članici do te mere, da bi koncentracija prizadela poslovanje med državami članicami. Komisija mora pretehtati, ali napovedana združitev škoduje ohranitvi in razvoju učinkovite konkurence na Skupnem trgu, predvsem glede strukture trgov in potencialne konkurence. Prav tako mora pretehtati položaj na trgu ter ekonomsko in finančno moč vpletenih podjetij, obstoj drugih možnosti za njihove dobavitelje in kupce, pravne ali drugačne ovire za vstop na trge, trende ponudbe in povpraševanja z vidika vmesnih in končnih potrošnikov, nenazadnje pa mora tudi pretehtati, če je predmetna združitev usmerjena v tehnični in ekonomski razvoj, ki ne ustvarja ovir za konkurenco in od katerega bodo imeli koristi tudi potrošniki. V tem smislu bodo združitve, ki ne pomenijo nastanka ali okrepitve dominantnega položaja določenega podjetja, katerega posledica bi bila učinkovita konkurenca na Skupnem trgu ali na njegovem pretežnem delu znatno okrnjena, v skladu s Skupnim trgom. (Fatur 1999:9)

Koncentracija z dimenzijo skupnosti je definirana takrat, ko:

- skupni letni svetovni promet vseh vpletenih v združitev presega 5 mrd EUR
- skupni promet v EU vsaj dveh družb presega 250 EUR, razen če vsaka os vpletenih družb doseže več kot 2/3 skupnega prometa v EU v eni in isti državi članici.

Vendar pa ima koncentracija, ki ne doseže tega praga, po amandmajih iz leta 1997, kljub temu evropsko dimenzijo, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- skupni letni svetovni promet vseh vpletenih družb je večji od 2,5 mrd EUR
- v vsaki od vsaj treh teh držav članic je skupni promet vsake od vsaj dveh družb več kot 25 mio EUR
- skupni promet v EU vsake od vsaj dveh vpletenih družb je večji od 100 mio EUR.

Celotna izjema od teh dodatnih kriterijev je takrat, ko vsaka od vpletenih družb doseže več kot 2/3 skupnega prometa v EU v eni in isti državi članici.

Zaradi zahtev po strožji kontroli združitve so vrednostni pragi znižani, in sicer na 3 mrd EUR celotnega prometa in na 150 mio (za dve podjetji) na območju EU (Plahutnik 1999b:76).

Evropska komisija presoja združitve le, če so izpolnjeni ti kriteriji glede vrednostnih pragov, seveda pod pogojem, da je manj kot 2/3 prometa ustvarjenega v eni sami državi članici. Če se več kot 2/3 prometa ustvari v eni državi članici, je presoja v pristojnosti nacionalnega urada, pristojnega za konkurenco in take združitve ureja podjetniška zakonodaja posameznih držav članic.

Združitve, ki jih kontrolira Evropska komisija so oproščene kontrole v posameznih državah in se za njih ne morejo uporabljati nacionalni zakoni, razen če Evropska komisija tako določi.

Posebej je zapisano, da so združitve, ki ne omejujejo konkurence, dovoljene, takšne, ki omejujejo konkurenco, pa prepovedane. Evropska komisija, ki obravnava primere združitve, mora ob vsem upoštevati tudi razvoj tehničnega in ekonomskega napredka v EU, zato so odločitve dostikrat politično obarvane (Malačič 1997:46).

3. 1. 3. POSEBNOSTI PRI PRESOJI KONCENTRACIJ ZA BANKE

Vendar pa kreditne in druge finančne institucije so in jih še vedno obravnavajo drugače. V prvotni verziji številka 5 mrd € ne predstavlja skupnega prometa v EU, ampak 1/10 skupnih sredstev (total assets); številka 250 mio € ne predstavlja skupnega prometa v EU, ampak »1/10 skupnih sredstev (total assets), pomnoženo z razmerjem med posojili in akontacijami za kreditiranje pravnih in fizičnih oseb, ki poslujejo z rezidenti EU in skupno vsoto posojil in akontacij« i.e. razmerje med sredstvi, ki se nanašajo na količino sklenjenih poslov znotraj EU in celotnim prometom znotraj države članice zdaj postane »1/10 skupnih sredstev, pomnoženo z razmerjem med posojili in akontacijami za kreditiranje pravnih in fizičnih oseb, ki poslujejo z rezidenti te države članice in skupno vsoto posojil in akontacij« (Usher 2000:87).

Če sledim amandmajem iz leta 1997, oba kriterija namesto prometa uporabljata »vsoto naslednjih prihodkovnih postavk, ki so definirane v Direktivi sveta EU št. 86/635 o letnih izkazih in konsolidiranih računovodskih izkazih bank in drugih finančnih institucij, po plačilu DDV in drugih davkov, ki se nanašajo na te postavke:

- prihodek od obresti in podobni prihodki
- prihodki od vrednostnih papirjev
 - o prihodki od delnic in drugih variabilnih pridobitnih vrednostnih papirjev
 - o prihodki od udeležbenih obresti
 - o prihodki od delnic pri združitvah
- prejete provizije
- neto profit finančnega poslovanja
- drugi prihodki iz poslovanja« (Usher 2000:87).

Člen 3a te spremenjene uredbe pravi, da mora promet kreditnih in finančnih institucij v EU ali državi članici vsebovati gornje prihodkovne postavke, ki so ustvarjeni od veje ali divizije te institucije, ustanovljene v EU ali državi članici (Usher 2000:87).

3. 1. 4. POLOŽAJ ZAPOSLENIH PO SPREMEMBI DELODAJALCA ZARADI ZDRUŽEVANJA – COUNCIL DIRECTIVE št. 2001/23/EC

To vprašanje ureja Direktiva sveta EU št. 2001/23/EC o zbliževanju zakonov držav članic glede varstva pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov.

Iz preambule te direktive izhaja, da gospodarski trendi prinašajo spremembe v strukturi podjetij, ki nastanejo (med drugim tudi) preko prenosov podjetij k drugemu delodajalcu, zato je potrebno zagotoviti varstvo delavcev v primeru spremembe delodajalca. S prenosom podjetja namreč vse pravice in obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi preidejo na delodajalca prevzemnika (gre za univerzalno pravno nasledstvo).

Direktiva določa, da se v primeru, če je pogodba o zaposlitvi odpovedana zato, ker prenos podjetja povzroča (vsebuje, ima za posledico) bistveno spremembo delovnih pogojev v škodo delavca, šteje, da je za odpoved pogodbe odgovoren delodajalec (Senčur Peček 2002:266).

Direktiva omogoča državam članicam, da v svojih zakonih določijo, da po prenosu podjetja za obveznosti, ki so nastale pred prenosom podjetja solidarno odgovarjata delodajalec prenosnik in delodajalec prevzemnik (Senčur Peček 2002:267).

Direktiva za primere, ko podjetje ne obdrži svoje samostojnosti (za kar gre pri pripojitvi), določa, da se morajo države članice ukreniti vse potrebno, da bodo zagotovile delavcem, ki so pred prenosom imeli svoje predstavnike, ustrezno zastopanje tudi v obdobju do ponovnega oblikovanja delavskega predstavništva ali imenovanja delavskega predstavnika (Senčur Peček 2002:270).

Prav tako direktiva določa, da v primeru, da predstavniku delavcev, ki jih zadeva prenos podjetja, preneha mandat zaradi prenosa podjetja, ta predstavnik delavcev še naprej uživa varstvo, predvideno v državi članici (Senčur Peček 2002:270).

Direktiva tudi podrobo opredeljuje obveznosti delodajalca prenosnika in delodajalca prevzemnika v zvezi z obveščanjem in posvetovanjem s predstavniki zaposlenih, ki jih prizadeva prenos podjetja (Senčur Peček 2002:271).

3. 2. PRIPAJANJE DELNIŠKIH DRUŽB PO SLOVENSKEM PRAVU

V Sloveniji oblike združevanja opredeljuje ZGD, postopek presoje pa opredeljuje ZPOmK. V procesu pripajanja pa je potrebno slediti tudi določbam ZPre in ZNVP in pri pripajanju bank še ZBan, kjer se nanašajo na pripojitve. Položaj zaposlenih po spremembni delodajalca, ki se zgodi ob pripojitvi, pa je urejen v ZDR.

Združitve gospodarskih družb ustvarjajo pravne učinke na različnih pravnih področjih, in sicer:

- **statusnopravne** in obligacijskopravne – družbi, ki se spajata, prenehata obstajati, prevzemna družba se ustanovi na novo, le-ta nato lahko ustanovi družbe hčere, delničarji prevzetih družb dobijo nove delnice, ki jih izda prevzemna družba, potrebne so preknjižbe v KDD, terjatve prevzetih družb preidejo na prevzemno družbo, prav tako obveznosti do upnikov
- **konkurenčnopravne** – zaradi ustanovitve nove večje družbe ponudnika istovrstnih storitev se praviloma povečuje tržni delež pri določenih storitvah, zaradi česar lahko nastopi dolžnost priglasitve namena združitve pristojnemu uradu
- **delovnopravne** – prenehanje prevzetih družb pomeni prenehanje delodajalcev, to je strank zaposlitvenih pogodb in s tem zaposlenih delavcev, zaposlitvena razmerja je zato treba prenesti na prevzemno družbo
- druge, ki jih določa zakonodaja – o vrednostnih papirjih, trgu vrednostnih papirjev, nematerializiranih vrednostnih papirjih, prevzemih itd. (Bohinc 1999d: 1102)

3. 2. 1. ZAKON O GOSPODARSKIH DRUŽBAH – ZGD

3. 2. 1. 1. POJEM PRIPOJITVE

Družba se lahko statusno preoblikuje z združitvijo, z delitvijo, s prenosom premoženja ali s spremembo pravnoorganizacijske oblike.

Združitev obsega pripojitev in spojitev, kar sodi v pojem statusnih sprememb, saj pride do prenehanja družb kot pravnih oseb in s tem tudi njihovega jamstva za dotlej sprejete odgovornosti in zato tudi ureditve odgovornosti za obveznosti teh družb na novo (Bohinc 1996:VII in Bohinc 1998:17 in Bohinc 1999a:291 in Bohinc 1999b:185).

Pripojitev se opravi s prenosom celotnega premoženja ene ali več delniških družb (prevzeta družba) na drugo delniško družbo (prevzemna družba). Prevzete družbe z združitvijo prenehajo, ne da bi bila prej opravljena njihova likvidacija. Delničarjem prevzetih družb pa se zagotovijo delnice prevzemne družbe, ki jih le-ta izda na podlagi povečanega kapitala, izdanega na račun prenešenega premoženja.

S pripojitvijo preide na prevzemno družbo vse premoženje ter pravice in obveznosti prevzete družbe. Prevzemna družba kot univerzalni pravni naslednik vstopi v vsa pravna razmerja, katerih subjekt je bila prevzeta družba.

3. 2. 1. 2. POGODBA O PRIPOJITVI

Pripojitev se izvede s pogodbo o pripojitvi, katere pogodbeni stranki sta prevzeta in prevzemna družba in ki mora vsebovati zakonsko določene sestavine (po ZGD). Brez katerekoli od predpisanih sestavin pogodba ne bi bila veljavna, lahko pa pogodba o pripojitvi obsega tudi druge sestavine.

Med bistvene sestavine pogodbe o pripojitvi sodi predvsem dogovor o prenosu premoženja, opredelitev menjalnega razmerja delnic, pravice, ki izhajajo iz delnic ter opredelitev dneva, od katerega začnejo veljati za prenešeno premoženje, ki je last delničarjev prevzete družbe delnice prevzemne družbe. Ureja tudi posebne ugodnosti, ki jih prevzemna družba zagotavlja delničarjem ter članom uprave oz. nadzornega sveta.

Uprave družb, ki so udeležene pripripojitvi, morajo izdelati podrobno pisno poročilo o pripojitvi (513.čl. ZGD). V tem poročilu mora uprava pojasniti razloge za pripojitev in predvidene posledice, ter vsebino pogodbe o pripojitvi. S tem v zvezi še zlasti menjalno razmerje delnic, višino morebitnih denarnih doplačil ter ukrepe za uresničitev pravic imetnikov posebnih pravic. Uprave družb, ki so udeležene pri pripojitvi lahko izdelajo skupno poročilo o pripojitvi.

Poročilo o pripojitvi je dokument, ki je poleg revizijskega poročila, pripojitvene pogodbe in letnih obračunov podlaga za odločanje delničarjem družb, ki se združujejo. (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:18 in Bohinc 1999a:292 in Bohinc 1999b:186)

Pogodbo o pripojitvi mora za vsako družbo, ki je udeležena pri pripojitvi, pregledati eden ali več pripojitvenih revizorjev, ki jih imenuje nadzorni svet vsake teh družb.

Opredelitev menjalnega razmerja delnic je ključno premoženjsko vprašanje pri pripojitvi. Pove namreč, koliko delnic prevzemne družbe bodo prejeli delničarji prevzete družbe za njihove dotlej veljavne delnice prevzete družbe. Menjalno razmerje je potrebno posebej utemeljiti v revizijskem poročilu, ki se ukvarja predvsem z vprašanjem uporabljenih metod vrednotenja in uporabljenega ponderacijskega razmerja (514.čl. ZGD).

Nadzorni svet vsake od družb, ki je udeležena pri pripojitvi, mora na podlagi poročila uprave o pripojitvi in poročila o reviziji pripojitve pregledati nameravano pripojitev in o tem izdelati pisno poročilo (514a.čl. ZGD).

Pogodba začne **veljati**, ko jo potrdijo skupščine družb, ki se združujejo, pri čemer je za veljavnost skupščinskega sklepa potrebna večina najmanj treh četrtin pri sklepanju zastopanega osnovnega kapitala. Statut lahko določa tudi večjo kapitalsko večino in druge zahteve. Pri več razredih delnic je potrebno soglasje delničarjev vsakega od njih (515.čl. ZGD).

V statutu se lahko kot pogoj za veljavnost pripojitvene pogodbe določi tudi strožja od tričetrtinske večine in tudi druge zahteve, nikakor pa ne manj kot toliko (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:18 in Bohinc 1999a:292 in Bohinc 1999b:186).

Ko skupščine razpravljajo o pripojitveni pogodbi, mora biti delničarjem omogočeno, da se seznani tudi z ostalo dokumentacijo, ki je podlaga za pripojitev (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:18 in Bohinc 1999a:292 in Bohinc 1999b:186).

Delničar ima na svojo zahtevo pravico seznaniti se z vsemi okoliščinami, utemeljitvami in dokumentacijo v zvezi s pripojitvijo, tako s tisto, ki jo pripravijo uprave (poročilo uprav, letni obračuni in poročila o stanju družb ter pripojitvena pogodba), kot tudi s tisto, ki jo izdelajo pripojitveni revizorji (revizijsko poročilo ter dokumentacija v zvezi z uporabo metodologije vrednotenja, ki je podlaga za menjalno razmerje) (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:18 in Bohinc 1999a:292 in Bohinc 1999b:186).

Pripojitvena pogodba mora biti sklenjena v obliki notarskega zapisa, sicer je neveljavna (517.čl. ZGD).

3. 2. 1. 3. POVEČANJE OSNOVNEGA KAPITALA ZARADI IZVEDBE PRIPOJITVE

Prezemna družba lahko⁶ za vrednost prenešenega premoženja **poveča svoj osnovni kapital**, in sicer za tisto vrednost, za katero se izdajo nove delnice. Za povečanje kapitala prevzemne družbe se uporabljajo določbe ZGD o povečanju osnovnega kapitala ter o izdaji delnic na tej podlagi.

ZGD v 309. do 346.čl. določa pravila v zvezi s povečanjem osnovnega kapitala in sicer z vložki ali iz sredstev družbe. Če gre za povečanje osnovnega kapitala, da bi se izvedla pripojitev, se ne uporabljajo navedbe določbe ZGD, ki se nanašajo na pogoj za vpisovanje novih delnic ter prednostne pravice delničarjev ter na še neporavnane vložke. Tako se ne uporablja 309-5.čl. ZGD, ki pravi, da osnovnega kapitala ni mogoče povečati, dokler dotedanji vložek ni v celoti vplačan, razen, če je ostal nevplačan le neznamen znesek. Ne uporablja se tudi 311-2.čl. ZGD, ki določa, da se ob prijavi navede, kateri vložki v dosedanji osnovni kapital še niso vplačani in zakaj se jih ne da pridobiti. Ne uporablja se tudi 312.čl. ZGD, ki določa, da se nove delnice vpisujejo s pisno izjavo (z vpisnim potrdilom), niti 313.čl. ZGD za del, ki določa, da imajo dosedanji delničarji v sorazmerju z njihovimi deleži v osnovnem kapitalu prednostno pravico do vpisa novih delnic (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:186).

V primeru povečanja osnovnega kapitala s stvarnimi vložki se smiselno uporabljajo 310.čl. ZGD in s tem v zvezi 194., 195. in 196.čl. ZGD (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

⁶ do sedaj je bilo to obvezno, po noveli ZGD-F pa o tem ali bo zaradi izvedbe pripojitve prevzemna družba povečala osnovni kapital, odloča sicer ta družba v osnovi samostojno. Obstajajo okoliščine, v katerih zakon prevzemni družbi prepoveduje povečati osnovni kapital oz. vsaj limitira obseg povečanja. Gre predvsem za primere, ko sta prevzeta in prevzemna družba pred pripojitvijo kapitalsko povezani (Prelič 2001:12).

Če ima družba, h kateri se prevzeta družba pripaja, v lasti delnice prevzete družbe, ne more pri pripojitvi povečati osnovnega kapitala. Prav tako ne more za izvedbo pripojitve povečati osnovnega kapitala, če ima prevzeta družba lastne delnice (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

Povečanje osnovnega kapitala pri pripojitvi ni možno tudi, če delnice družbe, ki je predmet prevzema (prevzete družbe), še niso v celoti plačane (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

Navedena pravila so gospodarsko logična, saj v navedenih primerih ne gre za povečanje kapitala. Delnice prevzemne družbe ali pa lastne delnice, enako pa tudi še ne v celoti plačane delnice, namreč ne povečujejo premoženja prevzemne družbe (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

Tako velja pravilo, da mora število izdanih delnic ustrezati vrednosti povečanega osnovnega kapitala, ter pravilo, da se delnice ne smejo izdati pod njihovo nominalno vrednostjo, lahko pa nad njo (agio) (Bohinc 1999d: 1104).

Glede na to, da se pri združitvi prenaša premoženje, ki ga sestavljajo poleg denarja tudi stvari in pravice, gre praviloma za vplačilo na novo izdanih delnic na račun povečanega kapitala, ki se vplača tudi v stvarnih vložkih (Bohinc 1999d: 1104).

Poleg povečevanja kapitala s stvarnimi vložki, je revizija obvezna tudi v vseh drugih primerih, če sodišče meni, da vrednost stvarnega vložka ne dosega nominalnega zneska zagotovljenih delnic. Revizija je obvezna tudi, če kapital povečuje po določbah ZGD o odobrenem kapitalu (Bohinc 1999d: 1104).

Povečanje osnovnega kapitala je seveda potrebno zato, da se izdajo nove delnice prevzemne družbe, ki se podelijo dosedanjim delničarjem prevzete družbe, ki je prenehala obstajati. Teoretično bi bilo pripojitev pravno mogoče izpeljati tudi, ne da bi prevzemna družba povečala osnovni kapital in izdala nove delnice, in sicer tako, da bi se za vrednost prenešenega premoženja prevzemne družbe povečale rezerve, ne pa osnovni kapital prevzete družbe. Le da bi tu nastopil problem, kako zadovoljiti delničarje prevzete družbe, saj njihova družba in s tem tudi delnice z združitvijo prenehajo obstajati (Bohinc 1999d: 1105).

Če se delničarji prevzete družbe zadovoljijo na drugačen način, npr. z izplačilom v denarju ali pa z lastnimi delnicami prevzemne družbe, ali pa npr. z delnicami od prevzemne odvisne družbe ali njene obvladujoče družbe oz. na kakršenkoli drugačen način, potem postopka združitve ni treba peljati po poti povečanja osnovnega kapitala v prevzemni družbi (Bohinc 1999d: 1105).

Po ZGD je prevzemni družbi prepovedano povečati osnovni kapital za izvedbo pripojitve, dokler ima v lasti delnice družbe, ki jo prevzema, ali če ima družba, ki se prevzema, lastne delnice ali delnice prevzemne družbe, ki niso v celoti plačane (519. čl.). Smisel teh določb je v prepovedi povečevanja osnovnega kapitala v primerih, ko se premoženje prevzemne družbe dejansko ne povečuje, saj je bila prevzeta družba že dotlej last prevzemne oz. je bila v obsegu lastnih delnic sama svoj lastnik oz. v obsegu neplačanih delnic je bilo zagotovljeno premoženje (Bohinc 1999d: 1105).

Pri povečanju osnovnega kapitala zaradi izvedbe združitve se po določbi prvega odstavka 518. čl. ne uporabljajo določbe ZGD o povečanju osnovnega kapitala družbe, ki se nanašajo na:

- prepoved, da se osnovni kapital ne povečuje, dokler so vpisani vložki neporavnani
- zahtevo, da je treba v prijavi sklepa o povečanju osnovnega kapitala za vpis v register navesti, kateri vložki še niso vplačani
- pogoje za vpisovanje novih delnic ter glede sestavin vpisnega potrdila
- prednostno pravico delničarjev do nakupa novih delnic
- vsebino prijave za vpis v register (Bohinc 1999d: 1105).

Smisel navedenih določb izhaja iz posebnosti postopka povečanja kapitala, povezanega z združitvijo, saj faze vpisovanja in vplačevanja vložkov ter izdaje vpisnega potrdila pri združitvi ni. Izključitev prednostne pravice delničarjev do nakupa novih delnic je logična, saj bi prednostna pravica onemogočila izplačilo delničarjev prevzete družbe, ki preneha obstajati, z delnicami prevzemne družbe, ki jih prav zaradi tega izda na račun in v obsegu povečanega osnovnega kapitala (Bohinc 1999d: 1105).

Pogojno povečanje kapitala zaradi priprave na združitev se opravi, ker ZGD določa, da se sme pripojitev vpisati šele, ko poseben zastopnik za prejem delnic (delnice prevzemne družbe za povečan kapital), ki ga mora imenovati vsaka prevzeta družba, sporoči sodišču, da so delnice v njegovih rokah (Bohinc 1999d: 1106).

Zagotovitev delnic in njihova izročitev zastopniku prevzete družbe temeljita na izdaji delnic v okviru postopka pogojnega povečanja kapitala po 318.čl. ZGD. Po določbi iz tega člena lahko skupščina sklene povečati osnovni kapital le zaradi priprave na združitev več družb. Skupščina delniške družbe mora torej sprejeti sklep o pogojnem povečanju osnovnega kapitala.

Na podlagi sklepa o povečanju osnovnega kapitala, ki se sprejme kot sklep o pogojnem povečanju po 318. čl. ZGD, se izvede vpis pogojnega povečanja osnovnega kapitala v sodni register kot samostojen vpis ne glede na kasnejše odločanje o združitvi in registracijo le-te. Takoj, ko je pogojno povečanje osnovnega kapitala vpisano v register, pa je izpolnjen pogoj iz 317. čl. ZGD, iz katerega izhaja prepoved izdaje novih delnic pred vpisom povečanja osnovnega kapitala (Bohinc 1999d: 1106).

Vpis pogojnega povečanja osnovnega kapitala temelji na samostojnem, predhodno opravljenem postopku in je temelj za izdajo delnic, ki se nato morajo izdati v protivrednosti prenešenega premoženja glede na dogovorjeno menjalno razmerje. Delnice so torej izdane pred registracijo združitve, ne pa pred vpisom pogojnega povečanja osnovnega kapitala (Bohinc 1999d: 1106).

Prenos premoženja prevzete družbe na prevzemno družbo ob potrditvi združitvenih pogodb je moč šteti za plačilo povečanega osnovnega kapitala. Obvestitev, da so delnice v zaupnikovih rokah, je podlaga za registracijo združitve po sedežu prevzemne družbe (Bohinc 1999d: 1106).

Pri združitvi pride do zamenjave delnic prevzetih družb za delnice prevzemne družbe, lahko pa pride tudi do združitve delnic (Bohinc 1999d: 1107).

ZGD ureja primer, ko lahko družba z dovoljenjem sodišča razveljavi tiste delnice, ki jih kljub pozivu, da se popravijo ali zamenjajo, ni prejela. Razveljavitev mora dovoliti sodišče v pozivu za izročitev delnic (Bohinc 1999d: 1107).

Razveljavitev začne veljati z objavo, v kateri se razveljavljene delnice prevzete družbe označijo tako, da iz objave nedvomno izhaja, da je delnica razveljavljena. Namesto razveljavljenih delnic se izdajo nove delnice, in to delnice prevzemne družbe, ki se izročijo upravičencu. Izročitev se opravi s preknjižbo v klirinško depotni družbi (Bohinc 1999d: 1107).

Dodatno veljajo pravila iz 351. čl. ZGD, namreč, da mora družba nove delnice, ki so bile izdane namesto razveljavljenih in nezamenjanih, prodati za račun delničarjev po uradni borzni ceni ob pomoči uradnega borznega posrednika oz. na javni dražbi, če ni borzne cene, pod določenimi pogoji pa tudi na primernem mestu (Bohinc 1999d: 1107).

3. 2. 1. 4. VPIS PRIPOJITVE V REGISTER

Predlog za **vpis pripojitve v register** mora prijaviti uprava vsake družbe, ali samo uprava prevzemne družbe. Dolžnost prijave pripojitve imajo vse družbe, ki se združujejo. Vsaka od njih mora prijaviti pripojitev za vpis v register po svojem sedežu. Izjema od tega pravila velja za prevzemno družbo, ki lahko prijavlja za vpis v register tudi prevzete družbe, in sicer po svojem sedežu (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

Vpis združitve po sedežu prevzemne družbe je konstitutivnega pomena tudi za položaj delničarjev prevzetih družb, ki z dnem vpisa postanejo delničarji prevzemne družbe (Bohinc 1999d: 1108).

Poleg pripojitvene pogodbe in zapisnika o sklepu skupščine družb, ki se pripajajo, ter zadnje bilance družb, ki se združujejo, je potrebno registrskemu sodišču priložiti še izjavo uprave, da pripojitveni sklepi niso bili izpodbijani, ali da je bilo izpodbijanje pravnomočno zavrnjeno (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

Vpis pripojitve v register je vezan na poprejšnjo izročitev delnic, ki se morajo zagotoviti delničarjem prevzetih družb ter morebitnih plačil, če je to domena za delnice prevzete družbe. Delnice se morajo pred registracijo izročiti posebnemu zastopniku za prejem delnic, ki mora sodišču izjaviti, da delnice in denarna plačila ima (Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1998:19 in Bohinc 1999a:293 in Bohinc 1999b:187).

Trenutek registracije pomeni tudi prehod premoženja iz prevzetih družb, ki pravno prenehajo, na prevzemno družbo, ki postane odgovorna tudi za obveznosti prevzemnih družb (Bohinc 1998:19 in Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1999a:294 in Bohinc 1999b:187).

Trenutek registracije je pomemben za delničarje, ki s tem postanejo delničarji prevzetih družb, razen, če so bili izplačani z denarjem (Bohinc 1998:19 in Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1999a:294 in Bohinc 1999b:187).

Šele, ko so v register po sedežu prevzetih družb izvršeni vpisi o pripojitvi in s tem prenehanju prevzetih družb, se pripojitev vpiše tudi v register po sedežu prevzemne družbe (Bohinc 1998:20 in Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1999a:294 in Bohinc 1999b:187).

Datum vpisa pripojitve se šteje kot datum pripojitve in kot datum izgube pravne sposobnosti oz. subjektivitete prevzetih družb (Bohinc 1998:20 in Bohinc 1996:VIII in Bohinc 1999b:187).

3. 2. 1. 5. VARSTVO UPNIKOV IN IMETNIKOV POSEBNIH PRAVIC TER ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST UPRAVE IN NADZORNEGA SVETA

Iz narave univerzalnega nasledstva, do katerega pride pri združitvi, je jasno, da skupaj s premoženjem preidejo na prevzemno družbo tudi obveznosti prevzetih družb. Upniki vseh družb, ki so bile udeležene pri pripojitvi, imajo po 522.čl. ZGD pravico zahtevati zavarovanje za njihove nezapadle, negotove ali pogojne terjatve, če tako zavarovanje zahtevajo v šestih mesecih po objavi vpisa pripojitve v register.

Upniki lahko to pravico uveljavljajo le v primeru, da verjetno izkažejo, da pripojitev ogroža izpolnitev teh terjatev. Na pravico zahtevati zavarovanje morajo biti opozorjeni v objavi vpisa pripojitve v sodni register.

Kadar je prevzeta družba izdala zamenljive obveznice, obveznice s pravico do prednostnega nakupa ali dividendne obveznice oz. posameznim osebam drugače zagotovila posebne pravice do udeležbe v dobičku, je treba imetnikom teh pravic zagotoviti enakovredne pravice v prevzemni družbi. Če tega ne stori, lahko vsak imetnik posebne pravice od prevzemne družbe zahteva denarno doplačilo (523.čl. ZGD)

Po 525.čl. ZGD člani uprave in nadzornega sveta prevzete družbe solidarno odgovarjajo za škodo, ki jo pripojitev povzroči prevzeti družbi, njenim delničarjem in upnikom.

3. 2. 2. ZAKON O PREPREČEVANJU OMEJEVANJA KONKURENCE – ZPOmK

ZPOmK ureja (1.čl. ZPOmK):

- prepovedane omejitve konkurence
- varstvo in ukrepe, če do takih omejitev pride
- organe, ki skrbijo za varstvo konkurence
- njihove pristojnosti in postopek državnih organov in strank v zvezi z omejitvami konkurence.

Zakon velja za vse fizične in pravne osebe, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, ne glede na njihovo pravno obliko. V ZPOmK so urejeni splošni tipi omejevanja konkurence ter omejevanje konkurence z oblastnimi akti in dejanji. Med splošne vrste omejitev zakon šteje omejevalne sporazume, zlorabo prevladujočega položaja ter koncentracijo podjetij. V okviru omejevalnih sporazumov ZPOmK združuje horizontalne in vertikalne oblike omejevanja konkurence (Bohinc 2001:91).

Poleg tega ZPOmK ureja še Urad za varstvo konkurence, ki naj bi bil funkcionalno neodvisen in samostojen organ pod vodstvom direktorja urada, ter podrobno določa postopek odločanja urada.

Urad, ki je neodvisen in avtonomen v okviru Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj, izvaja kontrolo nad izvajanjem ZPOmK in še veljavnih členov Zakona o varstvu konkurence (ZVK), spremlja in analizira pogoje na trgu do te mere, ki je potrebna za pravično in prosto konkurenco, izvaja postopke in izdaja odločbe v skladu z zakonom, ter posreduje svoje mnenje parlamentu in vladi glede splošnih vprašanj v okviru svojih pristojnosti. Urad razsoja o tem, ali so primeri v skladu z ZPOmK in zaključi svoj postopek z izdajo končne razsodbe (Mlinarič et al. 2001:16).

Skozi zadnja leta se je število primerov, ki so prišli na Urad, povečalo. Medtem, ko je bilo v zgodnjih letih več primerov kartelnih sporazumov, so v zadnjem času v ospredju združevanja. To kaže na proces »dozorevanja« novega prostega trga iz postsocialističnega otroštva in na živahno redistribucijo resursov v prilagajanju strukture trga za učinkovitejšo ekonomijo. Redke združitve so bile zavrnjene in le nekaj jih je bilo pogojno odobrenih (Mlinarič et al. 2001:52).

V ZPOmK so na novo urejene splošne vrste omejevanja konkurence ter omejevanje konkurence z oblastnimi akti in dejanji. Med splošne vrste omejitev zakon šteje:

- omejevalne sporazume
- zlorabo prevladujočega položaja
- koncentracije podjetij.

ZPOmK ureja združitve v 11. do 13.čl., postopke, pravice in obveznosti Urada pa so določene v 36. do 41.čl..

3. 2. 2. 1. POJEM KONCENTRACIJE PODJETIJ

11.čl. ZPOmK določa koncentracijo v teh primerih:

- združitve dveh ali več predhodno neodvisnih podjetij ali
- ko ena ali več oseb, ki že nadzorujejo najmanj eno podjetje, ali ko eno ali več podjetij bodisi z nakupom vrednostnih papirjev ali premoženja, s pogodbo ali na kakršen koli drugačen način pridobi neposreden ali posreden nadzor drugega podjetja ali delov enega ali več podjetij ali
- dve ali več podjetij ustvari skupno podjetje, ki naj bi bilo samostojen gospodarski subjekt z daljšim trajanjem.

Normalne aktivnosti bank, hranilnic in drugih finančnih organizacij ali zavarovalnic pridobivanja deležev v družbah so izključene iz koncentracije, saj se za koncentracijo ne štejejo primeri:

- ko banke, hranilnice ali druge finančne organizacije ali zavarovalnice, katerih običajna dejavnost obsega trgovanje z vrednostnimi papirji, pridobijo poslovne deleže v nekem podjetju z namenom njihove nadaljnje prodaje pod pogojem, da do prodaje pride v enem letu po pridobitvi in da v tem času niso uveljavile svojih upravljavskih pravic na podlagi pridobljenih deležev, ki so vplivale ali bi lahko vplivale na konkurenčno vedenje podjetja na trgu;
- ko poslovne deleže pridobijo investicijske družbe za upravljanje, če pridobljene pravice uveljavljajo zaradi ohranitve celotne vrednosti naložb in ne vplivajo na konkurenčno vedenje podjetja.

11.čl. ZPOMK določa, da so prepovedane koncentracije, ki povečujejo moč enega ali več podjetij, posamično ali skupno, pri tem pa bistveno zmanjšujejo ali onemogočajo učinkovito konkurenco na relevantnem trgu.

12.čl. ZPOMK natančneje določa, kdaj so družbe o združitvi obvezane obvestiti Urad. Obstajata dva kriterija:

- če je skupni letni promet v transakciji udeleženih podjetij ali z njimi kako drugače povezanih podjetij v posameznem od zadnjih dveh let na slovenskem trgu pred obdavčitvijo presegel 8 mio SIT, ali
- če so v transakciji udeležena podjetja ali z njimi kako drugače povezana podjetja skupaj ustvarila za več kot 40% prodaj, nakupov ali drugih transakcij na znatnem delu slovenskega trga s proizvodi ali storitvami, ki so predmet transakcije, ali z njihovimi substituti.

Ta člen tudi natančno določa čas, v katerem je potrebno obvestiti Urad, in sicer je potrebno koncentracijo priglasiti Uradu najpozneje en teden po:

- sklenitvi pogodbe ali
- objavi javne ponudbe ali
- pridobitvi kontrolnega interesa.

Koncentracijo vedno priglasijo tisto podjetje ali oseba, ki pridobi nadzor v drugem podjetju. Priglasitev je lahko tudi skupna. Vlada RS je predpisala poseben obrazec za priglasitev koncentracije. Skladno z določili Zakona o upravnem postopku (ZUP) Urad nepopolne vloge ne presoja.

Sklicevanja na različne razloge opustitve priglasitve ne zaležejo. Opustitev priglasitvene obveznosti je sankcionirana, vendar pa ne vodi avtomatično v razveljavitev. ZPOMK v 53.čl. določa:

- da se z denarno kaznijo od 3 mio SIT do 10 mio SIT kaznuje za prekršek pravna oseba, ki ne priglasijo Uradu nameravane koncentracije, ali je ne priglasijo v roku

- da se posameznik, ki stori enak prekršek v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti kaznuje za prekršek z denarno kaznijo najmanj 1 mio SIT in največ 5 mio SIT ter
- da se z denarno kaznijo med 300.000 SIT in 500.000 SIT odgovorna oseba ad 1) (Plahutnik 2000:60).

Urad tudi pri presoji prevzemov postopek opravi enako kot pri ostalih koncentracijah. Upošteva torej negativni vpliv na konkurenco (izločitev ali bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence); drugih elementov ne upošteva, saj mu zakonodaja takšnih pooblastil ne podeljuje (Plahutnik 2000:61).

13.čl. navaja kriterije za nevarnost omejevanja konkurence. Nevarnost je treba presojati ob upoštevanju konkurenčnih dejavnikov, zlasti pri ustvarjanju oz. krepitvi prevladujočega položaja, kar bi lahko povzročilo izločitev ali bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence. Pri tem je še posebej potrebno upoštevati naslednje:

- izbire, ki jo imajo na voljo dobavitelji in uporabniki,
- tržne položaje prizadetih podjetij,
- dostop, ki ga imajo do virov ponudbe oziroma samega trga,
- strukture tržnih deležev,
- konkurenčni položaj na trgu,
- ovire pri dostopu na trg konkurenčnih podjetij,
- finančne zmožnosti prizadetih podjetij,
- mednarodne konkurenčnosti podjetij, ki se presojajo,
- naraščanje ponudbe in povpraševanja po blagu in storitvah, ki jih pokriva koncentracija (Mlinarič et al. 2001:21).

3. 2. 2. 2. POSTOPEK PRED URADOM ZA VARSTVO KONKURENCE

Postopek pred uradom v zvezi s koncentracijami ZPOmK ureja podobno, kot je urejen v okviru EU. Po Uredbi št. 4064/89, ki v EU ureja koncentracije, je ZPOmK prevzel tudi opredelitev koncentracije (Bohinc 2001:115).

Pri presoji koncentracij je edini pristojni organ Urad za varstvo konkurence. V postopkih, ki se nanašajo na koncentracije bank in hranilnic ter drugih finančnih organizacij kot udeleženec v postopku sodeluje Banka Slovenije, pri tistih, ki se nanašajo na koncentracije zavarovalnic pa Ministrstvo za finance (Plahutnik 2000:61).

Politika in praksa Urada je, da je:

- konkurenca primerno ekonomska kategorija
- potrebno problematiko obravnavati interdisciplinarno ter
- mogoče podati korektno pravno kvalifikacijo izključno na podlagi korektno ugotovljenega dejanskega stanja (Plahutnik 2000:61).

Postopek se začne s sklepom o uvedbi postopka, in sicer po uradni dolžnosti ali na zahtevo stranke (21.čl. ZPOmK). Izvleček sklepa o uvedbi postopka se objavi v ULRS, ki mora imeti z zakonom določeno vsebino (25.čl. ZPOmK). V preiskovalnem

postopku mora podjetje, proti kateremu se vodi postopek, dovoliti pooblaščenim osebam Urada na njeno zahtevo pregled poslovnih knjig, poslovne dokumentacije in administrativnih oz. poslovnih evidenc v obsegu, potrebnem za ugotovitev vseh pomembnih dejstev za odločanje v postopku (27.čl. ZPOmK). Urad izda sklep o preiskovalnih dejanjih v podjetju, proti kateremu se vodi postopek, in mu ga vroči najmanj 8 dni pred začetkom (29.čl. ZPOmK). Po opravljenih preiskovalnih dejanjih Urad sestavi zapisnik, ki se vroči podjetju. Slednje ima pravico odgovoriti v 15 dneh (31.čl. ZPOmK). Praviloma odloča brez ustne obravnave ter po opravljenem postopku izda pisno odločbo, ki se vroči vsem udeležencem postopka. Bistvena lastnost celotnega postopka je objava izreka odločbe v ULRS (35.čl. ZPOmK) (Bohinc 2001:135).

Stranka mora svojo prijavo predložiti na posebnem obrazcu (37.čl. ZPOmK). Prejeto priglasitev mora Urad nemudoma pregledati (38.čl. ZPOmK). Urad lahko v okviru postopka, ki ga vodi, odredi podjetjem, ki so vključena v koncentracijo in pristojnim organom, da zadržijo izvajanje koncentracije vse do izdaje odločbe (40.čl. ZPOmK). Urad lahko skladno z 41.čl. ZPOmK izda te odločbe:

- odločbo o skladnosti koncentracije s pravili konkurence – kadar ugotovi, da koncentracija ne nasprotuje določbam zakona
- odločbo, s katero naloži dodatne obveznosti in pogoje, ki naj zagotovijo skladnost koncentracije s pogoji iz ZPOmK
- odločbo o njeni neskladnosti s pravili konkurence, kadar nasprotuje določbam zakona (Bohinc 2001:135).

Urad mora izdati eno izmed teh odločb v 90 dneh od dneva izdaje sklepa o začetku postopka (Bohinc 2001:135).

Določitev relevantnega trga je pomembna prvina proučevanja omejevanja konkurence nasploh, ne samo zlorabe prevladujočega položaja. Evropsko sodišče od Komisije zahteva, da v svojih odločbah glede zlorabe prevladujočega položaja natančno opredeli relevantni trg in navede tudi razloge za to opredelitev. Vendar ima Komisija na tem področju veliko mero diskrecije in je zelo težko vnaprej napovedati, kako bo v določenem primeru opredelila relevantni trg. PES (Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti) namreč ne daje nobene formalne definicije relevantnega trga (Bohinc 2001:96).

Predmetni oz. produktni trg je trg vrste blaga ali storitev, ki jih potrpečniki štejejo za zamenljive. Kadar se na več vrst blaga ali storitev nanašajo različni pogoji ponudbe in povpraševanja, to pomeni različne upoštevne trge. Pri tem je ključnega pomena, kako širok krog produktov zajeti. Upoštevajo se njihove lastnosti, cena in uporabnost (Bohinc 2001:96).

Geografski trg je področje, na katerem so konkurenčni pogoji glede določenega proizvoda enaki za vse udeležence (Sodja v Bohinc 2001:99).

Smernice za definiranje relevantnega trga so bile pripravljene leta 2000 v »Navodilih za metode in pogoje definiranja relevantnega trga«. V členih 2 do 4 piše: »relevantni trg je določen na podlagi ustanovitve relevantnega trga produkta in geografskega trga. Relevantni trg produkta zaobsega vse produkte in/ali storitve, ki

jih potrošnik in/ali uporabnik smatra za med seboj zamenljive ali substitutivne zaradi svojih karakteristik, cene ali nameravane uporabe. Relevantni geografski trg pa zaobsega vsa področja, kjer konkurenti v relevantnem trgu produkta (kot je opredeljeno v 3.čl. teh Navodil) tekmujejo med seboj v prodaji in nakupu produktov pod pogoji enake konkurence» (Mlinarič et al. 2001:22).

Štirje stebri pri definiranju relevantnega trga so ponudbena in povpraševalna stran substitutivnosti, potencialna konkurenca in omejevanje vstopa na trg (Mlinarič et al. 2001:22).

Podjetje lahko ima prevladujoč položaj le pri določeni vrsti blaga oz. storitev. Opredelitev tega področja je zato ključnega pomena pri opredelitvi prevladujočega položaja. Ozko definiranje lahko hitro prikaže prevlado podjetja na upoštevem trgu, medtem ko je pri širši opredelitvi delež na upoštevem trgu lahko prikazan bistveno nižje. Zato ni presenetljivo, da bomo v mnogih primerih iz prakse Evropskega sodišča naleteli prav na ugovore podjetij, ki so se znašla v postopkih, da je Komisija upoštevni trg opredelila preozko (Bohinc 2001:96).

Razlika med presojo kartelov (horizontalnih omejitev) in posrednih (vertikalnih) omejitev ter koncentracij je tudi v tem, da so karteli per se prepovedani (koncentracije nikakor ne), da se pri kartelih ocenjuje omejevanje konkurence med udeleženci (člani kartela), kakor tudi omejevanje konkurence s strani kartela na relevantnem trgu; pri koncentracijah pa gre vedno za presojo vpliva na obstoječo ter perspektivno konkurenco, vedno v povezavi z relevantnim trgom (Plahutnik 2000:62).

Pojem relevantne konkurence je mogoče precizno opredeliti le v povezavi s pojmom relevantnega trga, ob upoštevanju posebnosti vsake združitve (Plahutnik 2000:63).

Nesporno je dejstvo, ki ga Urad mora pri presoji vsakega posameznega primera upoštevati je, da enotni recepti ne obstajajo, ter da je relevantni trg vedno potrebno ugotavljati glede na relevantne okoliščine, kamor nedvomno sodijo specifičnost posamezne storitve, možnosti alternativne izbire, razvoj konkurence ter predvsem reakcije uporabnikov (Plahutnik 2000:64).

Pri tem je šel ZPOmK korak naprej od ZVK⁷, saj dopušča bistveno bolj fleksibilno definicijo relevantnega trga (Plahutnik 2000:64).

Če je bil včasih edini relevantni kriterij nacionalni trg, se danes večinoma kot relevantni trg upošteva vse področje, kjer prihaja do konkurence med udeleženci na trgu, ob tem, da je potrebno upoštevati tudi perspektivni razvoj tga. Slovenija tudi ne bo edini dvomilijonski trg, temveč bo predvsem del skupnega (enotnega) evropskega trga (Plahutnik 2000:64).

Mlinarič (v Mlinarič et al. 2001) predlaga formalizacijo neodvisnosti Urada. Čeprav trenutna politika Urada kaže na visoko raven avtonomije, bi le-ta morala biti zagotovljena z uredbo, ki bi jo zagotavljala. E.g. direktor Urada trenutno nima fiksnega mandata. Bilo bi priporočljivo imenovati direktorja za fiksni mandat 6 let, podobno kot guvernerja BS (in tudi zaradi podobnih razlogov). Edini cilj Urada pa bi

⁷ Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence je nadomestil Zakon o varstvu konkurence, ki se razen nekaterih členov ne uporablja več.

moralo ostati varstvo konkurence. Pričakuje tudi zmanjšanje vladnega vmešavanja, ki bi se moralo zgoditi zaradi dveh mehanizmov:

- zaradi privatizacije, država bo imela v lasti manjši delež podjetij
- število podjetij, ki so predmet ZPre, se bo zmanjšalo.

Poleg tega se banke in zavarovalnice privatizirajo. Ta proces preoblikuje slovenski finančni sektor in še naprej intenzivira aktivnosti v zvezi z združevanjem tako v finančnem kot tudi v nefinančnem sektorju (Mlinarič et al. 2001:52).

Urad glede koncentracij lahko sprejme naslednje zavezujoče odločitve:

- ugotovi, da priglašena koncentracija ne podleže določilom ZPOmK in o tem izda posebno odločbo, v 30 dneh od dneva priglasitve
- ugotovi, da je priglašena koncentracija podrejena določilom ZPOmK, vendar ni izkazan resen sum, da bi bila neskladja s pravili konkurence, zato v 30 dneh od dneva priglasitve izda odločbo o soglasju s koncentracijo
- ugotovi, da je priglašena koncentracija podrejena določilom ZPOmK in je izkazan resen sum skladnosti s pravili konkurence ter s sklepom v 30 dneh od dneva priglasitve, katerega izvleček se objavi v ULRS, uvede postopek presoje skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Po zaključenem postopku, ki se mora končati v 90 dneh od izdaje sklepa, Urad odloči:
 - a. o skladnosti koncentracije s pravili konkurence (soglasje)
 - b. o skladnosti koncentracije s pravili konkurence, če so izpolnjeni z odločbo naloženi pogoji (pogojna odobritev koncentracije)
 - c. o neskladnosti koncentracije s pravili konkurence (prepoved koncentracije).

Urad tudi posreduje Vladi RS interno stališče o vplivu združitve na konkurenco, ki izda dovoljenje za združitev kot edini pristojni organ (sicer v okviru 82.čl. ZPre⁸).

Urad lahko ob upoštevanju kriterijev ZPOmK in v okviru določil 15.čl. ZPre prevzem tudi prepove, ne glede na morebitno predhodno dovoljenje k prevzemu, izdano s strani Vlade RS (Plahutnik 2000:62).

3. 2. 3. ZAKON O PREVZEMIH – ZPre

Slovenski ZPre temelji na standardnih načelih, ki so bila objavljena v Direktivi sveta EU št. 90/C 240/09 z dne 14.9.1990. Ta načela so:

- enako obravnavanje vseh delničarjev: to pomeni, da mora ponudnik v primeru poskusa prevzema vsem delničarjem ciljnega podjetja ponuditi odkup pod enakimi pogoji
- zaveza za prevzem: načelo je namenjeno varstvu manjšinskih delničarjev. Kadar posamezna oseba pridobi nadzorni delež (v našem zakonu 25%), je zavezana dati ponudbo za odkup vsem preostalim delničarjem. S tem dobijo manjšinski delničarji možnost izstopa oz. prodaje delnic, kadar ne zaupajo

⁸ Zakon o prevzemih sicer obravnavam v naslednjem poglavju.

novemu nadzornemu lastniku, hkrati pa na ta način dobijo tudi možnost realizacije »premijskega prevzema«

- dolžnost razkritja podatkov: načelo je namenjeno zmanjševanju asimetrije na trgu informacij o vrednostnih papirjih ciljnega podjetja, s tem pa se zmanjšujejo tudi možnosti za trgovanje na osnovi insiderskih informacij
- omejitev določenih obrambnih dejanj managementa ciljne družbe: načelo prepoveduje upravi ciljnega podjetja nekatere aktivnosti, katerih edini namen je preprečiti prevzem. Glede na to, da obstaja možnost različnih/nasprotujočih interesov med managementom ciljnega podjetja in njegovimi delničarji, zakon določa, da mora ta za nekatera obrambna dejanja pridobiti poprejšnje soglasje skupščine delničarjev (Bešter 1997:43).

Oseba, ki pridobi delež (število ali % od celotne izdaje) vrednostnih papirjev, ki zagotavljajo glasovalno pravico tako, da ji ti vrednostni papirji skupaj z drugimi vrednostnimi papirji, ki jih že ima, zagotavljajo najmanj 25% glasovalno pravico, mora dati ponudbo za odkup vrednostnih papirjev pod pogoji in na način, določen v ZPre. Ponudbo za odkup mora dati tudi oseba, ki je na podlagi uspešne ponudbe za odkup že pridobila manj kot 45% vrednostnih papirjev in je po končani ponudbi za odkup pridobila dodatnih 5% takšnih vrednostnih papirjev.

Menjalno razmerje za nadomestne vrednostne papirje, ki jo določi ponudnik v ponudbi za odkup, mora biti enako za vse vrednostne papirje posameznega razreda oz. vrste vrednostnih papirjev, na katere se nanaša ponudba za odkup.

Skladno s 15.čl. ZPre je o namenu prevzema potrebno obvestiti Agencijo RS za trg vrednostnih papirjev, upravo družbe izdajateljev vrednostnih papirjev, na katere se nanaša ponudba za odkup in Urad za varstvo konkurence⁹.

Vendar vsebuje ZPre glede **pridobivanja delnic v postopkih združitve** posebno ureditev, ki se razlikuje od navedene. Ponudba za odkup namreč ni potrebna, če je oseba pridobila vrednostne papirje iz 4. čl. ZPre pri izvedbi združitve ali razdružitve delniške družbe v zamenjavo za vrednostne papirje pravne osebe, ki je zaradi združitve ali razdružitve prenehala¹⁰.

3. 2. 4. ZAKON O NEMATERIALIZIRANIH VREDNOSTNIH PAPIRJIH – ZNVP

ZNVP med drugim ureja način izdaje in zamenjave nematerializiranih vrednostnih papirjev, posebej za primer združitve delniških družb v členih 75-78.

Kadar se v primeru pripojitve delnice prevzemne družbe, ki se zagotovijo delničarjem prevzetih družb, izdajo v nematerializirani obliki, mora vsaka družba, ki se prevzema, s pogodbo o opravljanju storitev v zvezi z izvedbo pripojitve, ki jo sklene s klirinško depotno družbo, imenovati za zastopnika.

⁹ Opustitve obvestila, kakor tudi pridobivanje delnic preko 25% praga brez predhodnega dovoljenja ali v nasprotju z neizdanim dovoljenjem Vlade RS so sankcionirane.

¹⁰ ZPre sicer govori o zamenjavi vrednostnih papirjev, čeprav gre za prenos premoženja, v zameno za zagotovitev delnic prevzemne družbe.

V tem primeru prevzemna družba zagotovi delničarjem prevzete družbe delnice prevzemne družbe oz. denarna plačila s tem, da izda izdajatelj klirinško depotni družbi nalog za izdajo delnic delničarjem prevzete družbe oz. nakaže na poseben račun KDD denarna sredstva, ki jih je treba zagotoviti zaradi izplačila delničarjem prevzete družbe.

Kadar je delničarjem prevzete družbe potrebno zagotoviti tudi denarno izplačilo za vsako delnico prevzete družbe, mora nalog za izdajo delnic obsegati tudi denarni znesek, ki ga je potrebno izplačati za posamezno delnico prevzete družbe.

Kadar menjalno razmerje ni enako ena ali več delnic prevzete družbe za eno delnico prevzemne družbe, mora nalog za izdajo delnic obsegati tudi znesek, ki ga je kot razliko treba izplačati delničarjem prevzete družbe, ki ne razpolagajo z ustreznim številom delnic prevzete družbe, da bi lahko prejeli celo število delnic prevzete družbe. V tem primeru KDD izračuna skupni denarni znesek, ki ga je treba zagotoviti zaradi izplačila razlike in o tem obvestiti prevzemno družbo.

Kadar so delnice prevzete družbe izdane v nematerializirani obliki, mora nalog za izdajo delnic obsegati tudi presečni dan. Presečni dan mora biti določen kot zadnji dan roka, ki začne teči z dnem izdaje sklepa o vpisu pripojitve po sedežu prevzemne družbe.

Kadar so delnice prevzete družbe izdane v nematerializirani obliki, KDD na računih imetnikov delnic prevzete družbe, ki so bili v centralni register vpisani na presečni dan, izbriše delnice prevzete družbe in vpiše ustrezno število delnic prevzemne družbe oz. tem delničarjem nakaže denarna plačila, ko prejme sklep o vpisu pripojitve po sedežu prevzemne družbe.

3. 2. 5. ZAKON O BANČNIŠTVU – ZBan

Zakon v skladu z zahtevami EU povzema določbo glede kvalificiranega deleža. S to določbo bo vzpostavljen nadzor nad strukturo bank, obenem pa bo omogočeno izvajanje preventive v smislu preprečitve pridobivanja deležev delničarjev, ki bi lahko s svojim ravnanjem negativno vplivali na varno in skrbno poslovanje banke in posredno ogrožali varnost vlog varčevalcev ter celotni finančni sistem države (Komar Jadek 1999:27).

Za pridobitev delnic banke, na podlagi katerih oseba posredno ali neposredno doseže kvalificiran delež v banki je potrebno dovoljenje Banke Slovenije (BS). Kvalificirani delež po tem zakonu je posredno ali neposredno imetništvo poslovenega deleža, delnic ali drugih pravic, na podlagi katerih pridobi imetnik 10% delež glasovalnih pravic ali deleže v kapitalu določene pravne osebe, prav tako tudi pri nadaljnjem povečevanju lastništva, i.e. pri doseganju ali preseganju 20%, 33% ali 50% deleža glasovalnih pravic ali deleža v kapitalu. Pri zmanjševanju tega deleža pa je potrebno BS le obvestiti.

Če je bodoči imetnik kvalificiranega deleža banke iz države članice EU oz. tuja banka, mora zahtevi za izdajo dovoljenja za pridobitev kvalificiranega deleža priložiti tudi soglasje ali mnenje pristojnega nadzornega organa. BS zavrne zahtevo za izdajo

dovoljenja za pridobitev kvalificiranega deleža, če bi bilo zaradi dejavnosti ali poslov, ki jih opravlja bodoči imetnik kvalificiranega deleža ali z njim povezane osebe, ogroženo poslovanje banke oz. oteženo opravljanje nadzora nad banko.

Dovoljenje Banke Slovenije je potrebno tudi za združitev dveh ali več bank, kakor tudi za združitev z drugo finančno organizacijo. Banka izda dovoljenje za združitev dveh ali več bank po predhodnem soglasju organa, pristojnega za varstvo konkurence, predvsem na podlagi stopnje tržne koncentracije. V 44.čl. ZBan so opredeljene tudi situacije, ko ena banka ali finančna organizacija obvladuje drugo banko oz. finančno organizacijo. Šteje se, da ena pravna oseba obvladuje drugo, če je posredno ali neposredno udeležena v kapitalu druge osebe z najmanj 20%; če ima pravico delegiranja člana uprave ali najmanj ene tretjine članov nadzornega sveta; če ima pravico dajati navodila za delo ali ima drug pomemben vpliv nad eno ali več osebami.

3. 2. 6. ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH - ZDR

S pripojitvijo podjetja drugemu pravnemu subjektu, le-ta vstopi v vsebinsko nespremenjene pravice, obveznosti in pravna razmerja, ki so doslej pripadala prvemu pravnemu subjektu (univerzalna sukcesija). To ima pomemben vpliv tako na upnike in družbenike obeh udeleženih pravnih subjektov, kot tudi na delavce.

Delovnopravna zakonodaja pri nas doslej ni urejala položaja zaposlenih po pripojitvi (in s tem prenehanju dosedanjih delodajalcev), čeprav je bilo v teoriji in sodni praksi uveljavljeno stališče o ohranitvi kontinuitete delovnega razmerja v primeru sprememb delodajalca, i.e. da se delovno razmerje prenaša na prevzemno družbo. Novi ZDR pa to vprašanje ureja¹¹ v 73. (sprememba delodajalca) in 74.čl. (obveščanje in posvetovanje s sindikati).

Pravice in obveznosti iz delovnega razmerja so določene v 73.čl. ZDR, in sicer: v primeru spremembe delodajalca, ki je posledica pripojitve vse pogodbene in druge pravice in obveznosti iz delovnih razmerij, ki so jih imeli delavci na dan prenosa pri delodajalcu prenosniku, preidejo na delodajalca prevzemnika. Delodajalec prevzemnik torej vstopi v pogodbo o zaposlitvi, takšno, kakršna je, in ne more spreminjati njene vsebine. Za delavca to pomeni ohranitev pravic in obveznosti, ki izhajajo iz delovnega razmerja, kljub spremembi delodajalca¹² (Senčur Peček 2002:264).

Pravice in obveznosti iz kolektivne pogodbe, ki je zavezovala delodajalca prenosnika, mora delodajalec prevzemnik v tem primeru zagotavljati delavcem najmanj eno leto, razen če kolektivna pogodba preneha veljati pred potekom enega leta ali če je pred potekom enega leta sklenjena nova kolektivna pogodba.

Za delavce prenesenega podjetja bodo torej še najmanj eno leto (oz. do izteka veljavnosti te pogodbe ali uveljavitve nove kolektivne pogodbe) veljale tiste pravice in

¹¹ Skladno z Direktivo št. 2001/23/EC o zbliževanju zakonov držav članic glede varstva pravic delavcev v primeru prenosov podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov.

¹² Navedeno varstvo se, kot izhaja iz prakse Evropskega sodišča delavcem zagotavlja v javnem interesu in se mu delavci ne morejo odreči. Tudi v primeru, da delavci soglašajo z odvzemom ali omejitvijo svojih pravic, sodišče ne dopušča takšnih sprememb pogodbe o zaposlitvi.

obveznosti, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb, ki so zavezovale delodajalca prenosnika, ne glede na to, da bodo za druge delavce delodajalca prevzemnika morda veljale drugačne pravice in obveznosti (iz kolektivnih pogodb, ki zavezujejo delodajalca) (Senčur Peček 2002:265).

Delodajalec prenosnik in delodajalec prevzemnik morata tudi najmanj 30 dni pred prenosom **obvestiti sindikate** pri delodajalcu o:

- datumu ali predlaganemu datumu prenosa,
- o razlogih za prenos,
- pravnih, ekonomskih in socialnih posledicah prenosa za delavce ter
- o predvidenih ukrepih za delavce.

4. POGLAVJE: MOTIVI IN POSLEDICE PRIPAJANJA DELNIŠKIH DRUŽB

4. 1. VRSTE PRIPOJITEV

Gospodarske družbe se povezujejo na različne načine, vendar vse s ciljem dosežati večje ekonomske učinke. Tako na ustrežnejših poslovnih ravneh sprejemajo učinkovitejše poslovne odločitve. V glavnem ločimo tri vrste pripojitve. Ti kriteriji, po katerih jih ločujemo, pa ne veljajo le za pripojitve, ampak na splošno za združitve in tudi za prevzeme.

Pripojitve so torej lahko **horizontalne** ali vodoravne. Pri tej vrsti pripojitve gre za povezovanje med konkurenčnimi družbami na istem trgu, iz iste panoge, z enako proizvodnjo in na istem nivoju proizvodnega ali distributivnega ciklusa. V tem primeru družbe hitro povečajo svojo velikost in pričakujejo, da bodo z večanjem velikosti pridobile večjo učinkovitost s t.i. ekonomijami obsega. Horizontalni način pripojitve ustvarja velike družbe, ki na trgu pogosto nastopajo tudi monopolno ali pa bistveno povečajo svojo tržno moč glede na druge konkurente, ki ne dosegajo takega obsega poslovanja. Ekonomije obsega znotraj družbe in monopolna moč zunaj nje so tako glavni razlog za horizontalne oblike povezovanj družb. Horizontalne povezave so potencialno najbolj škodljive za konkurenčni proces.

Naslednja oblika pripojitve so **vertikalne** ali navpične. Na različnih, vendar povezanih proizvodnih in distributivnih nivojih, i.e. na različni stopnji produkcijske verige, se povezujejo družbe iz iste panoge. Gre torej za povezovanje takšnih družb, ki proizvajajo v reprodukcijski verigi. Glavna prednost takšnih pripojitve je zmanjšanje stroškov, ki nastanejo pri siceršnjem tržnem povezovanju takih družb. Pogosto s takim povezovanjem dosežejo tudi zmanjšanje tveganja poslovanja, saj omogoča oblikovanje skupnih strategij in s tem ustvarjanje razvojnih prednosti.

Pripojitve so lahko tudi **konglomeratne**. Pri tej vrsti pripojitve ni stika na trgu in v proizvodnji; družbe, ki se združujejo, so v nepovezanih panogah. Zelo pogosto so v ozadju finančni razlogi, s katerimi običajno uresničujejo načelo zelo hitro rastočih poslov. To načelo pa je, da je rast podjetja omejena z njegovo optimalno velikostjo, rast števila poslov pa ne.

Tako horizontalne kot vertikalne pripojitve so lahko tudi **geografske**, kar pomeni, da velike družbe, ki tako nastanejo, ne obvladujejo zgolj lokalnih ali omejenih trgov, ampak večje trge.

4. 2. VRSTE MOTIVOV ZA PRIPAJANJE

Motivi, ki vodijo v pripojitve, so hkrati tudi pričakovane posledice tega procesa. V literaturi pa je kot najpogostejše motive za pripajanje moč zaslediti:

- zniževanje stroškov

- sinergije z namenom ustvarjanja večje konkurenčnosti
- eliminacija konkurence
- povečana ekonomska učinkovitost – ekonomije obsega, predvsem zaradi globalizacije trgov
- pridobitev znanja (know-how) in patentov ciljnih družb
- pridobivanje tržne moči
- izkoriščanje davčnih prednosti
- strateško prilagajanje spremembam v okolju
- diverzifikacija dejavnosti
- neučinkovitost managementa ciljne družbe, kar pomeni, da management ne izkorišča v zadostnem obsegu priložnosti in izzivov bodisi znotraj podjetja bodisi v njegovem okolju in da je mogoče z razpoložljivimi sredstvi ciljnih podjetij učinkoviteje izpolnjevati upravičena pričakovanja njihovih delničarjev

Motive v splošnem lahko ločujemo po različnih kriterijih. Vendar pa je, ne glede na raznovrstnost motivov, vsem družbam, ki pripajajo, skupna želja po maksimizaciji vrednosti družbe. Iz tega razloga lahko motive opredelim kot sekundarne – v njihovem ozadju je vedno maksimiranje koristi delničarjev. Z vidika lastnikov podjetja so tako pripojitve smiselne le, če dolgoročno povečujejo vrednost podjetja. Gre torej za uresničevanje določene strategije rasti podjetja in poslov.

Motive tako lahko delimo na **strateške in finančne**. S prvimi označujemo tiste, ki so povezani z uresničevanjem podjetniških strategij, drugi pa so tisti, ki vplivajo na vrednost podjetja in doseganje zgolj finančnih učinkov.

Obstaja tudi delitev na **zunanje in notranje razloge**. Zunanji nastajajo na prodajnih in nabavnih trgih, pa tudi v odnosu do drugih poslovnih partnerjev, kot so financerji, država etc. Pri zunanjih gre predvsem za doseganje konkurenčne moči na nabavnih in prodajnih trgih, višjih prodajnih cen, nižjih nabavnih cen, novih trgov, večjih količin, nižjih obrestnih mer ipd. Notranji razlogi pa so povezani z racionalizacijami v povezavi z vsemi poslovnimi funkcijami, pa tudi za motiviranost, bolj smiselno organiziranost, fleksibilnost.

Motive za pripajanje lahko delimo tudi glede na strategije rasti, in sicer na pripojitve, ki uresničujejo strategijo **generične rasti** in tiste, ki uresničujejo strategijo **diverzificirane rasti**.

Lahko pa razloge za pripojitve razvrstimo tudi **po posameznih poslovnih funkcijah**: trg in trženje, proizvodnja in razvoj, organizacija in kadri ter financiranje. Na trgu lahko dobimo monopol na nabavni ali prodajni strani ter uresničimo vse tri oblike diverzifikacij. V proizvodnji gre za izkoriščanje učinkov specializacije in delitve dela, uvajanje proizvodnje v velikem obsegu, fleksibilnosti, izkoriščanja zmogljivosti ter tehnološkega razvoja. V organizaciji lahko dosežemo racionalizacije s specializacijo in boljšim izkoriščanjem človeških zmogljivosti, kadrovsko reorganizacijo ter spremenimo raven centralizacije, kompleksnosti, formalnosti ter motiviranosti. Na področju financiranja pa lahko dosežemo zmanjšanje potrebnih obratnih sredstev, optimalnejšo strukturo kapitala, boljši položaj nasproti financerjem, izvedemo finančno diverzifikacijo, zmanjšamo finančno tveganje in financiramo nove podjetniške projekte.

Visoka cena pripajanja pa mora vedno zagotavljati visoke ciljne donose v krajšem času kot bi jih dosegli z interno rastjo (Žagar 1996:55).

4. 3. IZBIRA CILJNE DRUŽBE

Pri izbiri ciljne družbe, torej družbe, ki jo želimo pripojiti, lahko izhajamo tudi iz določenega problema, ki ga imamo s svojim poslovanjem in ga želimo na ta način rešiti. Tako naj bi glede na naše probleme imele ciljne družbe neke željene oz. potrebne značilnosti:

naš problem	podjetje, primerno za pripojitev
nimamo ustreznih zmogljivosti	najti moramo konkurenta, ki ima podobne proizvodne procese in neizkoriščene proizvodne zmogljivosti
odvečne zmogljivosti v managerskem kadru	najti moramo podjetje, ki je slabo upravljano in potrebuje boljše managerje
ni jasnega naslednika sedanjega lastnika – managerja	najti moramo podjetje, ki ima dinamičnega in talentiranega mladega lastnika
trg je zadovoljen in raste počasi ali pa celo upada	najti moramo podjetje na mladem, hitro rastočem trgu
naša rast v generični obliki je prepočasna	najti moramo konkurenta
imamo dobre prodajne kanale, ki pa niso izkoriščeni	najti moramo podjetje s komplementarnim proizvodom ali storitvijo, ki jo lahko prodajamo skozi naše prodajne kanale
skrbita nas obstoj in učinkovitost ključnih dobaviteljev	pripojiti ali prevzeti moramo dobavitelje
skrbijo nas ključni kupci, ki lahko propadejo, so priključeni k drugim podjetjem ali prevzeti prek drugih dobaviteljev	pripojiti ali prevzeti moramo ključne kupce
imamo presežne proizvodne zmogljivosti	najti moramo podjetje, ki ima dobre kupce in katerega proizvodnjo lahko prenesemo v svoje podjetje
dolgočasimo se s sedanjim poslom	najti moramo podjetje, ki nam lahko povrne navdušenje za naš obstoječi posel
pomanjkanje nove tehnologije	najti moramo posel, ki ima tako tehnologijo, a je ne zna dovolj učinkovito izkoriščati

Tabela 4.1: Potrebne lastnosti ciljnih družb (Tajnikar 2000:30)

4. 4. MOTIVI ZA ZDRUŽEVANJE DRUŽB V EU – REZULTATI RAZISKAV

Povezovanje zahodnoevropskih držav v vse tesnejšo gospodarsko in politično zvezo je povzročilo pri podjetjih izven tega prostora naraščanje interesa, da bi s pomočjo priključitve podjetja prodrli na enotni notranji trg. (Lahovnik 1999:19)

Pri razlagi motivov za pripajanje podjetij v EU se bom oprla na rezultate dveh raziskav. V prvi raziskavi sta Angwin in Sawill proučevala dejavnike, ki so spodbudili naraščanje trenda, združitvev podjetij v Evropi v obdobju 1985-1995 (v Lahovnik 1999). V svojo analizo sta zajela 142 managerjev podjetij prevzemnikov iz šestih držav: Velike Britanije, Francije, Nemčije, Švedske, Švice in Nizozemske.

Prevzemne družbe iz teh šestih držav najpogosteje pripajajo ciljna podjetja v drugih evropskih državah. Rezultati raziskave so med drugim pokazali, da 81% prevzemnih družb meni, da je naraščajoča konkurenca na evropskem trgu pomembno vplivala na odločitev za pripojitev ciljnega podjetja. Skoraj 80% podjetij je navedlo, da je prodor na trge drugih področij Evrope zanje strateška prioriteta. Nizozemska, nemška in švedska podjetja pa so pokazala velik strateški interes za pripojitve podjetij iz drugih evropskih držav tudi v prihodnosti (Lahovnik 1999:19).

Kot motive za pripajanje družb v drugih evropskih državah so prevzemne družbe navedle:

- zmanjševanje razlik med domačim in preostalimi evropskimi trgi,
- strateška ustreznost ciljnega podjetja,
- prisotnost na trgu pred glavnimi konkurenti oz. zasledovanje konkurentov,
- obstoj večjega potenciala za rast podjetja ob nižjih stroških na drugih evropskih trgih, v primerjavi z domačim trgom in
- pridobitev dostopa do lokalnega trga.

Strategija pripojitve mora temeljiti na poglobljanju strateške pozicije, ki jo ima podjetje. To pomeni, da podjetje ne sme priključiti drugega podjetja, ki se ne bi skladalo z obstoječo strateško pozicijo. Zunanja rast podjetja mora temeljiti na iskanju kandidatov za pripojitev, ki bodo obstoječo strateško pozicijo naredili še bolj edinstveno ali pa je vsaj ne bodo zmanjševali. (Lahovnik 1999:21)

Drugo raziskavo so izvedli Brouthers, van Hastenburg in van den Ven, objavljena je bila leta 1998 (v Lahovnik 1999), kjer so prav tako ugotavljali pomen, ki ga managerji nizozemskih podjetij pripisujejo motivom za združitve. Oceniti so morali pomembnost motiva od 1 – nepomemben do 7 – zelo pomemben motiv.

rang	motiv	povprečje
1	povečanje tržne moči	5,242
2	povečanje rentabilnosti	5,065
3	ekonomije obsega	4,394
4	ustvarjanje nove vrednosti za delničarje	4,371
5	povečanje prodaje	4,303
6	tehnične ekonomije obsega	3,100

7	znižanje stroškov	2,933
8	oblikovanje ovir za vstop v panogo	2,207
9	priključitev konkurenta	2,033
10	obrambni ukrepi	2,00
11	razpršitev tveganja	1,897
12	managerski izziv	1,621
13	pridobitev surovin	1,552
14	zamenjava neučinkovitega managementa v ciljnem podjetju	1,552
15	povečanje managerskega prestiža	1,138
16	razlika v vrednotenju ciljnega podjetja	1,138
17	nauspeh na trgu	1,103

Tabela 4.2: Pomen posameznih motivov za pripajanje družb v EU (Lahovnik 1999:21)

Kapitalsko povezovanje podjetij torej spodbujajo različni dejavniki, ki so lahko med seboj tudi povezani, pri čemer so eni bolj, drugi pa manj pomembni. Na podlagi te raziskave lahko sklepam, da sta dejavnika tržna moč in ekonomije obsega relativno pomembnejša.

4. 5. MOTIVI ZA ZDRUŽEVANJE DRUŽB V SLOVENIJI – REZULTATI RAZISKAV

Slovenska podjetja so se bila prisiljena soočati s konkurenčnimi pritiski na tujih trgih že v preteklosti. Po drugi strani pa kapitalsko povezovanje podjetij postaja, zaradi **naraščajoče tuje konkurence**, vse pomembnejše tudi v tradicionalnih, pretežno na domači trg usmerjenih panogah. V prihodnosti lahko pričakujemo tudi večji obseg priključitev **tujih podjetij s strani slovenskih**.

Rezultati prve raziskave, ki jo obravnavam, so del raziskave Obnašanje podjetij v obdobju prehoda, ki poteka na EF v Ljubljani. Trenutno je vanjo vključenih 70 slovenskih podjetij, ki spadajo po prihodku in številu zaposlenih med velika podjetja (glej Lahovnik 1999:22).

25,8% podjetij, ki so jih zajeli v vzorec, namerava v bližnji prihodnosti prevzeti drugo podjetje. Managerji prevzemnih družb so določili pomen različnih motivov za pripajanje. Prikazani so v tabeli v odstotkih.

motiv	% podjetij
povečanje tržnega deleža	87,5
sinergije in ekonomije obsega	62,5
vstop na nove geografske trge	56,3
vstop na nove tržne segmente	56,3
hitra rast podjetja	37,5
investiranje presežnih denarnih tokov v novo podjetje	31,3
nizka cena ciljnega podjetja	31,3
finančne sinergije	25,0

zamenjave neučinkovitega managementa v ciljnem podjetju	12,5
---	------

Tabela 4.3: Pomen posameznih motivov za pripajanje družb v Sloveniji (Lahovnik 1999:23)

Druga, podobna raziskava, ki je zajela 279 družb¹³, kaže podobne rezultate. Podjetja, ki vsaj razmišljajo o pripojitvi (86) so ocenila motive, ki naj bi jih vodili k temu. Ocene motivov so od 1 – nepomemben do 5 – najbolj pomemben in so prikazane v tabeli.

rang	motiv	povprečje
1	povečanje tržnega deleža	4,12
2	doseganje sinergij in ekonomij obsega v poslovanju podjetja	3,41
3	vstop na nove trge (geografsko)	3,37
4	doseganje sinergij v finančni funkciji podjetja (npr. nižji stroški financiranja)	2,95
5	vstop na nove tržne segmente, produktna diverzifikacija	2,92
6	hitra rast podjetja	2,76
7	ocena o podcenjenosti delnic podjetja, ki ga nameravate prevzeti	2,60
8	zniževanje davčnih obveznosti	2,53
9	donosna uporaba presežnih denarnih tokov vašega podjetja (ki jih ne morete v okviru sedanjega podjetja donosno naložiti)	2,45
10	zamenjava managementa v ciljnem podjetju, ker menite, da bi to podjetje lahko pod vašim vodstvom poslovalo bistveno bolj uspešno	2,42
11	prevzem zaradi kadrov ciljnega podjetja	2,30
12	želja po osebnem napredovanju, spremembah, novih izzivih	2,27
13	prevzem zaradi koncesij, patentov, licenc in drugih pravic, ki jih je sicer težko pridobiti na druge načine	2,09
14	špekulativni (npr. v kratkem prodaja podjetja ali njegovih delov drugemu kupcu)	1,69

Tabela 4.4: Anketirana podjetja v vlogi prevzemnikov in njihovi motivi – urejeno po povprečnih ocenah (Bešter 1999:31)

Iz obeh raziskav je razvidno, da izstopajo predvsem motivi:

- povečanje tržnega deleža
- doseganje sinergij in ekonomij obsega
- vstop na nove geografske trge in
- vstop v nove tržne segmente.

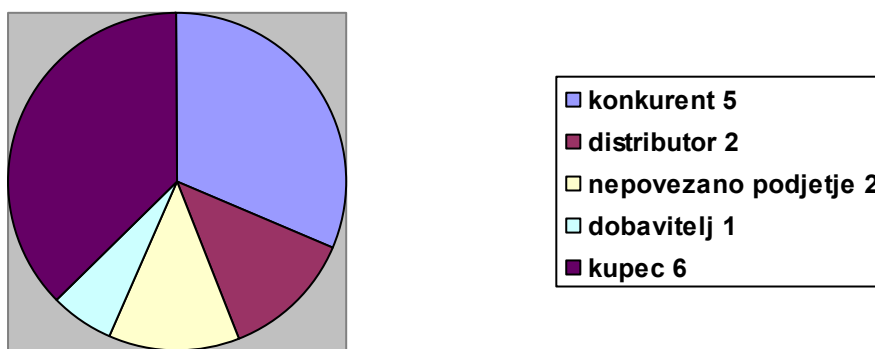
Eno glavnih vprašanj pri izbiri ciljnega podjetja je gotovo **stopnja predhodne povezanosti s ciljnim podjetjem**.

¹³ Vsem podjetjem, ki so do 1.4.1998 prejela drugo soglasje Agencije RS za prestrukturiranje in privatizacijo (teh je bilo 1139), so bili poslani anketni vprašalniki o prevzemih podjetij, ki so bili predhodno na manjšem vzorcu tudi testirani. Naročniki in sponzorji projekta so bili: KDD, Ljubljanska borza, Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj, Nacionalna finančna družba, NLB, SKB, Slovensko zavarovalno združenje, Združenje družb za upravljanje. Odziv na anketo je bil 24,5% - od 1139 podjetij jih je anketni vprašalnik zadovoljivo in v predvidenem roku izpolnilo 279 (Bešter 1999:2).

Če sklepam po prvi raziskavi, prevladujejo pripojitve, ki so povezane z osnovno dejavnostjo podjetja. Večina slovenskih podjetij namerava pripojiti konkurente ali kupce. Dobavitelji, distributerji in nepovezana podjetja so glede na te rezultate redkeje cilj priključitve. To Lahovnik opredeljuje kot konsistentno z motivi podjetij, saj sta večji tržni delež in različne sinergije med prevzemnikom in ciljnim podjetjem dominantna dejavnika, ki sta tudi sicer izrazitejša v primerih, ko imata podjetji, ki se združujeta, povezane dejavnosti (Lahovnik 1999:24).

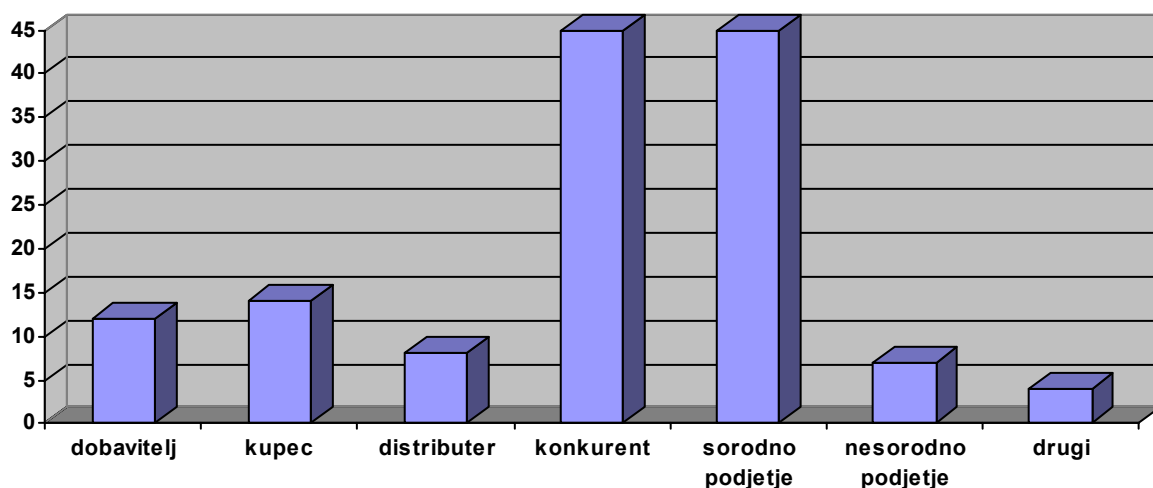
ciljno podjetje	število podjetij
kupec	6
konkurent	5
distributor	2
nepovezano podjetje	2
dobavitelj	1

Tabela 4.5: Tip podjetja, ki ga nameravajo priključiti slovenska podjetja (Lahovnik 1999:24)

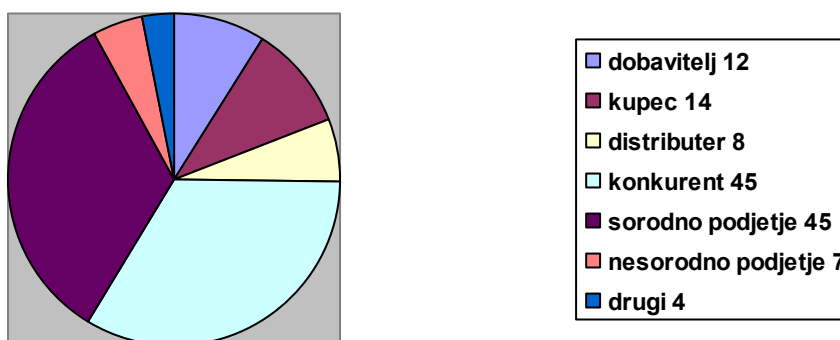

Slika 4.6: Tip podjetja, ki ga nameravajo priključiti slovenska podjetja (Lahovnik 1999:24)

Druga raziskava, ki jo obravnavam, pa kaže rahlo drugačno sliko. To dejstvo bi bilo mogoče pripisati drugače ponujenim odgovorom lahko pa tudi večjemu vzorcu. Tu je 27 podjetij navedlo resno namero o pripojitvah drugih podjetij v isti dejavnosti in le 4 podjetja namero za pripojitve v drugih dejavnostih. Že iz tega je razvidno, da so njihovi prevzemni cilji konkurenti in sorodna podjetja, ki sicer niso njihovi neposredni konkurenti. Večina anketiranih namerava svoje ciljne družbe izbirati predvsem med neposrednimi konkurenti (45) in sorodnimi podjetji, ki sicer niso njihovi neposredni konkurenti (45) (Bešter 1999:27).

Slika 4.7: Prezemni cilji anketiranih podjetij po kategorijah (Bešter 1999:28)

Slika 4.8: Prezemni cilji anketiranih podjetij po kategorijah (Bešter 1999:28)

Vertikalnih pripojitv (torej svojih dobaviteljev ali kupcev) naj bi bilo vsaj trikrat manj, saj imajo nasploh prevzemi med konkurenti in sorodnimi podjetji najpogosteje pozitivne ekonomske učinke za podjetja, ki so vključena v te transakcije (Bešter 1999:99).

Glede na izkušnje drugod po svetu imajo ravno horizontalni prevzemi med konkurenčnimi podjetji največ možnosti za uspeh. Razlog za to je predvsem v dobrem medsebojnem poznavanju takšnih podjetij pred prevzemi, njihovi programski, kadrovski, tehnološki in tržni skladnosti, ter posledično v večjih možnostih uresničevanja poprevzemnih sinergij, ekonomij obsega in zniževanja stroškov (Bešter 1999:27).

4. 6. POSLEDICE PRIPOJITEV

Če povzamem motive, ki vodijo v pripajanje podjetij, lahko rečem, da gre prvotno seveda za povečanje vrednosti delnic prevzemne družbe, od sekundarnih motivov pa

je najmočnejši povečanje tržnega deleža in tržne moči, pomembni pa so tudi učinki sinergije. Ugodna posledica pripojitve je nedvomno koncentracija kapitala in integracija poslovnih funkcij.

Da bi podjetje doseglo cilje prevzema, je potreben natančen strateški načrt, po pripojitvi pa mora v določenem času opravičiti pričakovanja prevzemnikov.

Po Druckerju mora biti za poslovno uspešno združitev izpolnjenih pet pravil:

- prevzemno podjetje mora nekaj prispevati prevzetemu podjetju
- prevzemno in ciljno podjetje morata imeti skupen interes vsaj na enem področju
- prevzemno podjetje mora ceniti dejavnost prevzetega podjetja
- najkasneje v letu dni mora prevzemno podjetje prevzetemu zagotoviti kvalitetne vodstvene kadre
- v petih letih od združitve mora vodstvo obeh podjetij napredovati (Drucker v Malačič 1997:44).

Ustvarjen prispevek, kot posledica poslovne odločitve o pripojitvi, se izračuna tako, da se od prirastnih prihodkov odšteje prirastne stroške, ki so nastali zaradi sprejema poslovne odločitve. Nato je potrebno z metodo diskontiranih denarnih tokov in uporabo oportunitetne diskontne stopnje izračunati sedanjo vrednost prispevka. V primeru, da je na voljo več možnih scenarijev, se pri izračunu prispevki iz posameznega scenarija ponderirajo s stopnjo verjetnosti njihovega nastanka. Tako se izračuna še pričakovana sedanja vrednost prispevka poslovne odločitve. Od ocene posloводства je nato odvisno ali velikost pričakovane sedanje vrednosti prispevka zadošča za sprejem poslovne odločitve ali ne (Penca 2000:100).

Poleg ekonomskih posledic pa Žagarjeva omenja tudi druge zanimive ugotovitve z bolj organizacijskega področja, ki jih ne gre prezreti:

- pripojitev spremeni ali vsaj delno poruši »osebnost« prevzete družbe
- novi lastniški odnosi in reorganizacija vodilnih struktur konfrontirajo partnerje znotraj in izven družbe z novimi nepoznanimi osebami
- pripojitev menja dosedaj utečeno organizacijo dela in komunikacijsko mrežo
- razen pri delavcih negotovost nastopa tudi pri malih delničarjih, dobaviteljih in kupcih
- zaupanje se pridobiva s spoznavanjem
- pripojitev daje novemu lastniku možnost izbire
- na pripojitev se ne sme gledati kot na izolirano transakcijo, ki se odvija brez sodelovanja javnosti (Žagar 1996:58).

V javnosti je zelo malo govora o »človeškem faktorju«, vendar je znano, da se stopnja fluktuacije v prvih mesecih po prevzemu giblje v razponu 20% do 30%. Če je to zaželeno s strani prevzemnika, pa kasneje postane problem države in različnih skladov. Večji problem je motivacija in delovni učinek preostalih delavcev, ki se prepustijo čakanju, kar pa je posledica pomanjkljivega in nezadostnega informiranja ter negotovosti. Omajano je tako njihovo zaupanje v družbo in njene voditelje, kakor tudi pripadnost kolektivu. Tudi njihova eksistenca lahko postane negotova. Gre za skupek psihosocialnih dejavnikov, ki bistveno prizadanejo integriteto osebnosti (Žagar 1996:57).

Za podjetje je delikatno dejstvo, da počutje delavcev vpliva na učinkovitost poslovanja in doseganje novo zastavljenih ciljev. Menim, da je zelo slabo, če delavci o prevzemu izvejo iz javnih medijev, saj se ob tem počutijo kot da so predmeti in ne ljudje. Zato je v novi družbi potrebno čimprej izdelati novo sistematizacijo delovnih mest in nagrajevanj. Posebno pozornost je potrebno posvetiti vzpostavljanju in zagotavljanju internih in dvosmernih osebnih komunikacij. Proces pripajanja družb ima torej večji učinek, če ni bistveno ogrožen obstoječi sistem organizacije in če je zagotovljena odkrita in pravočasna komunikacija s potencialno ogroženimi posamezniki.

Združitve in prevzemi so nova oblika integracije slovenskega gospodarstva na kapitalskih temeljih, ki je zaradi majhnosti obsega slovenskega gospodarstva verjetno nujen proces. Zato je toliko pomembnejše, kako bodo ti postopki potekali na kapitalskem trgu, ki je šele v razvoju s kratko tradicijo in nezadostno opredeljenimi vrednotami, kot tudi šibko pravno urejenostjo poštenega trgovanja (Bohinc 1999d:1090).

5. POGLAVJE: PREDSTAVITEV IN ZGODOVINA NLB TER OZADJE BANČNIH ZDRUŽEVANJ V SLOVENIJI

5. 1. POSLANSTVO BANKE IN SKUPINE

»Z odličnostjo, zaupanjem in tradicijo oblikujemo novo podobo bančne kulture.«

V NLB menijo, da je banka s poslanstvom veliko več kot seštevek njenih dejavnosti. Svoj vpliv na finančnem trgu NLB utrjuje z aktivno vlogo na vseh področjih družbenega razvoja. Z uresničevanjem svojih poslovnih ciljev na temelju tradicije in zaupanja ter z odgovornim negovanjem poslovnih vrednot oblikujejo novo podobo bančne kulture. Kot največja slovenska banka se zavedajo pomembnosti svojega poslanstva in dejstva, da se z uspešnim razvojem družbe kot celote krepita tudi njen ugled in moč.

Skupina NLB zavzema položaj največje bančne in finančne organizacije v Sloveniji, katere bilančna vsota predstavlja več kot tretjino bilančne vsote slovenskega bančnega sistema. NLB je univerzalna banka z vodilnim položajem na področju poslovanja s prebivalstvom, gospodarskimi družbami in zasebniki ter investicijskega bančništva.

5. 2. VIZIJA BANKE IN SKUPINE

NLB si prizadeva okrepiti vodilno pozicijo v Sloveniji z večanjem tržnega deleža in z izkoriščanjem komparativne prednosti pred konkurenco. Prizadevajo si poslovati kot univerzalna srednjeevropska banka, tako s fizičnimi osebami, kot tudi s pravnimi osebami, ter razvijati investicijsko bančništvo. Njihov cilj je biti in ostati vodilna banka na slovenskem tržišču, osredotočajo pa se tudi na druge trge, kjer lahko dosegajo željene in stabilne poslovne rezultate.

Ključni strateški cilj Skupine NLB je postati ena izmed vodilnih bančno-finančnih skupin v regiji srednje in jugovzhodne Evrope. Vodilo definiranja njenih strateških ciljev so temeljna načela maksimiranja vrednosti. Prepričani so, da bodo tako uspeli povečati zadovoljstvo vseh zainteresiranih skupin: komitentov, zaposlenih in lastnikov.

5. 3. DEJAVNOST BANKE

Banka je bila ustanovljena, da bo opravljala bančne in druge finančne storitve, za katere je pridobila predpisano dovoljenje Banke Slovenije, kot tudi vse druge posle, ki jih lahko opravlja banka v skladu z vsakokrat veljavnimi predpisi. Banka lahko v skladu z vsakokrat veljavnimi predpisi opravlja posle v Republiki Sloveniji in v tujini.

Dejavnost banke so:

a) **bančne storitve:**

- sprejemanje depozitov od fizičnih in pravnih oseb,
- dajanje kreditov iz sredstev, zbranih z depoziti, za svoj račun,
- storitve, za katere drug zakon določa, da jih smejo opravljati samo banke;

b) **finančne storitve:**

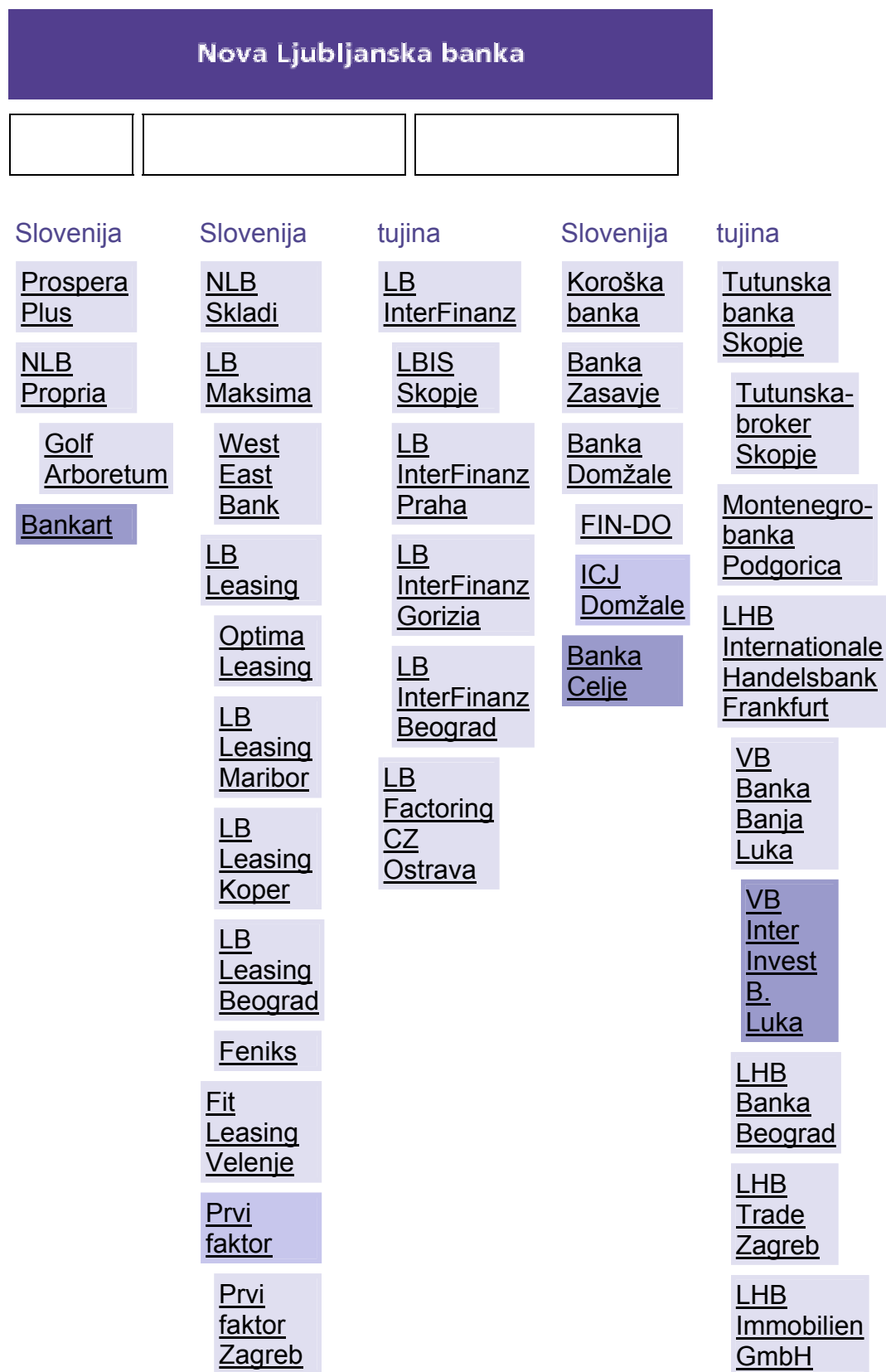
- kreditiranje vključno s potrošniškimi posojili, hipotekarnimi posojili in financiranjem komercialnih poslov,
- opravljanje poslov plačilnega prometa,
- izdajanje garancij in drugih jamstev,
- trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli,
- izdajanje in upravljanje s plačilnimi instrumenti,
- storitve v zvezi z vrednostnimi papirji po zakonu, ki ureja trg vrednostnih papirjev,
- trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti,
- faktoring,
- zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb,
- posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
- posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov,
- finančni zakup (leasing),
- upravljanje pokojninskih oziroma investicijskih skladov po zakonu, ki ureja pokojninske oziroma investicijske sklade,
- oddajanje sefov;

c) **pomožne bančne storitve:**

- finančno, davčno in drugo poslovno svetovanje,
- posli upravljanja z nepremičninami,
- upravljanje in vodenje sistema za obdelavo podatkov,
- svetovanje, razvoj in oskrba z računalniškimi storitvami,
- dejavnosti, povezane s podatkovnimi bazami,
- obdelava podatkov,
- hramba dragocenih predmetov,
- izobraževalna dejavnost,
- prevoz gotovine in drugih dragocenih predmetov,
- storitve razvoja bančnih storitev,
- trgovanje s tehnološkimi rešitvami (know how),
- trgovanje z zlatom,
- pravno svetovanje,
- druge poslovne dejavnosti.

Kapitalsko povezane družbe NLB ponujajo posamezne finančne in pomožne bančne storitve, kot so finančni zakup (leasing), odkup terjatev po sistemu faktoringa, upravljanje investicijskih skladov, finančno svetovanje in posle upravljanja z nepremičninami.

5. 4. SHEMA SKUPINE NLB

NLB Vita

Skupna
pokojninska
družba

LHB
Finance
Ljubljana

LHB
Consult
Beograd

CBS
Bank
Sarajevo

CBS
Invest
Sarajevo

Adria
Bank AG
Wien

Legenda:

■ odvisna banka / družba

■ joint venture / skupni podjem

■ pridružena banka / družba

5. 5. KRATKA ZGODOVINA BANKE

1862-1889	Ustanovljene so bile prve slovenske hranilnice - leta 1862 v Mariboru, leta 1865 v Celju in leta 1889 Mestna hranilnica ljubljanska kot predhodnica NLB.
1955	Ustanovljena je bila Komunalna banka Ljubljana.
1965	H Komunalni banki Ljubljana je bilo v obdobju 1961-1965 priključenih več drugih komunalnih bank in ustanovljena poslovna banka Kreditna banka in hranilnica Ljubljana.

1967	Začne se poslovanje s tujino. Leto pozneje je dobila veliko pooblastilo za poslovanje s tujino, ustanovljeno je bilo prvo predstavništvo v Münchnu.
1970	Kreditna banka in hranilnica Ljubljana se je preimenovala v Ljubljansko banko, Ljubljana.
1978	Oblikovana je bila skupina Ljubljanske banke, ki je bila sestavljena iz Ljubljanske banke - Združene banke in iz 22 temeljnih bank.
1990	Banke skupine Ljubljanske banke so se preobrazile v delniške družbe. Novo, kapitalsko povezano bančno skupino so tako sestavljale: Ljubljanska banka d.d., Ljubljana (banka-mati), lastna banka v New Yorku (LBS Bank) in 15 bank-hčera, nekdanjih temeljnih bank v Celju, Domžalah, Kopru, Kranju, Krškem, Ljubljani (2), Mariboru, Murski Soboti, Novi Gorici, Novem mestu, Slovenj Gradcu, Trbovljah, Velenju in Koprivnici. Nekdanje temeljne banke v Sarajevu, Skopju in Zagrebu so postale podružnice Ljubljanske banke d.d., temeljne banke v Beogradu, Novem Sadu in Titogradu pa so se izločile iz skupine Ljubljanske banke in se osamosvojile.
1991	LB-Gospodarska banka d.d., Ljubljana se je pripojila k Ljubljanski banki d.d., Ljubljana, ki je tako postala univerzalna poslovna banka in pričela poslovati s prebivalstvom. V tem letu je pričela poslovati tudi podružnica v Milanu.
1992	Skladno z novo bančno zakonodajo je bančna skupina Ljubljanske banke formalno prenehala delovati. Članice skupine so nadaljevale poslovanje popolnoma samostojno, ohranile pa so še določene kapitalske in poslovne povezave.
1993	Začel se je proces sanacije Ljubljanske banke d.d., Ljubljana - slabe terjatve so bile prenešene na Agencijo za sanacijo bank in hranilnic. Ustanovljena je bila podružnica Ljubljanske banke d.d. na Ptuj.
1994	Odločitev o ustanovitvi današnje NLB je državni zbor Republike Slovenije sprejel 27.7.1994 v okviru dopolnil k ustavnemu zakonu za izvedbo Temeljne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, ki so bila sprejeta 25.6.1991 ob razglasitvi samostojne države Slovenije. Nova Ljubljanska banka d.d., je pričela poslovati 28.7.1994. NLB je prevzela premoženje, celotno poslovanje in večji del obveznosti Ljubljanske banke d.d., Ljubljana, z izjemo določenih obveznosti LB d.d., ki so nastale v bivši SFRJ in so tako postale predmet pogajanj na meddržavni ravni.
1995	S pripojitvijo E-Banke Maribor je začela poslovati podružnica NLB v Mariboru. NLB je odprla predstavništva v Celju, Kopru in Novi Gorici.
1996	NLB je pripojila LB-Posavsko banko d.d., Krško, ki je postala podružnica banke z 12 poslovalnicami. Predstavništvi NLB v Celju in Novi Gorici sta se preoblikovali v podružnici, banka je odprla novi poslovalnici v Slovenski Bistrici in Ajdovščini.

1997	16. julija 1997 se je uradno končala sanacija NLB, imenovana sta bila nadzorni svet banke in uprava banke. NLB je odprla podružnici Kranj in Novo mesto ter enote v Luciji, Ormožu, Račah in Žalcu. NLB je postala solastnica novoustanovljene družbe za računalniško podporo bankomatnega omrežja in kreditno-plačilnih kartic Bankart. Pet slovenskih bank, v katerih je bila NLB lastnica 40 % kapitala, se je pridružilo Skupini NLB. Te banke so bile: Koroška banka, Pomurska banka, Banka Velenje, Banka Zasavje in Banka Domžale.
1998	NLB je odprla novi poslovalnici v Slovenskih Konjicah in Celju ter prvi dve poslovalnici v večjih trgovskih središčih, t.i. bančni trgovini, in sicer na Ptuj in v Mariboru. NLB je pridobila neposredni večinski delež v Banki Velenje (59,88 %) in posredni večinski delež v Pomurski banki (50,05 %).
1999	NLB je odprla novi bančni trgovini v Ljubljani in Novi Gorici, podružnica NLB v Italiji se je preselila iz Milana v Trst. NLB je podpisala pogodbo o strateškem partnerstvu z Banko Celje in Dolenjsko banko.
2000	NLB je odprla nove poslovalnice na Bledu, v Idriji in v Ljubljani ter predstavništvo v Skopju. Zavarovalnica Triglav in NLB sta ustanovili Skupno pokojninsko družbo d.d.. NLB je sklenila strateško partnerstvo s Tutunsko banko a.d., Skopje. S kapitalsko naložbo Banke Domžale d.d. v Commercebank d.d., Sarajevo, se je slednja pridružila Skupini NLB.
2001	31. maja 2001 je Vlada Republike Slovenije sprejela Program privatizacije banke. Oktobra 2001 se je z vpisom v sodni register zaključil proces pripajanja treh kapitalsko povezanih bank: Banke Velenje, Dolenjske banke in Pomurske banke z NLB v enovito banko, kar se odraža v povečanju tržnega deleža in bistveni razširitvi domače poslovne mreže NLB. Banka je odprla predstavništvi v Beogradu in Varšavi ter s Continental banko d.d., Novi Sad sklenila pogodbo o strateškem partnerstvu in kapitalnem vlaganju.
2002	V septembru 2002 je bila uspešno zaključena prva faza privatizacije s prodajo 34-odstotnega deleža države belgijski bančno-zavarovalniški skupini KBC in 5-odstotnega deleža Evropski banki za obnovo in razvoj (EBRD). To je pripomoglo k boljšem upravljanju NLB in Skupine NLB in predstavlja izhodišče za nadaljnjo rast. Banke tvorijo 95 % celotne bilančne vsote Skupine NLB. NLB je v letu 2002 nadaljevala z razvojem racionalizacije poslovanja in tehnološke podpore v obliki IT projekta, imenovanega SIGMA. Številne nove operacije so bile v letu 2002 že prenesene na novo, enotno platformo. Proces se bo nadaljeval tudi v letu 2003. Poleg tega so razvili dodatno tržno pot: mobilno bančništvo.
2003	NLB je razširila svojo paleto storitev z ustanovitvijo bančno-zavarovalne

	družbe NLB Vita, kot joint venture s KBC. Uspešen začetek trženja storitev potrjuje 4% tržni delež na področju življenjskega zavarovanja dosežen v prvih šestih mesecih poslovanja. NLB je v Sloveniji povečala lastniške deleže v odvisnih bankah Banka Domžale, Banka Zasavje in Koroška banka in s tem pridobila večinske deleže. S strateškim nakupom Slovenske Investicijske banke je razširila svojo bazo komitentov na segmentu, specifičnem za SIB. NLB nadaljuje s širitvijo poslovanja na trge, kjer ima primerjalne prednosti in poslovne izkušnje, posebej na trge JV Evrope. V letu 2003 se je Skupina NLB v tujini povečala za Montenegrobanko, Prvo Preduzetniško banko, kasneje preimenovano v LHB Bank, Beograd, ter novoustanovljeno banko West East Bank v Bolgariji, ki ima status pridružene banke. Ostale novoustanovljene članice Skupine LB InterFinanz Beograd, LB Leasing Beograd in CBS Invest Sarajevo so usmerjena na rast poslov forfeitinga, lizinga in upravljanja z nepremičninami.
2004	V začetku leta 2004 je na trg stopila z novo ponudbo storitev upravljanja premoženja družbe NLB Skladi, v 100-odstotni lasti NLB.

5. 6. (POLITIČNO) OZADJE BANČNIH ZDRUŽEVANJ PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Združitvam bank so redno sledile razdružitve. Če ima sedanje združevanje velikih zahodnih bank v še večje bančne dinosavre svojo ekonomsko logiko, je imelo slovensko bančno (ra)združevanje, ki se je odvijalo po drugi svetovni vojni, drugačno ozadje, politično, menita Žerdin in Krašek v članku »Bančna ohcet: zgodovina bančnih združevanj« (Žerdin in Krašek 1999:17), po katerem povzemam pregled združevanj slovenskih bank.

Naj začnemo z **Ljubljansko banko (LB)**. Ime Ljubljanska banka obstaja od leta 1970. Pred tem je obstajala **Komunalna banka Ljubljana (KBL)**, ustanovljena leta 1955. Da pa bi iz KBL res nastala Ljubljanska banka, se je moralo zgoditi nekaj združitvev. Že leta 1962 je KBL prevzela Mestno hranilnico ljubljansko, ustanovo, ki je nastala na prelomu stoletja in je nekako previharila vihar druge svetovne vojne. Sredi 60-ih se je KBL preimenovala v **Kreditno banko in hranilnico Ljubljana (KBHL)**, ta pa se je ob koncu 60-ih združila s **Splošno gospodarsko banko (SGB)**. SGB je bila investicijska banka, povezava s KBHL pa je pripeljala do Ljubljanske banke. Ljubljanska banka - njen prvi direktor je bil **Niko Kavčič** - je v svetovnem merilu zasedala 181 mesto po velikosti, kar pomeni, da je bila za naše razmere hudo velika in močna banka.

Tudi korenine SKB banke segajo v Ljubljansko banko. Sredi šestdesetih let, ko je LB nosila še drugačno ime, je bila v okviru banke ustanovljena direkcija za stanovanjsko kreditiranje. Z zakonom o združenem delu je nekdanja direkcija za stanovanjsko kreditiranje dobila samostojnost in ime: Stanovanjsko-komunalna banka Ljubljana. No, ta banka je še vedno delovala pod pokrovko samoupravnega bančnega holdinga, torej pod pokrovko Ljubljanske banke-Združene banke. Na začetku leta 1990 pa je SKB banka postala samostojna, z nekdanjo mamo ni imela več nobenih vezi.

Precej prahu pa je svoj čas dvignila najava, da bosta NLB in SKB banka začeli pogovore o združitvi. Banki sta namreč na začetku leta 1998 sporočili, da sta podpisali pismo o nameri, katerega končni rezultat bi bil združitev obeh bank. (Žerdin in Krašek 1999:18) Do te združitve pa v končni fazi nikoli ni prišlo.

Ob koncu 70-ih torej, slabo desetletje po prvem velikem bančnem združevanju, je svoje naredila nova »gospodarska« zakonodaja. Zakon o združenem delu, predpis, ki je predstavljal pravno podlago za radikalen odmik od nastajajočih tržnih razmer, je enotno LB atomiziral. Nastal je nekakšen samoupravni bančni holding, v okviru katerega je delovalo 22 »temeljnih« bank. Pokrovka tega holdinga se je imenovala **Ljubljanska banka-Združena banka (LB-ZB)**, pod pokrovko pa je delovalo skoraj dva ducata bank, ki so poslovale s prebivalstvom in servisirale gospodarstvo. Zakon o združenem delu je povzročil, da je postala bančna scena strašansko zapletena.

V stolpnici, postavljeni na nekdanjem Trgu revolucije, sta v resnici poslovali dve banki. V zgornjih nadstropjih je uradovala **LB-ZB**, v spodnjem nadstropju, kjer so bila tudi bančna okenca, pa **Ljubljanska banka-Gospodarska banka (LB-GB)**. LB-ZB, torej pokrovka samoupravnega bančnega holdinga, ni imela nobenega bančnega okenca. Zato pa je imela pooblastilo, da posluje s tujino. T.i. »temeljne banke«, nekakšni bančni tozdi, načeloma niso imele pooblastil za poslovanje s tujino, imele pa so »šalterje«, torej likvidnostni denar. **Kreditna banka Koper (KBK)** in **Kreditna banka Maribor (KBM)**, nekdanje samostojni banki, pa sta bili potisnjeni pod pokrovko centralnega bančnega samoupravnega holdinga.

LB-ZB je bila torej nekakšna samoupravna bančna mama, ki pa ni imela bančnih okenc. Združitev bančne mame in hčere je na začetku leta 1991 povzročila, da je LB zopet postala univerzalna poslovna banka in da je ta začela poslovati s prebivalstvom. Do te združitve je prišlo ducat let po atomizaciji bančnega prostora, ki ga je povzročil zakon o združenem delu.

Med letoma 1990 in 1992 je Demosova vlada, ki jo je vodil **Lojze Peterle**, po nasvetih **Borisa Pleskoviča**, ekonomista iz Svetovne banke, sicer pa Peterletovega svetovalca, ocenila, da je LB prevelika, da je monopolist, in da bi jo kazalo razgraditi. Tako so leta 1992 z novo bančno zakonodajo nekdanje samoupravne bančne hčere, živeče pod pokrovko LB-ZB (in kasneje Ljubljanske banke d.d.) dobile samostojen status. Z Ljubljansko banko so bile sicer kapitalsko povezane, vendar so imele možnost, da odkupijo lastniški delež, ki ga je imela njihova nekdanja bančna mama. Če je LB nekoč pokrivala skoraj 100 odstotkov bančnega trga in če je bančna skupina LB na začetku devetdesetih pokrivala še 85 odstotkov bančnega trga, je delež naenkrat močno padel (Žerdin in Krašek 1999:18).

Izkazalo se je, da dolgovi in slabi krediti bistveno presegajo premoženje banke. In LB je morala v sanacijo, na nekakšen bančni remont. Na remont sta odpotovali še novogoriška Kreditna banka in mariborska Kreditna banka. Agencija za sanacijo bank, lastnica bank v remontu, je leta 1995 poskrbela za pripojitev novogoriške banke mariborski (Žerdin in Krašek 1999:18).

Nekdanje hčere Ljubljanske banke (ta se je leta 1994 z ustavnim zakonom preimenovala v **Novo Ljubljansko banko, NLB**) so nekdanjo mamo najbolj

množično zapustile leta 1994. Ne le, da so leta 1992 zapustile sistem LB, pač pa so odkupile tudi lastniške deleže, ki jih je imela LB. Sredi 90-ih so Dolenjska banka, Gorenjska banka, Banka Celje in Splošna banka Koper (danes Banka Koper) pretrgale vse vezi z LB, tako da LB v njih ni imela njihovih delnic. NLB pa le ni ostala osamljena. Leta 1995 je pripojila E-Banko Maribor, naslednje leto pa je priključila LB-Posavsko banko (Žerdin in Krašek 1999:18).

6. POGLAVJE: NUJNOST KONSOLIDACIJE BANČNEGA SEKTORJA IN SKUPINE NLB

6. 1. (PRE)MAJHNE SLOVENSKE BANKE

Ob koncu leta 2000 je bilo v Sloveniji 25 bank. Štiri od njih so bile hčerinske banke tujih bank in ena podružnica tuje banke. (V tabeli je predstavljeno število bank v letih od 1992 do 2000). V letih po osamosvojitvi se kaže tendenca po ustvarjanju večjih in močnejših bank. To potrjujejo tudi številke v tabeli. Slovenske banke pa so še vedno majhne v primerjavi s tistimi v EU. Njihova sposobnost učinkovitega in poceni sevisiranja strank, še posebej velikih družb, je tako majhna.

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
30	32	33	31	29	28	24	25	25

Tabela 6.1: Število bank v Sloveniji ob koncu leta v Mlinarič et al. 2001:43

Razen v letih 1999 in 2000 je število bank upadalo. Manjše banke so se pripojile večjim, nekatere pa so se zaprle. V letu 1999 je se ustanovila nova banka. Novi zakon o bančništvu je omogočil tujim bankam, da so odprle svoje podružnice na slovenskem bančnem trgu.

V Sloveniji bomo v prihajajočem času »globalizacije svetovnih gospodarskih in finančnih tokov« potrebovali nekaj relativno močnih in zdravih bank, ki bodo imele aktivne lastnike in bodo sposobne nastopati doma in na tujem. Le tako lahko banke prispevajo k ohranjanju slovenske nacionalne identitete v evropskem konglomeratu. (Grenko 1997:11)

V globalnem procesu integriranja in prevzemanja manjših bank s strani večjih tudi slovenske banke zdaj razmišljajo o kapitalskih povezavah s tujimi bankami, če bodo zaradi ekonomije obsega hotele preživeti. »Slovenske banke morajo postati mnogo večje kot so sedaj, saj premajhne ne morejo učinkovito servisirati slovenskega gospodarstva doma in v poslih s tujino in ne vzdržijo konkurence tujih bank. Merilo konkurence ni več notranji slovenski trg, temveč trg EU.« (Štiblar 1999:27)

»Ob tako velikem številu bank, ki se ne morejo v celoti prilagoditi mednarodnim bančnim standardom, je bilo samo vprašanje časa, kdaj bo v bančnem sistemu prišlo do večje dinamike.« (Gaspari v Žerdin 1999b:28)

»Ko je bil sprejet novi zakon o bančništvu, je postalo jasno, da ni več časa za odlašanje. Trg je po novem relativno odprt. Hkrati je postalo očitno, da slovenska podjetja, ki imajo močnejšo finančno bazo in ki veliko poslujejo s tujino, niso več zadovoljna z domačo bančno ponudbo. Zato so si pomagala s tujimi bankami. S tem se je začela kreditna osnova slovenskih bank zniževati.« (Gaspari v Žerdin 1999b:30)

Zaradi preštevilnosti bank v slovenskem prostoru predvsem manjše banke težko dosegajo ekonomijo obsega in razširjajo ponudbo posredniških storitev tako učinkovito, kot to uspeva večjim bankam. »Raven produktivnosti slovenskih bank

dosega približno eno tretjino ravni razvitih tržnih gospodarstev predvsem zaradi tega, ker majhne banke ne izkoriščajo dovolj učinkovito niti kapitala niti delovnih moči.« (Grenko 1997:11)

6. 2. KONSOLIDACIJA ZARADI VSTOPA V EU

1. 1. 1999 je bila v EU uvedena skupna evropska valuta (euro), kot zadnje dejanje oblikovanja skupnega evropskega trga. Posledice tega so številne združitve podjetij in bank, pri čemer so redke banke izbrale strategijo vseevropskih bank, večina pa strategijo regionalnih bank in iskalcev novih tržnih niš (Voljč v LP 1999:8).

Februarja 1999 je stopil v veljavo pridružitveni sporazum med Slovenijo in EU. Na podlagi sporazuma je bil med drugim sprejet novi zakon o bančništvu (februar 1999), usklajen z evropskimi bančnimi direktivami, poleg tega pa so bile odpravljene nekatere omejitve na področju poslov s tujino in naložb tujih oseb.

Ob vstopu Slovenije v EU so naše banke soočene s konkurenco tujih bank, ki nas zlahka prekašajo tako po velikosti, kot po donosnosti. Srednje velika banka v slovenskem bančnem prostoru je za mednarodne razmere izjemno majhna. Takšna banka, ki ima tržni delež 3-7% v slovenskem prostoru, se komajda prebije na lestvico 500 največjih evropskih bank.

»Integriranje Slovenije v EU in začetek delovanja EMU (nastanek »Evrolanda«) zahtevata od Slovenije odpiranje, za kar je potreben dvig konkurenčnih sposobnosti domačih bank v primerjavi s tujimi. Zato je po uspešni sanaciji potrebna nadaljna konsolidacija bančnega sektorja, pomembno vlogo v njej pa igra združevanje bank (ob nujnosti notranje konsolidacije v smislu približevanja ravni poslovanja bank s svetovnim standardom).« (Štiblar 1998:31)

Konkretno, ratifikacija Evropskega sporazuma je zahtevala v letu 1999 liberalizacijo najemanja kreditov v tujini (odprava tolarskega depozita), sprejem novega bančnega zakona, ki dovoljuje ustanavljanje podružnic tujih bank v Sloveniji brez klasičnega ustanovitvenega kapitala. Posebne zahteve v zvezi s skrbniškimi računi na bi bile postopno odpravljene (Štiblar 1998:31). Navedeno naj bi bo povečevalo konkurenco domačim bankam in ena od možnosti preživetja v takih okoliščinah je tudi združevanje.

Sama fizična navzočnost tujih bank naj po predvidevanjih ne bi bistveno povečala obsega njihovih bančnih poslov, ki jih že zdaj lahko opravljajo s sedeža v tujini (mreže poslovalnic v Sloveniji verjetno ne bodo odpirale in to ostaja prednost slovenskih bank). Ni znamenj, da bi se po liberalizaciji vstopa močno povečalo število tujih bank v Sloveniji (Štiblar 1998:32).

Vseeno pa lahko z nadaljnim prihodom tujih bank (licence single banking¹⁴) na slovenskem bančnem trgu pričakujemo postopno povečanje konkurence. Prisotnost

¹⁴ »Single banking licence« pomeni, da je banka pooblaščen za opravljanje bančne storitve v vseh državah članicah, ne da bi ji bilo treba pridobiti posebno dovoljenje posamezne države članice. Dovoljenje je torej nacionalno in velja v EU. To dalje pomeni, da si države članice medsebojno

tujih bank bo prispevala k nižanju cene (obrestne mere in bančnih stroškov) ter dvigu kakovosti finančnih storitev. Le malo slovenskih bank pa se bo lahko razvilo v mednarodne banke z močnim mednarodnim sektorjem in še te se bodo morale specializirati na storitve, ki jih najbolj obvladajo, in na področja, kjer imajo potencialne prednosti pred konkurenco (Grenko 1997:11).

6. 3. TUJE IZKUŠNJE

Združevanje velikih bank med seboj in z drugimi finančnimi institucijami je v razvitem svetu trend zadnjega časa, po nekaterih mnenjih so ga sprožili nastanek EMU, evro in bolj konkurenčni trg, na katerem bodo preživele samo najmočnejše banke. Zneane so velike združitve, npr. v Avstriji (BA in CA), Švici (SB in UBS), ZDA (Citicorp in Travelers, Nations Bank in Bank America). Gre za združevanje že dotedaj velikih bank v nove megabanke. Izbruh svetovne finančne krize pa je prizadel tudi velike banke, tako da so se poslabšali njihovi finančni rezultati, upadla vrednost delnic, nastale so tudi notranje spremembe v vodstvih najbolj prizadetih bank. Vse to je zaustavilo združevalno mrzlico.

Vse bolj se oblikuje spoznanje, da biti velik med bankami še ne zagotavlja biti močan in zdrav. Pozitivne spodbude združevanju so bile v dvigu profitnosti prek ekonomije obsega, ko so se dosednji viri rasti njihovih dobičkov izčrpali (zmanjšanje zavarovanj in rezervacij za tveganja, rast obrestnih in drugih marž). Vendar je ob doseženi ravni bančne tehnologije optimalna velikost banke (minimalni povprečni skupni stroški) dosežena že pri bančni vsoti okrog 10 mrd USD in vsa nadaljna povečanja ne prispevajo več k rasti dobičkov prek zniževanja stroškov (Štiblar 1998:32).

Hkrati pa v zadnjem času postajajo vse bolj vidne tudi negativne posledice včasih ne dovolj premišljenih združitev. V velikih bankah je upravljanje tveganj težje, diverzifikacija poslovanja (economy of scope) ne zagotavlja nujnega zmanjšanja tveganja, razširjanje poslovanja na nove vrste storitev (economy of scope) doslej ni dalo pričakovanih rezultatov. Stopnja tveganja namreč ni vprašanje razpršitve poslovanja, temveč vprašanje, ali vodstvo banke izbira tveganje (apetit do tveganja, risk appetite). Ponudba več finančnih storitev hkrati na enem mestu (npr. bančne in zavarovalniške storitve) in pri eni banki oz. finančni instituciji se doslej v praksi ni obnesla najbolje. Dosednji rezultati kažejo, da se je bolje specializirati in na specialnem področju, kjer je banka najboljša, večati obseg poslovanja, hkrati pa na drugih področjih prodajati najboljše na trgu razpoložljive finančne produkte drugih (prek poslovnih povezav) (Štiblar 1998:32).

priznavajo finančne institucije kot tudi nadzorne standarde po principu mutual recognition, ki je eno od treh najpomembnejših načel 2. Direktive¹⁴ (Komar Jadek 1999:26).

6. 4. ZDRUŽEVANJA SLOVENSKIH BANK OD LETA 1991 DO LETA 1999

Ob koncu leta 1991 smo imeli v Sloveniji skupaj 26 bank. Največja slovenska banka Ljubljanska banka – Združena banka je imela s svojim 82% deležem v bilančni vsoti slovenkega bančnega sistema monopolni položaj, 11 regionalnih bank pa je imelo monopol v svoji regiji. Konec leta 1991 je sistem Ljubljanske banke – Združene banke propadel in začela se je sanacija bank s ciljem prestrukturiranja bančne panoge. Novo nastale banke so dvignile konkurenco na slovenskem bančnem trgu in začel se je postopek nujnega prilagajanja bank mednarodnim standardom in evropskemu trgu. Sanacija slovenskih bank je bila nujna posledica sestave bančnih naložb v preteklosti, saj so med njimi prevladovala slabe terjatve do podjetij, ki so bila hkrati lastniki bančnega premoženja. Izpad trgov bivše Jugoslavije ob osamosvojitvi je dodatno vplival na slovenski bančni sistem. Zaradi podjetniških izgub se je močno poslabšalo stanje že tako slabega bančnega portfolia, banke so bile nezmožne zadovoljiti zahteve po izplačilu deviznih depozitov varčevalcev, kar je močno zmanjšalo ugled in zaupanje slovenskih bank. Banke so bile še vedno povečini v lasti družbenih podjetij, ki so bila hkrati delničar in posojilodajalec pri isti banki (Dimovski, Gregorič 2000:42).

Tedanje stanje slovenskih bank je zahtevalo pripravo temeljnega sanacijskega programa, ki je vključeval dva osnovna koraka:

- spremembo posameznih terjatev poslovnih bank do Narodne banke Jugoslavije (terjatve iz naslova deviznih vlog prebivalstva) v državne vrednostne papirje
- spremembo slabih bančnih posojil do realnega sektorja v državne vrednostne papirje. Del terjatev bank je bilo odpisanih z zmanjšanjem bančnega kapitala, del pa je bil prenešen na posebno vladno agencijo – Agencijo za sanacijo bank in hranilnic. Poslovne banke so v zameno za slabe terjatve dobile obveznice z državnim jamstvom v vrednosti 2,2 mrd DEM in rokom dospelosti 30 let. Vlada je prispevala bankam del kapitala za doseg kapitalnega minimuma, določenega z Baselskimi standardi, in tako postala delničar bank (Dimovski, Gregorič:2000:42). »Tako po prvem dejanju sanacije bank nastaneta dva problema, in sicer banke so v lastništvu države, in usoda podjetij, ki so postala dolžnik Agencije za sanacijo bank, ostaja odprta, to pomeni, da se z njimi nadaljuje slabo« (Ribnikar v Dimovski, Gregorič 2000:42).

Ob koncu leta 1998 je v Sloveniji poslovalo 24 bank. Skoraj vse, razen dveh, so ponujale popoln sklop bančnih storitev in so univerzalne banke. Banke so se razlikovale po velikosti; največja banka NLB je zajemala 27% delež celotnega bančnega sistema, sledili sta ji SKB banka in NKBM z 12% deležema. Prvih sedem največjih slovenskih bank je tako poslovalo s kar 70% celotnih sredstev slovenskega bančnega sektorja (Dimovski, Gregorič 2000:43).

V Sloveniji se je nakazoval trend bančnih integracij, tako da sta se združili NKBM in novogoriška banka, NLB sta se pripojili LB Posavska in E banka, na pripojitev so

pristale tudi Hmežad Banka, Banka Norium in Hipotekarna banka, Mbanka in Dolenjska banka. Razglašen je bil stečaj Komercialne banke Triglav. Banke so spoznale nujnost povezav za racionalizacijo, varnost in likvidnost poslovanja. Nastale so prve bančne skupine, ki so pomenile pomemben korak h konsolidaciji bančnega sektorja. Banke v skupini se pogodbeno zavežejo k usklajevanju tekoče in razvojne politike na področju mednarodnega poslovanja, trženja, razvoja novih proizvodov, informacijske tehnologije, kreditiranja, upravljanja s poslovnimi tveganji, računovodske politike, nadzora etc. (Dimovski, Gregorič:2000:43).

Država je od osamosvojitve naprej uspešno štela bančni sektor in preprečila njegov razpad (kot se je zgodilo denimo v Rusiji) ali razprodajo tujcem (kot na Madžarskem). S pričetkom veljavnosti pridružitvenega sporazuma z EU 1. februarja, s sprejetjem Zakona o bančništvu in s sklepi Sveta Banke Slovenije je Slovenija bolj odprla vrata tujemu kapitalu. Na evropskem bančnem trgu gospodujejo bančni kolosi, ki so tisočkrat večji od naše največje banke. Ne le, da so ti sistemi kapitalsko močni, premorejo tudi dramatično več znanja kot slovenske banke (Žerdin in Krašek 1999:19).

Da bodo lahko naše banke svoje poslovanje približale zahodnim standardom učinkovitosti bodo morale predvsem zmanjšati stroške svojega poslovanja, ponuditi nove storitve in tako izboljšati svojo konkurenčnost. Velika ovira za to je tudi v številu odvečnih zaposlenih - po nekaterih ocenah je v večjih bankah 20 do 30% preveč zaposlenih. S selitvijo plačilnega prometa med pravnimi osebami v bančni prostor so morale banke prevzeti še delavce Agencije za plačilni promet, nadziranje in revidiranje. Večje banke imajo lahko manj ljudi v režiji in lažje pokrijejo visoke stroške moderne tehnologije za obdelovanje podatkov. Slovenske banke so premajhne, da bi s kreditiranjem spremljale posle največjih slovenskih družb. Idealna velikost banke za doseg minimalnih skupnih stroškov poslovanja pa naj bi bila približno dvakrat večja od sedanje največje domače banke. Prav zaradi vseh teh vzrokov je združevanje slovenskih bank nujno (Žerdin in Krašek 1999:19).

6. 5. KRITERIJI ZA PRIPAJANJE BANK V SLOVENIJI PO LETU 1999

Zelo pomembno vprašanje, ki si ga je bilo treba zastaviti pred začetkom združevanja je, po kakšnih kriterijih izbirati in konkretno katere banke združevati na prvi stopnji povezovanja, saj bi bilo smiselno ob vstopu Slovenije v EU povezati večino slovenskih bank v eno slovensko bančno skupino.

Osnovni motivi združevanj in prevzemov bank v svetu so ekonomske narave: možnost uresničitve ekonomije obsega, razširitev ponudbe storitev (economy of scope), možnost servisiranja velikih komitentov, optimizacija strukture kapitala ter diverzifikacija in zmanjševanje tveganja (Štiblar 1999:39).

Politične banke

Politični kriterij bi pomenil oblikovati bančne skupine strank vladnih koalicij. »Tudi če bi politična kupčkanja bank uspela, bodo vodila v poslabšanje rezultatov združenih

bank, katerih združevanje ne bodo vodili strokovni interesi finančne uspešnosti in funkcionalnega optimuma.« (Štiblar 1999:39)

Pogled regulatorja, monetarne oblasti

Nekaj, kar se z vidika same Slovenije zdi premočan monopolni položaj posamezne banke, je z vidika EU le neznaten akter. Ustvarjati tri enako velike bančne skupine ali celo več bi pomenilo ohraniti njihovo majhnost in s tem objektivno nekonkurenčnost s tujimi večjimi bankami. Onemogočiti razvoj vodilne nacionalne banke z zadostno mednarodno kritično maso pomeni odrekanje prednostim ugodnega ratinga in kumuliranja domačega informacijskega kapitala (Štiblar 1999:40).

Na domačem in na svetovnem trgu lahko preživijo že danes banke z določeno kritično maso (in maso gospodarstva, ki ga imajo za seboj). Insistirati torej na stagniranju ali celo zmanjševanju deleža največje slovenske banke in hkratnem povečevanju deležev drugih bančnih skupin je zato kratkoročno ravnanje, ki se lahko v nekaj letih izkaže kot oblikovanje za svetovno konkurenco (na slovenskem in zunanjih trgih) prešibkih slovenskih bank (Štiblar 1999:41).

Regionalna razdelitev

Ena od obskurnih idej bi bila tudi razdelitev interesnih sfer bank tako, da bi steber NKBM pokrival Štajersko in Pomurje (torej sever in vzhod Slovenije), drugi steber ali dva pa jugozahod. »Ni bolj neumestnega in nelegitimnega predloga,« meni Štiblar (Štiblar 1999:41). S tem bi v resnici uradno uvedli regionalne monopole, čeprav obstaja protimonopolna zakonodaja. Tako legalno zmanjšanje konkurence bi ohranjalo neučinkovitost slovenskih bank in takšne regionalne monopole (oligopole) naredilo neizogibne in lahke žrtve v srečanju s tujo konkurenco.

Ekonomska regionalizacija ne pomaga manj razvitim regijam severa in vzhoda, temveč še pogloblja njihov zaostanek za hitreje razvijajočim se zahodom in jugom Slovenije (Štiblar 1999:41).

Regionalne banke in banke centra

V prvi stopnji kapitalskih povezav, dokler se vse banke ne povežejo v eno vseslovensko banko, ne bi bilo optimalno niti združevati skupaj regionalne banke, niti združevati skupaj banke iz centra. V obeh primerih bi namreč združevali banke, ki imajo iste prednosti oz. iste slabosti. S takšnim povezovanjem bi potencirali prednosti (ki bi ostale neizkoriščene) in hkrati potencirali slabosti (ki bi za združene banke lahko postale kritične) (Štiblar 1999:42).

V medije je prišla novica, da bi se utegnili povezati Banka Koper in Abanka. Prav tako se je obudila ideja o bančni »pentagonali«, torej o povezovanju močnejših regionalnih bank, ki so bile do sredine devetdesetih let kapitalsko povezane z Ljubljansko banko (pred tem pa so bile del sistema in del samoupravnega bančnega kolosa Ljubljanske banke). Stalne članice možne bančne »pentagonale« so bile Gorenjska banka, Banka Celje, Banka Koper in Dolenjska banka, temu kvartetu pa so se izmenično pridruževale še druge banke (Žerdin in Krašek 1999:19).

Povezava državnih bank med seboj

Takšno povezovanje ni optimalno, ker le koncentrira državno lastnino kapitala bank, kar je proti tržni usmeritvi (Štiblar 1999:42).

Ekonomski kriteriji

Ekonomski kriteriji vključujejo izkoriščanje ekonomije obsega, ekonomije poslov (širjenje asortimenta ponudbe finančnih storitev) in geografsko širjenje. Hkrati je ob združitvah treba upoštevati še druge dejavnike, ki bi jih lahko združili pod pojem združljivosti kultur (Štiblar 1998:32).

Če upoštevamo slabosti prej navedenih kriterijev in oblik kapitalskega povezovanja, vidimo upoštevanje ekonomskih kriterijev kot najboljšo možno rešitev. Gre za združevanje bank centra z regionalnimi bankami. Tako dobi vsaka banka tisto, česar nima, gre za dopolnjevanje komplementarnih bank, povečanje informacijskega kapitala bank, prevladujoče povečanje raznovrstnosti poslovanja (economy of scope) ob istočasnem povečanju banke in s tem izkoriščanju ekonomije obsega.

»Za povezovanje niso pravi politični kriteriji, regionalne delitve, povezave državnih bank, oblikovanje večjega števila bančnih skupin, temveč povezave bank centra z regionalnimi bankami, ki povečujejo učinkovitost preko raznovrstnosti (economy of scale) in ekonomije obsega.« (Štiblar 1999:28)

Konkretno to pomeni za regionalno banko pridobitev zveze z državnimi projekti, velikimi krediti, nastopa na tujem trgu in tuje klientele, uveljavljanje bolj zahtevnih bančnih poslov, investicijskega bančništva. Za banko centra pa pomeni pridobitev depozitne osnove v regiji (in njeno ohranitev v slovenskih rokah, česar ne bi bilo, če bi bile regionalne banke prevzete s strani tujih bank), zdravo širitev poslov na aktivih in pasivih, izkoriščanje ekonomije obsega pri IT, karticah, sodobnejših poslih; pridobivanje možnosti financiranja velikih podjetij v regiji, ki jih s svojim premajhnim potencialom prej same regionalne banke niso mogle spremljati (Štiblar 1999:43).

6. 6. IZHODIŠČA ZA PREOBLIKOVANJE BANK

Štiblar je v članku »Kakšen bo slovenski bančni sektor ob vstopu v EU« izpostavil naslednja izhodišča za preoblikovanje slovenskih bank (Štiblar 1999):

1. Banke v pretežni slovenski lasti so osnova za ohranitev slovenskega gospodarstva, le-to pa osnova za ohranitev slovenske nacionalne identitete.
2. Slovenske banke ne bodo le hranilnice, ki bodo zbirale finančne prihranke in jih dajale v uporabo tujim bankam, ampak bodo gojile komercialno bančništvo in mednarodno bančništvo, v sodelovanju s tujimi bankami pa naj bi razvile tudi investicijsko bančništvo ter druge novejšje in zahtevnejše finančne storitve.
3. Premajhne slovenske banke ne morejo učinkovito servisirati slovenskega gospodarstva doma in v poslih s tujino (investicijske zahteve naših večjih podjetij in državnih strukturnih projektov pogosto presegajo največjo možno izpostavljenost). Mogoči so sicer sindicirani krediti in delovanje v okviru bančnih konzorcijev, vendar v mednarodnem poslovanju banki zmanjka kritične mase.

4. Če vsi zahodni sosedji in naši največji ekonomski partnerji (Nemčija, Avstrija, Italija, Francija) oblikujejo velike nacionalne poslovne banke (preko prevzemov in združevanj), Slovenija ne more ostati izven teh trendov, ker bo sicer dokončno izpustila možnost za oblikovanje močne bančne podstat slovenskemu gospodarstvu.

Prav vse članice EU združujejo banke, in to največje med seboj, iz razlogov ekonomske nuje ter pri tem premagujejo vse druge ovire združevanju (politične, osebne, regionalne). V manjših članicah EU, s katerimi se primerjamo, kot so Finska, Portugalska in Irska, imata dve največji banki 70% do 80% tržni delež. Za Slovenijo je idealen vzor majhne odprte države z zdravim bančnim sektorjem Nizozemska, ki je oblikovala močno poslovno banko na nacionalni ravni in ohranja visoko koncentracijo (delež petih največjih bank presega 80%). Slovenci v teh procesih konsolidiranja ne moremo biti izjema, če želimo ostati konkurenčni tujim bankam in preživeti.

5. Zniževanje stroškov poslovanja. NLB kot največja slovenska banka ima aktivo 2,5 krat manjšo od optimalne. Podvojitev njenega obsega bi pomenila blizu 50% delež banke v slovenskem bančništvu, njeno velikost pa bi z vidika minimalnih povprečnih skupnih stroškov šele približala optimalnemu. Torej, tudi če še tako znižuje stroške z internimi naporji, bodo primerno velike banke v svetu vedno imele strošek na enoto bančne storitve ali na zaposlenega manjši, informacijski kapital obsežnejši in bodo pridobivale tuje vire po nižji obrestni meri.

Kratkoviden in nazaj obrnjen pogled je imeti za merilo konkurence (koncentracije) notranji slovenski trg in to iz dveh razlogov: prvič, trg EU z našo novo bančno in devizno zakonodajo postaja notranji trg za slovenske banke. Drugič, preprečevanje nadaljne koncentracije s konsolidacijo slovenskih bank eksplicitno pomeni onemogočanje njihove stroškovne konkurenčnosti, pridobivanja kritične mase in kumuliranja informacijskega kapitala v boju s tujo konkurenco in tako potiska perspektivo slovenskih bank na raven hranilnic.

Postopek preoblikovanja bančnega sektorja naj bi med letom 2000 in vstopom v EU, po Štiblarju potekal takole:

- v povezovanju naj bi se dokončno oblikovali dve skupini: NLB skupina s približno 50% deležem (sedanja Skupina NLB in še nekatere banke) in druga skupina s približno 30% deležem ter 20% za preostale samostojne majhne banke (v nišah) in tuje banke
- ob vstopu v EU naj bi se vse slovenske banke (dve ali tri skupine) povezale v eno močno slovensko bančno skupino (pokrivala naj bi 75% slovenskega bančnega prostora) z medsebojno izmenavo delnic in to pod vodstvom največje banke (skupine) NLB (Štiblar 1999:36).

Le takšna največja banka (ob tujih bankah in majhnih specializiranih domačih bankah v nišah) bi lahko nabavila zadostno, dovolj moderno informacijsko tehnologijo (IT) za vse slovensko bančništvo (kar je velik strošek, zato je pomembno, da se že danes »vizionarsko« upošteva medsebojna kompatibilnost informacijskih tehnologij, ki jih

nabavljajo posamezne velike slovenske banke), razvila investicijsko bančništvo (vsaj posredno) in mrežo v tujini. Imela naj bi ustrezen mednarodni kreditni rating in pomenila hrbtenico slovenskemu gospodarstvu. S tem bi posredno zanikali tezo, da so v daljši perspektivi slovenske banke edino dobre in bodo preživele kot hranilnice, torej da bodo zbirale finančne presežke za velike (tuje banke) pri nas in v svetu, njim pa prepustile tudi vse bolj zahtevne in modernejšie bančne storitve tudi na našem prostoru (in dohodke od njih) (Štiblar 1999:36).

6. 7. NAČRT KONSOLIDACIJE BANČNEGA SEKTORJA

Štiblarjeva vizija (v Štiblar 1999:27) je kot postopek druge faze preoblikovanja slovenskih bank predvidevala, da se do konca leta 1999 privatizira 35% obeh državnih bank in začenejajo oblikovati bančne skupine, zatem se do vključitve v EU oblikuje tretjinska lastniška struktura obeh bank in zaključi oblikovanje bančnih skupin, ob vstopu v EU pa se oblikuje enotna slovenska bančna skupina.

Konkretna konsolidacija bi pomenila, da je najbolje, da se močna regionalna banka poveže z manj močno banko centra oz. močna banka centra z manj močnimi regionalnimi bankami (Štiblar 1999:43).

Povezovanja naj bi bila prijazna, poslovnemu (delitev dela, podpora poslovanju, ohranitev imena in kadrov) naj šele v naslednjem koraku sledi kapitalsko. Pri tem pa lahko v začetku ostanejo tudi poslovalnice matične banke in prevzete regionalne banke hkrati v isti regiji, če pride med njimi do delitve dela: poslovalnice matične banke prevzamejo večje investicijske posle in večje ter bogatejše stranke s povpraševanjem po bolj zahtevnih finančnih storitvah. Regionalna banka tako ohrani svojo prednost: osebno povezavo s prebivalstvom in z majhnimi ter srednjimi podjetji v regiji. To seveda pomeni, da zmanjšanja stroškov kot enega glavnih motivov povezovanja v začetku ni ali ni dovolj (Štiblar 1999:43).

Končna rešitev bi pomenila na prvi in drugi stopnji povezovanja najmočnejšo bančno skupino z blizu polovičnim tržnim deležem in še eno (z dobrim četrtinskim) ali dve skupini (s petinskim deležem). Tujim in preostalim majhnim bankam v nišah ostane okrog 10% do 20% (Štiblar 1999:44).

V zadnji stopnji konsolidacije naj bi prišlo z vidika zaščite nacionalnega interesa povezave slovenskih bank v eno skupino, da bi bila konkurenčna tujim bankam na odprtem prostoru EU. Njen delež bi bil okrog 75% slovenskega prostora (Štiblar 1999:44).

Potrebno je tudi znižati operativne stroške bank. To pa lahko dosežejo le s spremembami, ki se tičejo obsega poslovanja. Zniževanje stroškov se lahko doseže s konsolidacijo, ki pa jo je možno izvesti na več načinov. Možno je, da banke z boljšo kreditno in siceršnjo politiko prevzemajo komitente, lahko se povezujejo med seboj, ali pa prevzemajo druga drugo (Gaspari v Žerdin 1999b:30).

»NLB posluje – ne glede na to, da se je ob sanaciji zmanjšala – kot skupina. Ob materi v Sloveniji deluje še pet hčera, dve pa poslujeta v tujini. Osnovna ideja je bila,

da v skupini ob pripravah na privatizacijo dosežemo notranjo konsolidacijo, da skupina deluje po kriterijih notranje konsistentnosti in čimbolj enotne politike.

Za NLB bi bilo pomembno, da se skupina konsolidira, potem pa bi se začela širiti na osnovi privatizacije, z dodatno izdajo delnic, s ponudbo na domačem in tujem trgu. S tem bi lahko privabila relativno veliko število domačih investitorjev, državljanov Slovenije, nekaj kapitala pa bi lahko ponudili na mednarodnem kapitalskem trgu. Mislim tudi, da za NLB ne bi bilo nujno, da bi imela strateškega tujega partnerja.« (Gaspari v Žerdin 1999b:31)

6. 8. EVROPSKO FINANČNO POVEZOVANJE IN REGIONALIZMI

Evropski kapitalski trgi so bili zaradi svoje razdrobljenosti premalo učinkoviti v primerjavi z ameriškim. Z eurom se ta dejavnik v marsičem odpravlja. Prihaja do modnega in predvsem pravega povezovanja različnih nacionalnih kapitalskih trgov (promptnih in terminskih) oz. borz – skratka organizatorjev trgovanja, udeležencev trga – torej finančnih institucij in drugih finančnih akterjev ipd. Tehnika in tehnologija operativnega opravljanja poslov izjemno hitro napreduje, tako da odpirata tudi popolnoma nove vsebine finančnega poslovanja. Razvoj novih finančnih instrumentov je posledica obeh. Učinkovitost finančnih trgov se z vsem tem bliskovito večja. Seveda to povezovanje in združevanje ne potekata samo v Evropi, kjer je ta proces še posebno zaznaven in je dal celotnemu svetu nov, poseben zagon. Povezovanje in združevanje potekata praktično povsod po svetu, npr. tudi med (matičnimi) finančnimi podjetji z različnih celin. Evropsko povezovanje in združevanje v finančni industriji potekata v ogromnem obsegu in številu, zato jima je že težko slediti. Potekata na vseh finančnih področjih, tako, da dobivamo ogromne finančne konglomerate (Veselinovič 1999:20).

Ne glede na to pa lahko ugotovimo, da bo v prihodnjem evropskem finančnem okolju prostor za različne regionalizme, saj bo marsikdo premajhen za največji center ali celo večje centre. V slednjem se morda ponuja možnost tudi Sloveniji, da za območje nekdanje Jugoslavije odigra določeno omejeno finančno posredniško vlogo ali opravi za to območje določene (posredniške) finančne storitve. To predpostavlja aktivno vlogo najprej naše politike na tem območju, pozneje gospodarstva in finančnih poslovnežev ter seveda politično stabilnost območja (Veselinovič 1999:21).

7. POGLAVJE: PRIPOJITEV DOLENJSKE BANKE, POMURSKE BANKE IN BANKE VELENJE NOVI LJUBLJANSKI BANKI

Kot sem ugotovila, je združevanje bank je nujen proces, vendar pa je hkrati dolgotrajen, težaven in izredno drag. Proces je sestavljen iz treh faz: odločitev in planiranje združitve, izvršitev procesa združitve in izvršitev pozdružitvenega integracijskega procesa.

Težnje po konsolidaciji bančne skupine so obstajale že dolgo. Banka si je za cilj med drugim zadala realizirati transformacijo bank Skupine NLB v divizije v naslednjih nekaj letih že leta 2000.

NLB in pet slovenskih bank, v katerih je imela NLB 40 in več % delež v delniškem kapitalu, so v letu 1997 oblikovale bančno skupino NLB. V kateri so poleg NLB bile še:

- Banka Velenje d.d., Velenje
- Koroška banka d.d., Slovenj Gradec
- Pomurska banka d.d., Murska Sobota
- Banka Zasavje d.d., Trbovlje
- Banka Domžale d.d., Domžale.

Za usklajeno delovanje bank v smislu skupnega razvoja in nastopa na trgu ter racionalizacije poslovanja so navedene banke skupaj z NLB sklenile pogodbo o poslovnem sodelovanju in obvladovanju poslovnih tveganj v bančni skupini NLB. V skladu s krovno pogodbo so članice bančne skupine pogodbeno in z drugimi pravnimi akti uredile medsebojna razmerja na posebej pomembnih področjih razvoja in bančnega poslovanja: razvoj bančnih storitev, informacijska tehnologija, likvidnost, solventnost, nadzor in kontrola, celostna podoba, računovodski standardi itd.

7. 1. CILJI IN MOTIVI

Združitev Dolenjske banke, Pomurske banke in Banke Velenje z NLB je pomemben korak h koncentraciji kapitala slovenskih bank. Prinesla naj bi poenotenje in racionalizacijo na številnih področjih bančnega poslovanja, s tem pa zmanjševanje stroškov ter večjo konkurenčnost banke, kar je še zlasti pomembno v obdobju pričakovanega vstopa Slovenije v EU.

Na pomenu naj bi pridobila ekonomija obsega, saj bodo združene poslovne funkcije, razvoj novih bančnih storitev, sodobnih prodajnih poti in informacijske tehnologije ter drugih podpornih dejavnosti. Posledično naj bi se povečal tržni delež banke, in sicer z 28% na 33%, medtem ko naj bi tržni delež celotne bančne skupine NLB skupaj s pridruženim Banko Celje znašal cca. 44%.

Posebej je treba poudariti, da naj bi z menjavo delnic treh bank za delnice NLB prišlo tudi do realizacije t. i. »prehoden faze« privatizacije banke, po kateri se bo delež

države v lastništvu NLB znižal s 83% na dobrih 74%. Eden od pomembnih učinkov združevanja pa je med drugim gotovo tudi izboljšanje kapitalske ustreznosti banke.

Lahko rečemo, da so razlogi za pripojitev bank bančne skupine NLB, tako kvalitativni kot kvantitativni, med najpomembnejše pa lahko štejemo: razvoj NLB d.d. kot vseslovenske poslovne banke, povečanje tržnega deleža v Republiki Sloveniji, racionalizacija poslovanja, izboljšanje konkurenčnega položaja, privatizacija NLB d.d., boljše upravljanje s tveganji in izboljšanje kvalitete kreditnega portfelja, povečanje kapitala, izboljšanje kapitalske ustreznosti, lažje izpolnjevanje predpisov Banke Slovenije z vidika velike izpostavljenosti, odprte devizne pozicije ter naložbe v opredmetena osnovna sredstva in kapital nefinančnih organizacij.

Program združevanja v NLB d.d. temelji na optimalni strategii združevanja slovenskih bank, i.e. združevanje osrednjih bank z regionalnimi bankami. Na ta način naj bi se izkoristile številne prednosti, ki izvirajo predvsem iz komplementarnosti bank in njihovega poslovanja. Pri tem je potrebno upoštevati dejstvo, da majhne slovenske banke ne morejo učinkovito servisirati slovenskega gospodarstva doma in v poslih s tujino, zato je v slovenskem bančnem prostoru potrebna konsolidacija. Poslovne banke so namreč zakonsko omejene z višino maksimalne izpostavljenosti do posameznega komitenta, ki je določena v višini 25% kapitala poslovne banke. Projekti slovenskega gospodarstva pa mnogokrat zahtevajo večja finančna sredstva, za kar se morajo podjetja zadolževati v tujini. Seveda ostaja možnost alternativnih rešitev znotraj Slovenije (npr. sindiciranje), ki pa so praviloma povezane z večjimi stroški.

7. 2. POTEK PRIPAJANJA TREH BANK

Prvi korak v dolgoročnem sodelovanju in povezovanju je bil narejen že pred leti s podpisom pogodbe o poslovnem sodelovanju in obvladovanju poslovnih tveganj v bančni skupini NLB in več pogodb, ki so urejale različna področja bančnega poslovanja. Tako so NLB, Dolenjska banka, Pomurska banka in Banka Velenje že doslej, čeprav kot samostojne pravne osebe, usklajeno nastopale na tržišču in krepile svoje vezi na številnih področjih.

Priprave na združevanje so bile obsežne in zahtevne, saj so bile potrebne tako operativno – tehnične, kot tudi tehnološke, kadrovske in organizacijske prilagoditve, da bi bila združitev čim bolj učinkovita in izkoriščeni vsi razpoložljivi potenciali.

Program aktivnosti na področju združevanja bank je zato koordinirala in nadzorovala koordinacijska skupina, ki so jo sestavljali predstavniki najvišjega vodstva združujočih se bank. Za poenotenje oz. uskladitev ter izvedbo statusnih in organizacijskih sprememb ter pripravo poslovno – operativnih podlag so poskrbele tri delovne skupine, v katerih je aktivno sodelovalo preko 80 članov iz vseh štirih bank.

Sprejet je bil tudi akcijski načrt, v katerem so bile opredeljene naloge, nosilci in roki za izvedbo posameznih nalog. Naloge so bile deljene v tri vsebinske sklope, in sicer za pripravo statusnih sprememb, za pripravo poslovno – operativnih podlag in za uvedbo organizacijskih sprememb. Znotraj teh delovnih skupin so bili oblikovani

teami (15 teamov), ki so imeli nalogo, da pripravijo operativne rešitve za normalno funkcioniranje banke po pripojitvah.

V skladu z opredelitvami iz akcijskega načrta so bili pripravljeni dokumenti:

- pogodba o pripojitvi
- sklep o pogojnem povečanju osnovnega kapitala NLB
- poročilo uprav bank o pripojitvah
- kadrovska izhodišča
- spremembe in dopolnitve Pravilnika o organizaciji NLB
- načrt komunikacijskih dejavnosti v podporo procesu združevanja bank bančne skupine NLB

Delovna skupina za pripravo statusnih sprememb

V okviru te skupine so bile pripravljene podlage in rešitve v zvezi s preходом delavcev po kolektivni pogodbi v delovno razmerje v NLB ter njihovim statusom po pripojitvah. Naloga delovne skupine je bila, da pridobi cenitve kapitala pri združevanju udeleženih bank, pripravi in uskladi pogodbe o pripojitvah, poročila uprav bank o pripojitvah, pridobi vsa ustrezna soglasja pristojnih organov glede pripojitev, pridobi soglasje skupščin pri združitvah udeleženih bank, poda pri pristojnem registrskem sodišču predlog za vpis pripojitev v sodni register, Centralni klirinško depotni družbi d.d., Ljubljana poda nalog za izdajo in preknjižbo delnic, obvešča javnost ter številne druge naloge.

Delovna skupina za pripravo poslovno – operativnih podlag

Delo te skupine je rezultiralo v pripravi in sklenitvi 16 protokolov o bodočem sodelovanju, ki urejajo različna področja bančnega poslovanja, in sicer:

- protokol o sodelovanju na področju finančnega poslovanja
- protokol o sodelovanju na področju dokumentarnega poslovanja
- protokol o sodelovanju na področju plačilnega prometa v domovini
- protokol o sodelovanju na področju plačilnega prometa s tujino
- protokol o sodelovanju na področju dela, ki je v pristojnosti skupine za poslovanje s pravnimi osebami in samostojnimi podjetniki ter spremljavo v okviru projekta združevanja bank bančne skupine
- protokol o sodelovanju na področju finančne operative
- protokol o sodelovanju na področju upravljanja s tveganji s Centrom NLB za upravljanje s tveganji
- protokol o sodelovanju na področju poenotenja informacijskih sistemov
- protokol o sodelovanju na področju kadrovanja in izobraževanja v sektorju za kadrovske posle
- protokol o sodelovanju na področju tehničnih poslov
- protokol o sodelovanju na področju mednarodnega poslovanja in finančnih institucij, projektnega financiranja in investicijskega bančništva
- protokol o sodelovanju na področju korporativnega in tržnega komuniciranja
- protokol o sodelovanju na področju poslovanja s tolarsko in devizno gotovino
- protokol o sodelovanju na področju storitev za prebivalstvo
- protokol o sodelovanju na področju finančnega računovodstva

- protokol o sodelovanju na področju zakladništva.

Delovna skupina za uvedbo organizacijskih sprememb

V okviru te skupine je bil pripravljen predlog razmejitev poslovnih področij med NLB in bankami, ki se pripajajo. Dokument je razmejeval centralizirana področja poslovanja od decentraliziranih oz. tistih poslovnih procesov, ki se bodo še naprej izvajali v okviru novih divizij. Pripravljene so bile podlage za novo organizacijo NLB do različnih organizacijskih ravni (do poslovalnic in oddelkov), saj je bilo predvideno, da prevzete banke po pripojitvi nadaljujejo z delom kot divizije NLB (Divzija Dolenjska, Divizija Pomurje in Divizija Velenje). Na podlagi pripravljenih podlag in izhodišč je bil kasneje sprejet nov Pravilnik o organizaciji, ki je pričel veljati z dnem pripojitev.

Kronološko lahko izpostavim bistvene točke poteka procesa takole:

29.2.2000	skladno s sprejetimi sklepi vlade RS je Nadzorni svet NLB na 24. redni seji tega dne sprejel Program združevanja bank bančne skupine NLB
25.5.2000	uprava NLB sprejme Akcijski načrt za pripojitev bank za operativno izvedbo Programa združevanja bank bančne skupine NLB
2.6.2000	prvi sestanek Koordinacijske skupine za izvedbo postopka združevanja bank bančne skupine NLB
31.5.2001	vlada RS na seji sprejme Načrt privatizacije NLB, skladno s katerim se v »predhodni fazi« privatizacije v letu 2001 k NLB pripojijo Dolenjska banka, Pomurska banka in Banka Velenje
29.3.2001 in 6.4.2001	uprava NLB posreduje ponudbe za zamenjavo delnic na podlagi cenitev kapitala udeleženih bank pri združevanju
14.5.2001	uprave vseh štirih bank podpišejo pogodbe o pripojitvi ter poročila uprav o pripojitvi. Istega dne pripojitveni revizor podpiše poročila o reviziji pripojitve
26.6.2001	skupščina Dolenjske banke in skupščina Banke Velenje sprejmeta sklepe o pripojitvi
10.8.2001	skupščina Pomurske banke sprejme sklep o pripojitvi
27.6.2001	skupščina NLB sprejme sklepe o pripojitvah bank, sklep o pogojnem povečanju osnovnega kapitala banke, ter spremembe in dopolnitve Statuta NLB
20.6.2001 in 17.8.2001	Urad za varstvo konkurence izda odločbe, da predvidene pripojitve ne nasprotujejo določbam ZPOMK
24.7.2001	Banka Slovenije izda dovoljenje za združitev NLB z Banko Velenje, ter pogojno dovoljenje za združitev NLB s Pomursko banko
29.8.2001	Banka Slovenije izda dovoljenje za združitev NLB z Dolenjsko banko
29.8.2001	pristojno registrsko sodišče vpiše sklep o pogojnem povečanju osnovnega kapitala NLB zaradi predvidenih pripojitev v sodni register. Na podlagi vseh opravljenih aktivnosti pristojno registrsko sodišče 1.10.2001 vpiše pripojitve Dolenjske banke, Pomurske banke in Banke Velenje k NLB v sodni register
12.10.2001	KDD – Centralna klirinško depotna družba izda odločbo, skladno s katero tega dne v centralni register vrednostnih papirjev dodatno vpiše delnice prevzemne družbe. Novo izdane delnice NLB KDD vpiše na račune oseb, ki so bili na dan 11.10.2001 imetniki delnic posamezne prevzete družbe. Z izdajo delnic je tako osnovni kapital

	NLB tudi dejansko povečan (skladno s 326.čl. ZGD). Presečni dan je osmi delovni dan od vpisa pripojitve v sodni register.
30.10.2001	po pravnomočnosti sklepa o pripojitvi k prevzemni družbi sodišče prevzete banke izbriše iz sodnega registra po uradni dolžnosti

V roku 90 dni od dneva vpisa pripojitev v sodni register so morale vse tri banke Banki Slovenije posredovati revizijski pregled računovodskih izkazov s pojasnili, izdelanih po stanju na dan vpisa statusne spremembe v sodni register.

O vseh pomembnih odločitvah v zvezi s pripojitvami je skladno z zakonodajo odločal nadzorni svet NLB skupaj enajstkrat, prav tako pa tudi nadzorni sveti prevzetih bank.

Glavni pravni učinki teh pripojitev so bili naslednji:

- v primeru pripojitev družb gre za univerzalno pravno nasledstvo, kjer premoženje prevzetih družb preide skupaj z njihovimi obveznostmi na prevzemno družbo, prevzete družbe prenehajo obstajati, delničarji prevzetih družb pa z izvršeno zamenjavo delnic postanejo delničarji prevzemne družbe
- z menjavo delnic treh bank za delnice NLB je prišlo do realizacije t.i. »predhodne faze« privatizacije banke, po kateri se je delež države v lastništvu NLB znižal iz 83% na 74%
- organizacijsko bivše banke od dneva pripojitev dalje funkcionirajo kot tri nove divizije (Divizija Dolenjska, Divizija Pomurje in Divizija Velenje). Znotraj NLB tako so organizirane po regionalnem načelu na najvišjem organizacijskem nivoju (divizija), kar še naprej omogoča prožno in pravočasno odzivanje na potrebe in zahteve komitentov
- v NLB je z dnem pripojitev zaposlenih 3.964 delavcev
- bilančna vsota se je povečala za 24%
- povečal se je tržni delež banke, in sicer z 28% na 33%, medtem ko je tržni delež celotne bančne skupine NLB skupaj s pridruženo Banko Celje 44%
- delničarjem treh bank bo s pripojitvijo zagotovljena dolgoročno varna naložba in stabilen donos, strankam pa pestrejša in konkurenčna ponudba tehnološko izpopolnjenih bančnih storitev ob varnosti, ki jo lahko zagotavlja le velika banka. Prednosti bodo zlasti prišle do izraza pri velikih podjetjih, ki jim bo na voljo obsežen kreditni potencial tudi za financiranje večjih projektov, lažji dostop do mednarodnih trgov in zahtevnejše storitve s področja investicijskega bančništva in podjetniških financ
- na pomenu je pridobila ekonomija obsega, saj bodo postopoma združene poslovne funkcije, razvoj novih bančnih storitev, sodobnih prodajnih poti in informacijske tehnologije ter drugih podpornih dejavnosti.

S 1.10.2001 se je z vpisom v sodni register zaključil proces združevanja treh kapitalsko povezanih bank: Dolenjske banke, Pomurske banke in Banke Velenje z Novo ljubljansko banko v enovito banko.

7. 3. OBVEŠČANJE JAVNOSTI

Ker je banka institucija, v kateri ima denar veliko ljudi, ki jim praviloma ni vseeno, kaj se z njihovimi prihranki dogaja, so torej tudi tako velike spremembe, kot so statusne spremembe, širšega pomena in zato tudi zadevajo širšo javnost. Bančno poslovanje sega v vse pore družbenega življenja. Ker ima javnost torej prav tako kot delničarji pravico do obveščenosti, se mi zdi relevantno na tem mestu predstaviti, kako je potekalo obveščanje javnosti o tem procesu. NLB je, kar se tiče procesa pripajanja bank, izdala dve sporočili za javnost. Prvega ob začetku procesa in drugega, ko je bil že končan.

1. sporočilo za javnost – 31.maj 2000

Povezovanje v bančni skupini NLB

Združitev treh bank z NLB še letos

Postopek združitve treh z NLB kapitalsko povezanih bank tj. Banke Velenje, Pomurske banke in Dolenjske banke z Novo Ljubljansko banko v enovit bančni subjekt, bo izpeljan do konca leta. S tem se pričinja proces, ki bo največjo slovensko banko pripravil na izzive prihajajoče tuje konkurence in bližajoči se vstop Slovenije v Evropsko unijo. Delničarjem pridruženih bank bodo te spremembe zagotovile dolgoročno varno naložbo in stabilen donos, komitentom kakovostno in konkurenčno ponudbo tehnološko izpopolnjenih bančnih storitev, zaposlenim pa dolgoročno perspektivno zaposlitev in širše možnosti strokovnega razvoja.

Prednosti velike banke bodo še zlasti prišle do izraza pri velikih podjetjih, ki jim bo na voljo obsežen kreditni potencial tudi za financiranje večjih projektov, lažji dostop do mednarodnih trgov in zahtevnejše storitve s področja investicijskega bančništva in podjetniških financ. Združitev treh bank z Novo Ljubljansko banko bo prinesla tudi poenotenje in racionalizacijo na številnih področjih, s tem pa zmanjševanje stroškov ter večjo konkurenčnost banke in večji donos delničarjem. Na pomenu bo pridobila ekonomija obsega, saj bodo združene poslovne funkcije, razvoj novih bančnih storitev, prodajnih poti in informacijske tehnologije ter drugih podpornih dejavnosti.

Priprave na združevanje že potekajo. Med drugim bo opravljeno vrednotenje premoženja vseh treh bank in NLB ter nato z vsako posebej določeno menjalno razmerje za delnice. Jeseni bodo pripravljene ustrezne pogodbe, na skupščinah bank pa se bodo o načrtovani pridružitvi dokončno izrekli še njihovi delničarji. Do konca leta 2000 naj bi tako bile zaključene vse potrebne formalnosti.

Tudi v posameznih bankah se že pripravljajo na operativno-tehnično, tehnološko, kadrovsko in organizacijsko prilagoditev, tako da bi bila združitev čim bolj učinkovita in izkoriščeni vsi razpoložljivi potenciali. V NLB bodo oblikovani trije organizacijski deli najvišjega nivoja (divizije), ki bodo poslovno pokrivali enako regionalno območje kot ga sedaj banke, s čimer bo ohranjeno prožno odzivanje na potrebe in zahteve komitentov.

Prvi korak v dolgoročnem sodelovanju in povezovanju naštetih bank je bil narejen že pred leti s podpisom pogodb o strateškem partnerstvu in oblikovanju bančne skupine NLB, na osnovi katerih so banke že doslej usklajeno nastopale na tržišču. NLB bo o poteku postopka združevanja tekoče obveščala javnost.

2. sporočilo za javnost – 1. oktober 2001

Proces združevanja treh bank z NLB zaključen

Danes, 1. oktobra, se z vpisom v sodni register zaključuje proces združevanja treh kapitalsko povezanih bank: Banke Velenje, Dolenjske banke in Pomurske banke z Novo Ljubljansko banko v enovito banko. V prihodnjih dneh bodo delnice treh bank zamenjane za delnice NLB v menjalnih razmerjih, ki so bila potrjena na skupščinah bank. Gre tudi za korak t.i. "predhodne faze" privatizacije banke, po katerem se bo delež države v lastništvu NLB znižal s 83 odstotkov na dobrih 74 odstotkov.

Z združitvijo treh bank z NLB se je povečal tudi tržni delež NLB, in sicer z 28 na 33 odstotkov, medtem ko tržni delež celotne bančne skupine NLB skupaj s pridruženo Banko Celje znaša okrog 44 odstotkov. Vendar pa proces konsolidacije bančne skupine NLB še ni končan, saj se bodo predvidoma do konca leta 2002 z NLB združile še preostale tri banke hčere: Banka Domžale, Banka Zasavje in Koroška banka, Banka Celje pa v letu 2004.

Delničarjem treh pripojenih bank bo ta sprememba zagotovila dolgoročno varno naložbo in stabilen donos, strankam pa pestrejšo in konkurenčno ponudbo tehnološko izpopolnjenih bančnih storitev ob varnosti, ki jo lahko zagotavlja le velika banka. Prednosti bodo še zlasti prišle do izraza pri velikih podjetjih, ki jim bo na voljo obsežen kreditni potencial tudi za financiranje večjih projektov, lažji dostop do mednarodnih trgov in zahtevnejše storitve s področja investicijskega bančništva in podjetniških financ.

Združitev treh bank z Novo Ljubljansko banko bo prinesla tudi poenotenje in racionalizacijo na številnih področjih, s tem pa zmanjševanje stroškov ter večjo konkurenčnost banke, kar je še zlasti pomembno v obdobju pričakovanega vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Na pomenu bo pridobila ekonomija obsega, saj bodo združene poslovne funkcije, razvoj novih bančnih storitev, sodobnih prodajnih poti in informacijske tehnologije ter drugih podpornih dejavnosti.

Priprave na združevanje so bile obsežne in zahtevne, saj so bile potrebne tako operativno-tehnične, kot tudi tehnološke, kadrovske in organizacijske prilagoditve, da bi bila združitev čim bolj učinkovita in izkoriščeni vsi razpoložljivi potenciali. Opravljeno je bilo vrednotenje premoženja vseh treh bank, nato pa z vsako posebej dogovorjeno menjalno razmerje za delnice. Načrtovano združitev so dokončno potrdili delničarji bank na svojih skupščinah: Banke Velenje, Dolenjske banke in NLB konec junija, Pomurske banke pa v začetku avgusta letos.

Pripojene banke bodo znotraj NLB z oktobrom organizirane po regionalnem načelu na najvišjem nivoju (divizija), kar bo še naprej omogočalo prožno in pravočasno odzivanje na potrebe in zahteve strank ter poslovnih partnerjev.

Prvi korak v dolgoročnem sodelovanju in povezovanju naštetih bank je bil narejen že pred leti s podpisom pogodb o strateškem partnerstvu in oblikovanju Bančne skupine NLB, na osnovi katerih so banke že doslej usklajeno nastopale na tržišču.

7. 4. POSLEDICE ZA ZAPOSLENE, DELNIČARJE IN BANKO

7. 4. 1. ORGANIZACIJSKE SPREMEMBE

Nenehno prilagajanje organizacijskih struktur je tisto, ki zagotavlja usklajevanje notranjih razpoložljivih produkcijskih faktorjev, velikosti banke, obsega poslovanja s spremembami v okolju oz. z novimi nalogami, ki so posledica zunanjih sprememb. Edino tak način prilagajanja lahko zagotavlja, da bo banka uresničila postavljene cilje. Tako sta strateški in organizacijski vidik poslovanja med seboj povezana z

uspešnim opravljanjem in uresničevanjem nalog, ki izhajajo iz vizije ciljev banke. Tudi postavitve organizacijskih delovnih procesov predstavlja neprenehno prilagajanje zahtevam po spremembah v okolju, kot so potrebe komitentov, konkurenca, novi pogoji poslovanja na finančnem trgu.

Temeljni načeli, ki ju banke upoštevajo pri organizacijskih strukturah in opravljanju nalog na enem ali več mestih po organizacijskih ravneh, sta centralizacija in decentralizacija. Obe načeli imata svoje prednosti in pomankljivosti. Te so odvisne od več dejavnikov, na katere banke različno vplivajo. Z decentralizacijo je povezana diferenciacija, ki določa vertikalno delitev (različno število hierarhičnih ravni) in horizontalno delitev (število organizacijskih delov na posameznih ravneh).

Skladno z uresničevanjem programa združevanja treh kapitalsko povezanih bank je uprava NLB konec septembra sprejela sklep o nekaterih spremembah in dopolnitvah Pravilnika o organizaciji banke, ki je stopil v veljavo s 1.10.2001.

Tako so s tem datumom Dolenjska banka, Pomurska banka in Banka Velenje organizirane znotraj NLB po regionalnem načelu na najvišjem nivoju (i.e. divizija), kar naj bi še naprej omogočalo prožno in pravočasno odzivanje na potrebe in zahteve komitentov.

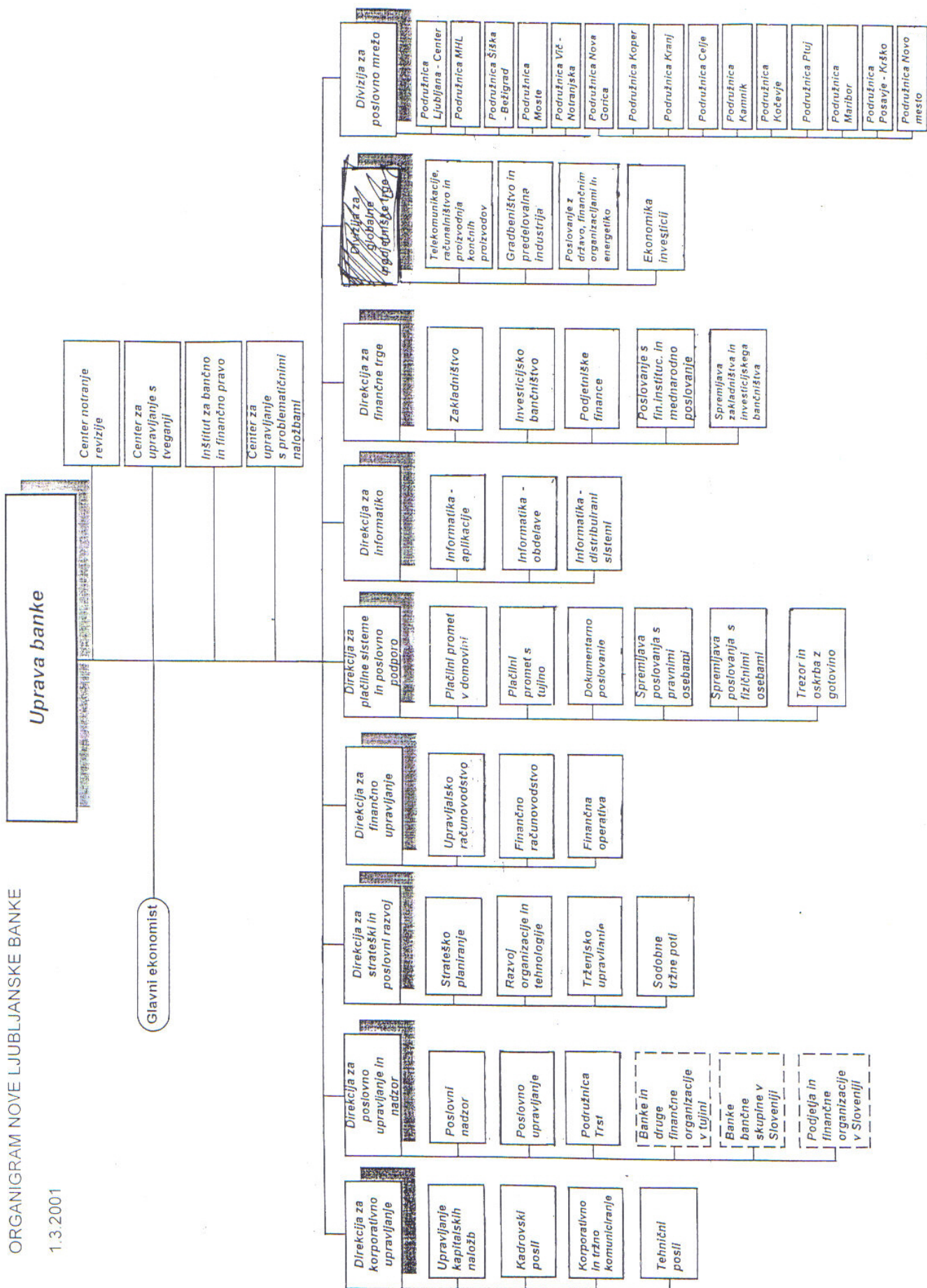
Hkrati je bila v okviru strategije krepitve tržnega deleža in širitve portfelja strank na slovenskem trgu oblikovana še ena regionalna divizija – Divizija Primorska. Tako so nove divizije:

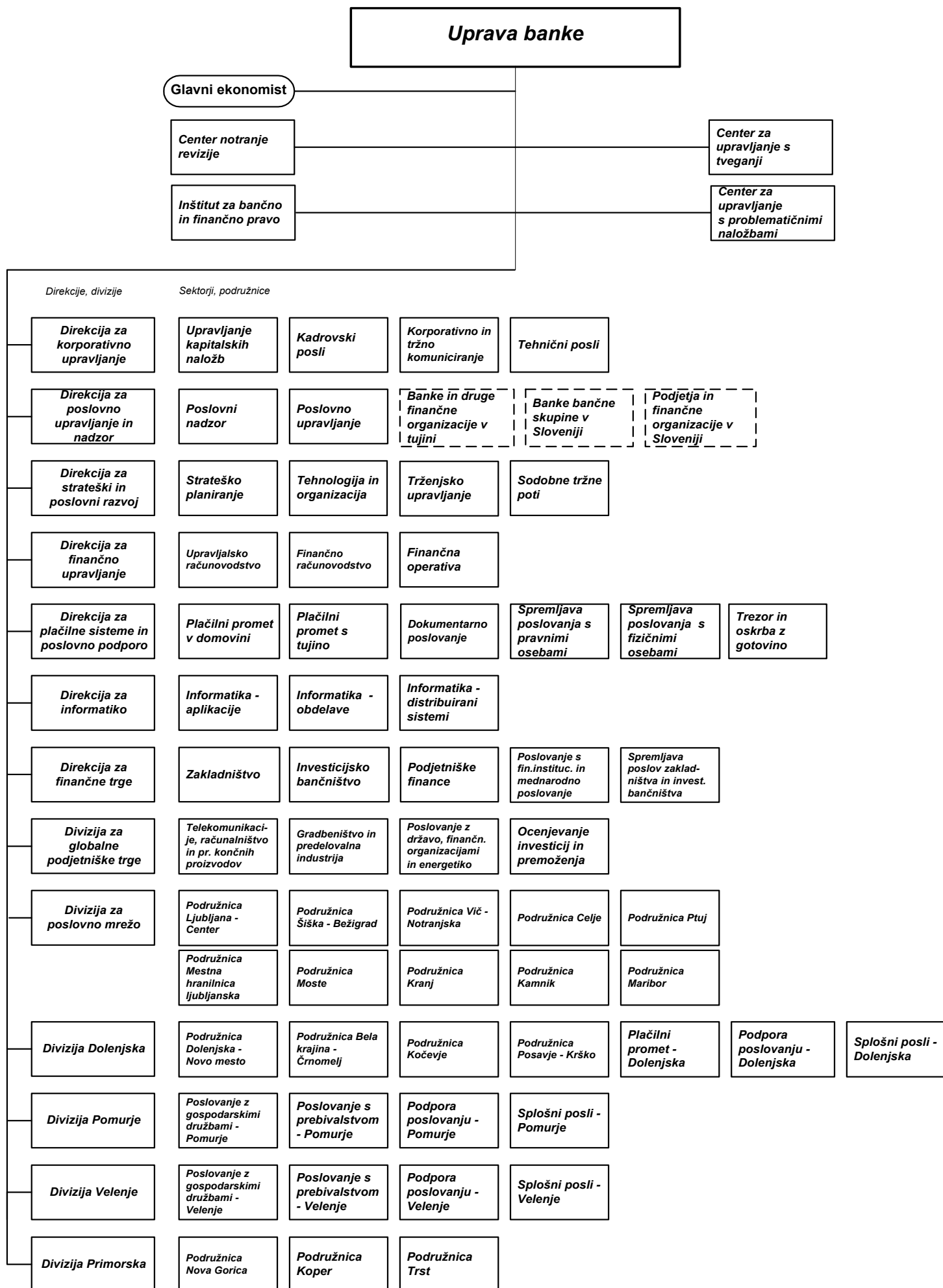
- Divizija Dolenjska
- Divizija Pomurje
- Divizija Velenje
- Divizija Primorska.

Znotraj Divizije Dolenjska sta poleg podružnice Dolenjska – Novo mesto ter Podružnice Bela Krajina – Črnomelj organizirani še dve podružnici: Podružnica Kočevje ter Podružnica Posavje – Krško (ki je nastala iz leta 1996 pripojene LB-Posavske banke), ki sta bili doslej organizacijsko vezani na Divizijo za poslovno mrežo NLB. Podružnica Novo mesto, ki je bila prav tako organizacijsko vezana na Divizijo za poslovno mrežo NLB, pa je sedaj vključena v Podružnico Dolenjska – Novo mesto.

Divizija Primorska pa je organizirana iz dveh podružnic Divizije za poslovno mrežo, in sicer Podružnice Nova Gorica in Podružnice Koper, ter iz Podružnice Trst, ki je doslej po organizacijski plati spadala v Direkcijo za poslovno upravljanje in nadzor.

Spremenjena organizacijska struktura banke je prikazana na organigramih, kjer so tudi jasno vidne razlike v organizacijski strukturi pred pripojitvijo in po njej.

7. 4. 2. KADROVSKE REŠITVE

Zaposlovanje – prednost pri zaposlovanju so imeli delavci Skupine NLB predvsem z namenom zaposlitve v kraju, ki je bližji kraju bivanja.

Status delovnega razmerja – zaradi pripojitve bank se status delovnega razmerja ni spremenil. Vsak delavec, ki je bil na zadnji dan pred pripojitvijo zaposlen v banki hčeri za nedoločen čas, je imel pravico, da je sklenil z dnevom pripojitve delovno razmerje za nedoločen čas v NLB. Delavci, ki so bili zadnji dan pred pripojitvijo zaposleni v banki hčeri za določen čas, so imeli pravico, da so sklenili z dnevom pripojitve delovno razmerje za določen čas v NLB z istim datumom izteka določenega časa, kot bi mu potekel v banki hčeri. Zaradi pripojitve pa se delovno razmerje iz določenega časa ni spremenilo v nedoločen čas. Vse te pogodbe so začele veljati z dnem pripojitve.

Razporejanje na delovna mesta – delavce so razporedili po novi organizacijski shemi na delovna mesta, ki so po vsebini ustrezala delu v pripojeni banki hčeri.

Delovna doba – v banki hčeri se je z dnem pripojitve upoštevala kot delovna doba pri istem delodajalcu.

Menim, da so bile takšne kadrovske rešitve optimalne, saj ni bilo odpuščanja. Strah pred odpustitvijo je med delavci vedno prisoten, kadar gre za tako drastične spremembe, kot je pripajanje. Dejstvo, da zaradi pripojitve ni bil odpuščen niti en delavec je gotovo prispevalo k boljši delovni klimi in posledično je pozdružitven integracijski proces lažje stekel.

Položaj zaposlenih po pripojitvi v trenutku pripojitve Dolenjske banke, Banke Velenje in Pomurske banke zakonsko še ni bil urejen. Novi ZDR to vprašanje ureja v 73. in 74.čl. (glej 3. poglavje). Skladno s siceršnjo dotakratno prakso - uveljavljeno je bilo stališče o ohranitvi kontinuitete delovnega razmerja v primeru sprememb delodajalca - se je delovno razmerje preneslo na prevzemno družbo.

7. 4. 3. POSLEDICE ZA DELNIČARJE

Pri obravnavi učinkov pripojitve postavljamo na prvo mesto delničarje ciljnih in prevzemnih družb kot investitorje in lastnike, katerih temeljna pravica je zahtevati od pooblaščenega managementa, da s sredstvi podjetja upravlja tako, da se maksimizira njegova tržna vrednost. Prevzemi so oblika upravljanja s sredstvi podjetja, pri katerih so lahko enkratni učinki in spremembe v donosih delničarjev velikega obsega. Obenem so to tudi najpomembnejše odločitve, s katerimi se srečujejo managerji tako prevzemnih kot ciljnih družb.

Delničarji ciljnih družb so edini udeleženci s popolnoma jasno in nesporno dokazanimi koristmi, ki so posledica teh prevzemov. Edino vprašanje je obseg

teh koristi. Ocene učinkov prevzemov na delničarje prevzemnih družb pa se večinoma gibljejo okrog ničle in so pogosto statistično neznačilne. Pri prijaznih prevzemih (kot bi pripojitev lahko imenovali) obe družbi običajno izmenjata lastne vrednostne papirje, kar je znamenje za trg, da so delnice prevzemnika precenjene. To razkritje novih negativnih informacij o prevzemniku zmanjšuje asimetrijo informacij in zahteva prilagoditev tržne cene prevzemnikovih delnic navzdol. Pri sovražnih prevzemih pa je pogostejši način plačila z denarjem. (Bešter 1996a:82)

Zakonske zahteve glede razkritja identitete in namenov potencialnega prevzemnika povzročajo prelivanje koristi v prevzemih od delničarjev prevzemnih k delničarjem ciljnih družb (Bešter 1996a:83).

V primeru NLB je bila delničarjem treh pripojenih bank s pripojitvijo zagotovljena dolgoročno varna naložba in stabilne donos, strankam pa pestrejša in konkurenčna ponudba tehnološko izpopolnjenih bančnih storitev ob varnosti, ki jo lahko zagotavlja le velika banka. Prednosti pa naj bi še zlasti prišle do izraza pri velikih podjetjih, ki jim bo na voljo obsežen kreditni potencial tudi za financiranje večjih projektov, lažji dostop do mednarodnih trgov in zahtevnejše storitve s področja investicijskega bančništva in podjetniških financ.

7. 5. POGLED V PRIHODNOST

Proces konsolidacije bančne skupine še ni končan, saj se bodo z NLB združile še najprej preostale tri banke hčere: Banka Domžale, Banka Zasavje in Koroška banka, kasneje pa še Banka Celje. Skladno tudi z ugotovitvami strokovnjakov o nujnosti konsolidacije celotnega bančnega sektorja (glej 6. poglavje) pa lahko skoraj zagotovo trdim, da to ne bodo zadnje pripojitve. Menim, da bo NLB še naprej prevzemala in pripajala banke in s tem povečevala in krepila svojo moč na trgu, kar bo v končni fazi koristilo delničarjem (povečevanje vrednosti), podpiralo slovensko gospodarstvo (možnost najemanja vedno večjih kreditov zaradi večanja kapitala) in tudi drugim uporabnikom bančnih storitev.

SKLEP

Združitve so postale svetovni proces. Potekajo brez izjeme v vseh delih sveta, v vseh panogah. Najbolj odmevne so seveda združitve v panogah, kjer se na videz obrne največ kapitala, i.e. v bančništvu, zavarovalništvu, naftni industriji, farmacevtiki, elektroniki, informatiki, avtomobilski industriji.

Ob zaključku diplomskega dela lahko ugotovim, da so se potrdile moje uvodne hipoteze:

1. Slovenska statusnopravna in konkurenčnopravna zakonodaja sta usklajeni z zakonodajo EU.

Tako na statusnopravnem področju kot tudi na konkurenčnopravnem področju se je slovenska zakonodaja s stalnim noveliranjem zakonov prav gotovo že prej približala sedaj pa tudi popolnoma uskladila z evropskimi direktivami in uredbami. To sem utemeljila v tretjem poglavju skozi predstavitev zakonov, ki jih je potrebno upoštevati pri pripajanju delniških družb. Evropske direktive in uredbe usmerjajo zakonodajalce k sprejemanju in preoblikovanju nacionalnih zakonov. Diplomsko delo je nastajalo že pred vstopom Slovenije v EU, takrat, ko se je naša zakonodaja še usklajevala z evropsko pravno ureditvijo. Menila sem, da bi bila uskladitev potrebna do vstopa v EU, kar se mi je ob primerjavi tudi potrdilo.

2. Vpliv države in zakonodaje na konkurenco je velik, ker država in zakonodaja po mojem mnenju ovirata konsolidacijo, saj je relevantni trg je postavljen preozko oz. pretogo.

Vse združitve niso le dobronamerne; nekatere so usmerjene v omejevanje konkurence, zato je vloga države zelo pomembna predvsem v zvezi s kontrolno funkcijo. Država je tista, ki s svojim odnosom do združitev lahko bistveno pripomore k razvoju ali omejevanju konkurence, pri tem pa ne gre prezreti vloge samih gospodarskih subjektov; povezovanje je za večino verjetno perspektivna nujnost, predhodna priglasitev nameravane združitve pa jasno predpisana zakonska obveznost (Plahutnik 1999b:77).

Menim, da so merila za presojanje koncentracij pretoga. Za vsak primer bi bilo potrebno posebej določiti svoj relevantni trg, in tako bi bilo potrebno za banke relevantni trg gledati širše in bolj v nacionalnem interesu. Zakone pa tem interesom primerno spremeniti. Še enkrat poudarjam, da so in bodo ostale slovenske banke premajhne in nekonkurenčne velikim tujim bančnim konglomeratom ob upoštevanju neprimernega relevantnega trga. Že za različne dejavnosti ne morejo veljati ista merila glede koncentracij. Vsekakor je potrebno vzpodbujati konkurenco, vendar ne na škodo nacionalnega gospodarstva.

3. Motivi za združevanje in pripajanje družb so navidezno zelo raznoliki, vendar vedno sekundarni, saj je edini pravi motiv maksimiziranje vrednosti prevzemne družbe. Glavni motiv za povečanje združevanja

tako v svetu kot pri nas je v tem, da velikost daje podjetjem boljši položaj v negotovem in hitro razvijajočem se okolju, kar je ključna zahteva nove ekonomije, ki temelji na znanju.

Tako vrste pripojitve, kot tudi vrste motivov sem predstavila v četrtem poglavju. Po primerjavi raziskav iz EU in slovenskimi lahko rečem, da so motivi podobni, vendar se potrdi, da je edini pravi motiv za povezovanje maksimiziranje vrednosti prevzemne družbe. Res pa je, da mora visoka cena prevzema zagotavljati visoke ciljne donose v krajšem času kot bi jih dosegli z interno rastjo.

4. Konsolidacija bančnega sektorja v Sloveniji je zaradi majhnosti Slovenije/bank nujna.

Pri bankah je še posebej nujno, da so velike, da so lahko konkurenčne. Skozi konsolidacijo lahko banke postanejo velike in močne in tako maksimizirajo svojo vrednost. To utemeljim v šestem poglavju, kjer predstavim razloge za konsolidacijo, izhodišča za preoblikovanje bank ter načrt konsolidacije bančnega sektorja.

5. Najboljši kriterij za povezovanje bank je ekonomski.

Tudi to tematiko obravnavam v šestem poglavju o nujnosti konsolidacije. Tam po Štiblarju povzamem in predstavim različne kriterije povezovanja bank in tudi obrazložim, zakaj drugi kriteriji niso primerni. Ponovno lahko ugotovim, da le tako lahko banke preživijo v boju s trdo tujo konkurenco.

»Konkurenčnost bank bo diktirala možnost strategije razvoja in ustvarjanje pogojev za pripojitve tistim, ki bodo imele strategijo razvoja. Jamstveni kapital je samo zakonski temelj za poslovanje bank, lastniki pa bodo morali resno odločati o strategiji in pripojitvi na podlagi vrednosti delnic v posamezni banki. Vrednost delnice bo tista, ki bo narekovala smiselnost pripajanja bank in ne bo dopustila njihovega reduciranja.« (Avsec:1996)

VIRI IN LITERATURA

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. (2000) Letno poročilo NLB 1999
2. (2001) Letno poročilo NLB 2000
3. (2002) Letno poročilo NLB 2001
4. Bešter Janez (1996a): Prezvemi podjetij in njihovi učinki na delničarje, managerje, zaposlene, upnike in državo, Gospodarski vestnik, Ljubljana
5. Bešter Janez (1999): Projekt Razvoj trga kapitala v Sloveniji. Raziskava Prezvemi podjetij po privatizaciji, CEEP, Ljubljana
6. Bohinc Rado (1998): Združevanje gospodarskih družb v svetu in pri nas, Združenje Manager, Ljubljana
7. Bohinc Rado (1999a): Gospodarsko pravo II. Pravo gospodarskih družb, FDV, Ljubljana
8. Bohinc Rado (2001): Gospodarsko pravo III. Tržno pravo, FDV, Ljubljana
9. Brus Marko, Prek Miro (2002): Zakon o gospodarskih družbah s pojasnili in sodno prakso, Primath, Ljubljana
10. Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra (2000): Temelji bančništva, EF, Ljubljana
11. Kocbek Marijan et al. (2002): Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) s komentarjem, GV založba, Ljubljana
12. Mlinarič Franjo et al. (2001): Slovenian competition policy and merger control with case evidence, EPF: Institut za ekonomsko diagnozo in prognozo, Maribor
13. Usher John Anthony (2000): The law on money and financial services in the EC, Oxford University Press, New York

ČLANKI

1. Avsec Dejan (1996): »Ali je pripajanje slovenskih bank potrebno?«. Bančni vestnik, let. 45, št. 5, str. 36-37
2. Bešter Janez (1996b): »Prezvemi podjetij in učinkovitost trga kapitala«. Bančni vestnik, let. 45, št. 10, str. 11-18
3. Bešter Janez (1997): »Prezvemi podjetij«. Gospodarski vestnik, let. 46, št. 36, str. 43-46, št. 37, str. 73-74, št. 38, str. 61
4. Bohinc Rado (1996): »Združevanja, preoblikovanja in prevzemi družb«. Pravna praksa, št. 21, str. I-XI
5. Bohinc Rado (1999 b): »Povezovanje, združitve in preoblikovanje gospodarskih družb«. V: Rado Bohinc (ur.): Slovenska korporacija v evropskih razmerah, FDV:Slovenski raziskovalni inštitut za management, Ljubljana
6. Bohinc Rado (1999c): »Akti delniške družbe«. Pravna praksa, št. 13, str. 17-28 (I-XII)
7. Bohinc Rado (1999d): »Združitve (pipojitve in spojitve) gospodarskih družb«. Podjetje in delo, let. 25, št. 6/7, str. 1090-1120

8. Bošnjak Andrej (1996): »Evropska integracija in prilagajanje zakonodaje države regulativi EU na primeru prilagajanja zakona o bančništvu«. Naše gospodarstvo, let. 42, št. 3, str. 332-335
9. Bremec Nevenka (1998): »Priprave slovenskih bank na Evropsko unijo – kje je vizija lastnikov?«. Bančni vestnik. Let. 47, št. 12, str. 19-20
10. Fatur Andrej (1999): »Nadzor nad združevanjem podjetij v Evropski skupnosti«. Pravna praksa, št. 18, str. 5-9
11. Glogovšek Jože, Beloglavec Sabina (2002): »Basel II, velikost in tržna usmerjenost banke«. V: Neven Borak (ur.): Basel 2, Zveza ekonomistov Slovenije, Ljubljana, str. 75-97
12. Grenko Barbara (1997): »Evropeizacija bančnega sektorja srednjeevropskih držav«. Bančni vestnik, let. 46, št. 11, str. 8-11
13. Kocbek Marijan (1999): »Prevzemi delniških družb«. V: Rado Bohinc (ur.): Slovenska korporacija v evropskih razmerah, FDV:Slovenski raziskovalni inštitut za management, Ljubljana
14. Komar Jadek Dagmar (1999): »Zakon o bančništvu že velja!«. Kapital, let. 9, št. 202, str. 26-27
15. Kovač Stanislav (2003): »Domoljubni dezerterji«. Mag, let. 9, št. 12, str. 28-30
16. Lahovnik Matej (1999): »Prikaz razlogov za priključitve podjetij doma in v svetu ter tuje izkušnje in rezultati tega procesa« V: Kapitalsko združevanje gospodarskih družb, Združenje Manager, Ljubljana, str. 13-30
17. Malačič Iztok (1997): »Pomen združitve in pripojitev v majhni Sloveniji«. Kolap\$, let. 2, št. 2, str. 44-50
18. Mrak Mojmir (1998): »Vpliv uvedbe evra na gospodarske subjekte: države, vključene v EMU in Slovenijo«. Bančni vestnik. Let. 47, št. 12, str. 14-16
19. Penca Primož (2000): »Primer študije upravičenosti pripojitve podjetja z vidika pripojenega podjetja«. Združitve in prevzemi gospodarskih družb, Društvo ekonomistov, Ljubljana, str. 95-100
20. Plahutnik Andrej (1999a): »Vloga države in delovanje Urada za varstvo konkurence pri kapitalskem združevanju podjetij v praksi«. V: Kapitalsko združevanje gospodarskih družb, Združenje Manager, Ljubljana, str. 31-40
21. Plahutnik Andrej (1999b): »Združitve v luči vpliva na konkurenco«. Gospodarski vestnik, let. 48, št. 13, str. 73-77
22. Plahutnik Andrej (2000): »Varstvo konkurence v postopkih združitve in prevzemov«. Združitve in prevzemi gospodarskih družb, Društvo ekonomistov, Ljubljana, str. 59-66
23. Plavšak Nina (1997): »Obvezna ponudba za odkup delnic in možnosti njene realizacije v postopku prevzema delniške družbe: razlaga zakona o prevzemih izpod peresa njegove avtorice«. Kolap\$, let. 2, št. 4, str. 92-99
24. Senčur Peček Darja (2002): »Sprememba delodajalca«. Delavci in delodajalci, let. II, št. 2, str. 253-273
25. Štiblar Franjo (1998): »Združevanje bank in konsolidacija bančnega sektorja«. Bančni vestnik. Let. 47, št. 12, str. 31-33

26. Štiblar Franjo (1999): »Kakšen bo slovenski bančni sektor ob vstopu v EU (razmišljanje o drugi fazi preoblikovanja slovenskih bank)«. Gospodarska gibanja, št. 304, str. 28-46
27. Tajnikar Maks (2000): »Pripojitve, spojitve in prevzemi«. Združitve in prevzemi gospodarskih družb, Društvo ekonomistov, Ljubljana, str. 25-38
28. Veselinovič Draško (1999): »Evropska borzna povezovanja«. Bančni vestnik, let. 48, št. 10, str. 19-21
29. Žagar Iva (1996): »Prevzemi in združevanja bank – ekonomska nuja ali dejavnik preživetja v tržnem gospodarstvu«. V: Neven Borak (ur.): Spremembe v bančnem okolju, Zveza ekonomistov Slovenije, Ljubljana, str. 46-58
30. Žerdin Ali H. (1999a): »Banke tečejo zadnji krog: bančne bitke, ukane in nova zavezništva«. Mladina, št. 11, str. 24-26
31. Žerdin Ali H. (1999b): »Bančne bitke: Mitja Gaspari«. Mladina, št. 13, str. 28-31
32. Žerdin Ali H., Krašek Andrej (1999): »Bančna ohceta: zgodovine bančnih združevanj«. Mladina, št. 7, str. 16-19

PRAVNI VIRI

1. ZBan (ULRS 7/1999, 31/2000, 102/2000, 59/2001, 55/2003, 110/2003)
2. ZDR (ULRS42/2002)
3. ZGD (ULRS 30/1993, 29/1994, 45/2004, 82/1994, 20/1998, 32/1998, 37/1998, 84/1998, 6/1999, 54/1999, 31/2000, 36/2000, 45/2001, 59/2001, 50/2002, 93/2002, 57/2004)
4. ZNVP (ULRS 23/1999, 75/2002)
5. ZPOmK (ULRS 56/1999)
6. ZPre (ULRS47/1997, 56/1999)

DRUGI VIRI

1. interni materiali NLB d.d. in razgovori v NLB d.d.
2. Sporočila za javnost, dostopna preko: www.nlb.si